

COMPROMÍS CRISTIÀ I NOVA DEMOCRÀCIA

XXIV FÒRUM
“CRISTIANISME
I MÓN D’AVUI”

VALÈNCIA, 2012

Edita:
Fòrum “Cristianisme i Món d’Avui”
Carrer Puríssima, 14. Tel. 963 918 597
46001 València

Edició coordinada per Esteve Mercé
Correcció d’Inmaculada Roselló Gimeno

ISSN: 1695-7164
Dipòsit Legal: SE-355-2003

Avís legal: La Coordinadora del Fòrum permet la reproducció total o parcial d’aquesta publicació sempre que se n’indique la procedència.

SUMARI

1. Presentació	9
2. Ponències	
2.1. Rafael Díaz-Salazar: <i>Exigencias de una democracia real basada en la igualdad y la fraternidad</i>	13
2.2. Pilar de Miguel: <i>El seguimiento de Jesús y la transformación personal y estructural hacia el Reino</i>	35
2.3. Arcadi Oliveres: <i>Camins per a la construcció d'un món nou i una església nova</i>	53
3. Grups de treball i experiències	
3.1. Juli Sanz. <i>Com avançar vers una democràcia real, participativa i directa</i>	85
3.2. María Iborra. <i>Trets d'una economia que garantisca els drets socials</i>	97
3.3. Patricia Olascoaga. <i>Mecanismes de control financer</i>	109
3.4. Amelia López. <i>El decreixement econòmic: camí a un nou ordre internacional</i>	115
3.5. 15M. <i>El moviment 15M als nostres barris</i>	127
4. Testimonis	
4.1 Teresa García	133
4.2 Mari Patxi Ayerra	141
5. Pregàries i celebracions	
5.1 Dissabte matí	149
5.2 Dissabte vespre	155
5.3 Diumenge matí	163
5.4 Celebració eucarística	169
6. Festa al Fòrum	187

PRESENTACIÓ

Bon dia. La coordinadora del Fòrum vos dona cordialment la benvinguda a aquesta que serà la seua vint-i-quatre edició. Aquelles persones que assistiu amb regularitat a aquesta cita anual, no cal dir que estareu familiaritzades amb la seua estructura, organització i tarannà. Aquelles que hi assistiu per primera vegada us diem ja des d'ara que us sentiu com a casa vostra i que tant de bo que aquesta experiència us marque un abans i un després en la vostra manera de viure i d'acarar les realitats del vostre dia a dia.

I, a propòsit d'aquestes realitats, constatem que, en totes les edicions del Fòrum, en el seu quasi quart de segle d'existència, sempre han ressonat els conflictes que, en cada moment sotragaven el nostre entorn immediat: la immigració, els problemes mediambientals, les persones valuoses que han tingut problemes amb la institució eclesial... Podríem allargar l'enumeració però només fent una ullada als diferents temes que han estat proposats any rere any, ens podem fer una idea de quins han sigut els fronts que hem visitat i on ens hem convidat els uns als altres a entrar i prinçar-nos-hi.

I amb quin panorama ens trobem enguany? No se m'ocorre una altra cosa que recordar l' Arcadi Oliveres que, fa uns pocs anys ens va visitar per primera vegada. (Enguany el tornarem a tenir amb nosaltres, com ja haureu vist als desplegable).

Arcadi, aleshores, va afirmar després d'una documentadíssima ponència: "Ja veuen que les coses estan molt malament, però no pateixin, perquè es posaran més malament encara". No cal que insistim com de profètiques van resultar aquestes paraules.

Davant de la devastació general a què assistim, la temptació és fortíssima de desertar de la plaça pública, salvar els mobles i, com diu el refrany castellà: "Cada palo que aguante su vela".

Doncs no. La necessitat de mobilització és més gran que mai. Ja tenen prou fama les institucions religioses d'organismes anquilosats que han perdut per complet la flexibilitat necessària per adaptar-se a les transformacions de les condicions de vida i de cultura de les noves societats.

Aquesta fama, queda desmentida per la presència entre nosaltres del sr arquebisbe a qui donem sincerament les gràcies alhora que li preguem que no es prenga aquest agraïment nostre com una cortesia obligada en estos casos. Vosté, sr. Arquebisbe, només pel fet d'estar entre nosaltres, està dient a tot el qui ho vulga entendre que en l'església és possible qualsevol debat, qualsevol intercanvi d'idees i, el que és més important: l'encontre en profunditat i caliu de totes aquelles persones que volen seguir Jesús amb tot el seu cor.

Per això desitgem que aquest fòrum ens aferme en el compromís i ens faça créixer l'esperança d'una eixida a aquest temps on, igual que en temps de Jesús però amb mitjans més subtils, un imperi gairebé invisible de tan subtil, tracta de suprimir tota diversitat, tota dissensió i tota força que no vaja en el sentit que ell vol.

Per això, comptem amb els ponents, els grups de treball, els testimonis, l'assemblea, la festa (prepareu-vos que enguany torna Angel amb les seues danses!) i, per descomptat, amb les pregàries i l'eucaristia.

Acabe donant-vos les gràcies per haver respost a aquesta crida a l'encontre fraternal. Esperem que en gaudiu. Gràcies a les religioses i comunitat escolar de Jesús-Maria, que ens proporcionen un entorn físic tan agradable. I, encara que sone a eixes notetes supersticioses que llegíem als diaris, gràcies a l'Esperit Sant!, perquè sense Ell, ni vosaltres estariéu ahí ni jo ací. O no? Doncs mans a l'obra i que Ell ens guie!

PONÈNCIES I DEBATS

Ponència 1

EXIGENCIAS DE UNA DEMOCRACIA REAL BASADA EN LA IGUALDAD Y LA FRATERNIDAD

Rafael Díaz-Salazar

Professor de sociologia en la Universitat Complutense de Madrid

Buenos días, amigas y amigos. Gracias de verdad por haberme invitado y poder compartir con vosotras y con vosotros uno de los espacios de creatividad cristiana más importantes que existen en este país, según me han dicho, ya que nunca he tenido la fortuna, hasta este fin de semana, de estar aquí, como algunos amigos míos muy queridos que ya han formado parte de estos encuentros. Entre otros, Javier Vitoria.

Quisiera también agradecer la celebración de la fe cristiana que hemos tenido esta mañana. Verdaderamente me ha emocionado porque no tengo la oportunidad de tenerlas de esta calidad en Madrid. A usted, señor arzobispo, no se le ocurra sustituir al señor Rouco porque mejor que aquí no va a estar en ningún sitio. En serio, para mí lo más importante de la vida cristiana es la oración, es la espiritualidad. Yo llegué, de convertido al ateísmo, gracias a Albert Camus, a mi camino de Damasco particular, que fue nada menos que en la comunidad de Taizé. Desde entonces, los que estamos marcados por Taizé y por el hno. Roger Schutz, tenemos como divisa la lucha y contemplación.

Yo tengo solo una convicción o dos: la primera es que Jesucristo ha resucitado y ese es un principio de esperanza. Yo me autodefino como un profundo pesimista con una esperanza infinita. Yo no me creo, sino que experimento la resurrección de Jesús.

Y la segunda gran convicción de mi vida es que seguramente tengo que estar equivocado o quizá pueda estarlo, lo cual me da una inmensa tranquilidad porque eso te impide ser fundamentalista integrista, te educa en la humildad, en el diálogo, en la tolerancia activa, en estar dispuesto a aprender de los otros.

Desgraciadamente, mi mamá me parió vehemente, apasionado, si bien últimamente ya no tengo mucho apasionamiento ni mucha vehemencia. Creo que por primera vez en mi vida voy a ser correcto. Pero por eso lo que diga aquí puede ser un mal análisis. No creáis que habéis fichado al gran analista del país. Entremos en materia.

Cultura de masas y ciudadanía

Primer punto que quiero abordar: es muy importante el tema de la cultura de masas, de la cultura de la ciudadanía para regenerar la democracia. De tal forma, que no hay democracia si no tenemos ciudadanos y ciudadanas democráticos. Y no somos ciudadanos democráticos por el mero hecho de emitir un voto cada cierto tiempo. La ciudadanía es otra cosa. Por lo tanto, cada tipo de democracia depende de cada tipo de ciudadanos. Y achacar las culpas a los políticos es una forma de (utilizando el lenguaje común) tirar balones fuera.

Y voy a poner un ejemplo: Italia, un país que conozco muy bien desde hace muchos años. Hice parte de mi tesis allí, me empapé de cultura italiana y la sigo. Pues bien, ese grandísimo país ha estado gobernado nada menos que por Berlusconi. Solo Valle-Inclán y los surrealistas podían comprender al inicio eso. El problema de Italia no era Berlusconi, el problema de Italia eran los ciudadanos berlusconianos que le daban mayoría absoluta..

Yo, por educación, solo me voy a referir a Italia. No me voy a referir a Valencia, no voy a hablar de Madrid, no voy a hablar de

Baleares y no voy a hablar de Andalucía porque no soy de ninguna de estas comunidades autónomas. Pero yo creo que un buen analista nunca diría que los problemas de la democracia en Valencia son fruto del Sr. Camps, o los problemas de Madrid son fruto de la Sra Aguirre o que los problemas de Andalucía son fruto del Sr. Griñán o que los problemas de Baleares son fruto del Sr. Matas porque el Sr. Camps, la sra. Aguirre, el Sr. Griñán y el Sr. Matas son grandes políticos. El problema es si hay votantes que les dan mayoría absoluta. Y en democracia, cada pueblo tiene aquello que sus ciudadanos quieren tener.

De entrada, hago la siguiente pregunta: ¿La cultura ciudadana hoy en España y en Europa está vinculada a los valores de igualdad y fraternidad o a otro tipo de valores? Porque no se puede pedir democracia real con ciudadanos que no practican una cultura de la igualdad y la fraternidad. Por ejemplo: todo el mundo, o parte del mundo, aspira a que nuestra democracia sea ecologista y feminista, porque el ecologismo y el feminismo es la cultura mayoritaria en todos los hogares, y dado que todos los ciudadanos somos ecologistas y feministas, debería ser normal y no lo es, que tengamos una democracia ecologista y feminista.

Esta es la esquizofrenia que se vive entre la honorable ciudadanía, que nunca tiene culpa de nada, que es cortejada por políticos como un mal padre o una mala madre que solo alimentan a sus hijos o a sus hijas con aquello que le piden porque, pobrecito, el niño, ya que es el señor de la casa, adorémosle.

Y los políticos hacen por el estilo: ¿De quién se guían? De la opinión pública ¿Y cómo se fabrica la opinión pública? Eso lo dejo.

Por lo tanto, hemos de pensar que si realmente queremos otra democracia, necesitamos dos cosas: otra ciudadanía y otra forma de vivir. Y eso va más allá de las políticas que se están implementando en Europa para salir de la crisis.

Yo creo que el reto de fondo que tenemos es la transición de lo que denominaríamos la economía de la dominación patriarcal (sigo en esto a las teólogas feministas, con Lucía Ramón a la cabeza) que esa es la economía capitalista, una economía “macho”, una economía masculinista en el peor sentido de la palabra, que se basa en dos cosas: en el crecimiento a toda costa y en el despotismo empresarial que queda magníficamente representado en el proyecto de ley de reforma laboral. De esta economía de la dominación patriarcal hemos de transitar a una economía del cuidado, de raíz feminista y ecologista.

Los cristianos, como dice la *Octogesima Adveniens*, tenemos la obligación de discernir los signos de los tiempos. Ya Jesús decía: “Cuando veis levantarse una nube por el poniente, al instante decís: va a llover... sabéis juzgar del aspecto de la tierra y del cielo, pues ¿cómo no juzgáis del tiempo presente? ¿Por qué no juzgáis por vosotros mismos lo que es justo?” (Lc 12, 54-57)

Se pueden discernir los contenidos del comunicado de la JOC y de la HOAC sobre la reforma laboral desde una cultura de la dominación patriarcal o desde una cultura del cuidado, y desde ahí prohibirlo en una diócesis o imprimirlo en el boletín oficial de la diócesis, todo depende de si se opta por una cultura de la dominación patriarcal o por la cultura del cuidado. Y yo creo que esta última tiene mucho que ver con el amor. Porque Jesús no vino a dar la verdad; Él es nuestra verdad, sino a hablarnos del amor.

Una vez centrado el tema inicial, quisiera decir una cosa importante: yo no quiero favorecer la hipercrítica a la democracia y a los políticos. Los que vivimos el franquismo, unos por edad o porque combatimos directamente contra esa dictadura y ese dictador, sabemos lo que es la democracia, entre otras cosas, cuando cada mañana vamos a trabajar. Por lo tanto, muchísimo cuidado porque detrás de una hipercrítica a la democracia, viene el fascismo y el nazismo. Y detrás de eso de que todos los políticos son iguales, vienen las camisas negras y las camisas pardas. Al capita-

lismo liberal, cuando la democracia le viene bien, bien, y cuando no, se echará en manos del fascismo y del nazismo. Ya algunas formas de comportamiento en el tema empresarial ya se le ven maneras y formas de gobernar las empresas que tienen mucho que ver con el fascismo.

Hace poco estuve en Galicia y fui a ver, acompañado de expertos periodistas, invitado por una fundación de prensa, un encarcelamiento de personas despedidas de los astilleros de Vigo. Estuve hablando con ellos unas dos horas y si lo que había allí no era fascismo empresarial no sé qué será el fascismo.

Pero también he de decir que este país, gracias a la democracia y gracias a los políticos, ha llegado a conquistas sociales como nunca las habíamos tenido. Y eso se lo debemos a la ciudadanía, pero también a la democracia y a los políticos, voy a hacer aquí un análisis como demócrata radical que no es anarquista. A mis amigos anarquistas les digo que me gustaría ser como ellos, pero soy racionalista y cientificista: no me gusta el Estado pero creo en él. ¿Qué le vamos a hacer? Cada uno tiene sus defectos.

De la crisis a la reconstrucción

Yo creo que es de lo que hay que partir: la democracia está en crisis, la pobre está hecha una pena y hay que reconstruirla desde dentro. Una de las frases que más se han oído en el 15 M es: "**le llaman democracia y no lo es**". Y cuando yo observaba a gente joven y gente precarizada en el 15 M, adonde fui básicamente a aprender (lo mismo que hago en la universidad, porque a ciertas edades ya estás solo para antropólogo cultural y aunque me prepare bien las clases, es mucho más lo que aprendo) y al oír "**le llaman democracia y no lo es**" inmediatamente pensaba: ¿qué sabrán estos de lo que es vivir en no-democracia? Pero cuando observo sus edades después de preguntarles en qué año nacieron, veo que soy mucho más viejo de lo que creía, así como mi carencia en nue-

vas tecnologías, a las que ellos están tan acostumbrados: yo en cambio soy “guttemberg”, un impresentable tecnológico.

Esta gente, pues, vive la democracia como algo irreal. Si entendemos por democracia que no te lleven a la cárcel por decir alguna cosa, que puedas votar o no votar, que puedas cambiar de canal,... es una forma de democracia, pero en teoría política no se habla de democracia sino de las diferentes formas y modelos de democracia que hay. Y como ciudadanos y ciudadanas tenemos que elegir qué modo de democracia queremos, porque no todas son iguales.

Y yo voy a proponer una forma de democracia que, en definitiva, está vista desde el fondo que yo tengo, ya que los análisis, primera y principalmente, han de ser científicos, pero también tienen un poso cultural.

Afortunadamente (igual el día de mañana vuelvo a mi ateísmo juvenil) pero hoy por hoy, y por la gracia de Dios, soy cristiano. Y ser cristiano es amar a Jesús, intentar ser como Jesús y, ya lo dicen los evangelios: “pasó haciendo el bien”. Y ver la vida y sentirla como Jesús la veía y la sentía, y comportarse como Jesús se comportaba. Y Jesús veía la vida desde los últimos. En mi libro *“La izquierda y el cristianismo”* que solo quienes no lo han leído creerán que es una legitimación de que soy de Izquierda Unida, como me pasó con un periodista de la COPE que dijo eso de mí. Yo le dije: “¿pero lo ha leído?” Y me dijo: “No. Basta con ver el índice”. Yo le dije: vale ¡qué bien fichan en la COPE. Como todos sean igual de inteligentes como usted...! Y era miembro del patronato. Así iba la radio. En fin, dolencias de esta vida.

Los cristianos y las cristianas hemos de ver la vida desde los últimos. Y hacer todo esto desde el Estado al servicio de los últimos. Y si no, nos vamos al infierno. Porque yo soy antiguo y creo que el infierno existe, aunque no voy a entrar en esto. Que venga Torres Queiruga y que lo resuelva. Mientras tanto, vamos a creernos

que existe y a ver si así nos comportamos un poquito mejor.

Así pues, desde los últimos. Dentro del abanico de modelos de democracia, yo voy a presentar el modelo que me parece más razonable y más afín a la cultura de fondo de las cristianas y los cristianos, que cae dentro de la filosofía y la ciencia política del republicanismo. Ojo: sin entender por eso la oposición monarquía-república, sino en el sentido romano de la palabra “república”: de Cicerón. Cualquier filósofo os aclararía esto.

Pues bien ¿Qué dice este modelo de democracia? La democracia es un proceso hacia el máximo de **no-dominación**. Y quiero que subrayéis esto último. Por lo tanto, cuanto más precarización hay en una sociedad, menos democracia hay. Y cuanto más democracia hay, menos precarización nos encontraremos.

La historia de la humanidad, desde el paradigma de la democracia, es un paso de la incivilización a la civilización, en torno a la mayor o menor redistribución de las tres cosas determinantes en la vida social, que son: el poder, la riqueza y el prestigio o el estatus. Eso es lo que estratifica las sociedades. ¿Cuándo una sociedad es muy incivilizada y muy poco democrática? Cuando hay una acumulación del poder en manos de unas elites, cuando la riqueza está también muy concentrada en manos de un porcentaje de la población muy pequeño, y cuando el estatus y el prestigio es un camino de acceso al que llega muy poca gente, porque a la vez, el prestigio depende del poder que tú tengas y de la riqueza que tú tengas.

¿Cuándo hay avance hacia la civilización? Cuando una sociedad logra el mayor reparto del **poder** porque “**empodera**”. La palabra “empoderamiento” viene de los estudios sobre desarrollo desde la perspectiva de género. Para “empoderar” a los que no tienen poder les tienes que quitar poder a los que lo tienen.

Para distribuir la **riqueza**, los cristianos no tenemos más que basarnos en la lectura de los Hechos de los Apóstoles: “Tenían los

bienes en común”. No necesitamos a Marx para hablar del comunismo. Nos basta con leer los Hechos de los Apóstoles, sin homilía ni nada: leyendo un poco y haciendo mucho silencio (como en Taizé), que a veces las homilías destrozan estos textos. Si hay que repartir la riqueza está claro, pues, que los que más tienen, tienen que tener menos.

Y el **prestigio** está muy asociado al capital. Y al capital cultural ¿cómo se accede? Básicamente accediendo a los mayores niveles de educación: si tienes un máster, te tienen por algo. Si solo estás tratando de sacarte el graduado escolar, te tienen por un pobrecito. Si dices que hablas cinco idiomas, causas admiración. Si solo hablas castellano y mal... ¿para qué seguir?

¿Con qué nos encontramos, entonces? Pues con que España es el cuarto país de la Unión europea con mayor desigualdad según datos de Eurostat. Por detrás de nosotros solo está Letonia, Lituania y Rumanía. Eso en la Europa de los 27. En los de la zona euro, que son solo 15, España es el país con mayor desigualdad de toda la zona euro. Y eso tiene mucho que ver con que seamos el país con mayor nivel de paro. No exclusivamente, pero tiene mucho que ver. Pero sobre todo tiene que ver con este dato que he tomado de un grupo que yo sigo muchísimo; es la Asociación de Inspectores Fiscales de la Hacienda Pública, y que da a conocer lo siguiente: la presión fiscal sobre las rentas más altas ha caído 10 puntos en España desde 1995. Dato de febrero de 2012: las rentas empresariales en el 2011 superan por primera vez a los salarios en la riqueza nacional.

No voy a dar más datos, pero hay que ceñirse a ellos. De otro modo, la demagogia te hunde cualquier análisis.

Así pues ¿Cómo después de 30 años de democracia tenemos el país con mayor desigualdad en la zona euro, con mayor paro de la zona euro, con mayor paro juvenil en la zona euro y con mayor precariedad en la zona euro? La única respuesta posible es que

nuestra democracia sufre una malformación: hemos engendrado un monstruito de democracia.

La democracia tiene cuatro dimensiones: la dimensión política (parlamento, sufragio universal, libertad de expresión, etc.) Pero la democracia es también económica: *demo-kratos*, poder del pueblo: el pueblo tiene poder económico, en una democracia. Es también democracia social: la gran prueba de que en España no hay democracia es el precio de la vivienda. En España, cualquier albañil espabilado se ha convertido en un respetable millonettis de la localidad y no digamos de la autonomía. La vivienda, que es un bien básico: no se trata de tener un Versalles, bastan 90 metros y en España hay suelo más que suficiente. ¿Cómo vamos a tener niños? No entiendo esa manía que tienen de decir que no usen anticonceptivos para tener niños. Si no se trata de anticonceptivos, se trata de los salarios ¿Cuál es el principal enemigo del matrimonio y de la familia? Los constructores: habría que negarles la eucaristía y obligarles a confesarse con un cura que les aguantara la mirada, porque Jesús no dijo que hubiera de elegirse entre Dios y los preservativos, sino entre Dios y el dinero. Y luego procrear. Es que estamos tan confundidos que hasta confundimos qué es pecado y qué no lo es. Y esto es grave porque impide la felicidad.

¿Recordáis "*El pisito*" aquella película de Berlanga con guión de Azcona? Se tendría que hacer una nueva versión. A ver si hablo con Almodóvar, que es paisano mío, porque es tremendo: ¡Viva la democracia para estar peor que en la época de "*El pisito*"!

La democracia es también cultural: tenemos el país, no solo con el mayor abandono y fracaso escolar, sino un país en que el nivel material ha subido mucho. Yo doy másteres con frecuencia a gente de África y de América Latina, y a veces me animan a salir con ellos para que se me vaya un poco la cara de libro que me ven. De manera que, en vez de leer la *Fenomenología del Espíritu* de

Hegel, que es lo que tocaría un viernes por la tarde, me “sacrifico” y me voy con las muchedumbres.

Pues bien, estos jóvenes me dicen: Rafael, esta crisis vuestra la firmábamos ya para África y para América Latina, y para siempre. No sabes lo que nos está gustando que estéis en crisis. Y os aseguro que no me llevan al barrio de Salamanca, precisamente, ya que son jóvenes, es decir, nimileuristas.

Este país ha crecido mucho en el materialismo y muy poco en lo cultural. Yo que fui distribuidor del CISC (Confederación Internacional de Sindicatos Cristianos)¿Os acordáis de aquello? (Teófilo Pérez Rey, Guillermo Rovirosa... yo era un chaval de 15 años) Se buscaba la promoción cultural del pueblo. Y ahora, todos obsesionados con Cristiano Ronaldo. Yo seré feliz el día que el Real Madrid baje a segunda, que tienen un presidente forrado con el ladrillo y encima sale en “*Forbes*”. A mi me gusta lo autóctono, tipo Atlético de Bilbao y no solo por ser amigo de Javi Vitoria.

En definitiva, tenemos una democracia “jibarizada” (de aquella tribu que reducía cada vez más las cabezas) frente a lo que debería ser el modelo: una democracia expansiva. Lo bueno es lo que se expande y no lo que se jibariza. Y ahí tenemos un tema que yo sigo muy de cerca: el de la **juventud sin futuro**. Con este nombre hay un grupo con el que contacto cada vez que quiero tener un subidón de moral. Les conozco porque entre ellos hay algunos alumnos y ex alumnos míos. Son gente superpreparada. A veces hasta he llorado con ellos. Sí, he llorado como también lloraba Jesús, que como sabéis le tenía una gran manía a la ley: jamás hubiera entrado en una facultad de derecho canónico, sin duda por falta de nivel y de nota de corte. Lo que sí tenía es un gran corazón de misericordia que cultivaba con la oración, como también nosotros, con la oración, deberíamos cultivar esa misericordia. Pues bien, con esta democracia hemos parido esta “juventud sin futuro” y esto me duele en el alma.

Por otra parte, asistimos a una gran carencia de formación: de formación religiosa en primer lugar, pero también en formación estética y filosófica: ningún joven se vale de versos de Pedro Salinas o de Luis Cernuda para declararse. Si a esto añadimos la cantidad de parados que ya tratan de buscarse la vida fuera (en Canadá hacían falta 700.000 puestos de trabajo y esto provocó una asamblea multitudinaria en Barcelona: antes de convertirse en siervos de la gleba prefieren irse adonde sea. Yo haría lo mismo, claro) podemos preguntarnos ¿Y este es el futuro que ha traído la democracia a este país?

Más allá de la democracia parlamentaria

Hay que ir, pues, más allá de la democracia parlamentaria. Democracia no es igual a parlamentarismo. Entre otras cosas porque la democracia es expansiva y porque la democracia tiene que legitimarse en la vida cotidiana. "En el parlamento" (y que conste que tengo muchos amigos parlamentarios, bastantes de ellos del PP) comentaba con uno de ellos, jovencito y con mucho futuro y que va a hacer la tesis conmigo, "estáis como en una cápsula". La gente no vive en el parlamento, la gente vive en la empresa, en un centro escolar, en un centro de salud, en un barrio... La gente tiene relación con entidades financieras. La gente vive, por supuesto, en una familia y, si tienen buen gusto, la gente pertenece a la iglesia: digo esto de verdad porque yo me siento muy alegre perteneciendo a la iglesia. Otra cosa es que la iglesia no se sienta muy alegre conmigo, pero es señal de buen gusto por parte de la iglesia. Yo solo le pido los sacramentos de la penitencia (soy así de antiguo y hablo de penitencia y no de reconciliación) y la unción de enfermos. Si encima me dan la eucaristía, pues ya ves, es como si me invitaran a una paella.

Yo no pido mucho, pero donde haya de haber democracia es para que la democracia se expanda ¿Para qué quiere la gente que

haya democracia y parlamento? Un conjunto de zombis allí encerrados. La gente quiere democracia en la empresa, en su centro escolar, en su centro de salud, en su barrio, en las entidades financieras, en la familia y, por supuesto, en la iglesia. Me dirán que la iglesia no es una democracia. Está claro que no, pero tampoco es una monarquía absoluta. Jesús mismo dijo: “no llaméis a nadie en la tierra “maestro”, ni “maestra”, claro. Ni llaméis a nadie “instructor” o “preceptor”. A veces me ha tocado ir a dar charlas a congregaciones donde todos son “superiores” y “superioras”. Yo les digo: aquí debe haber algún error.

En definitiva, la gente lo que ve en sus empresas, en los centros de enseñanza... Lo que vive, no lo que ve, es que hay concentración de poder y que si hablas, te la cargan, que no hay libertad de palabra. Y con todo el inmenso cariño que le tengo a la iglesia, porque si por algo soy ex ateo se lo debo a la iglesia y a los curas, al pueblo de Dios... Yo me he quedado en la eclesiología del cuerpo de Cristo. Lo de pueblo de Dios, cuando llegue llegará, como la regeneración de la democracia. Por lo mismo, cuando la iglesia realmente sea pueblo de Dios, entonces viviremos como lo que es el pueblo, pero por ahora, no. Entonces, claro, por ahí no se expande.

¿Qué es pues lo que ha reforzado la democracia? No ha reforzado el poder popular, lo que ha reforzado es una democracia de elites que están interpenetradas: una interpenetración entre elites económicas, elites políticas, elites mediáticas y, lo que es peor, elites jurídicas.

No me da tiempo a poner ejemplos, pero todos conocéis “*Inside job*” un documental (oscar al mejor documental) en que se ve que, en EEUU, las grandes corporaciones envían temporalmente a sus grandes ejecutivos para que vayan al gobierno. En Europa es al revés: como las universidades europeas son mucho peores que las de EEUU, los políticos, e incluso los sindicalistas salen a las

grandes empresas y a las grandes entidades financieras. Me da lo mismo de qué partido procedan o de qué sindicato "mayoritario". Es así como nos encontramos con que, en una pugna por la secretaría general, se compensa al que ha perdido con su incorporación a la fundación de una gran caja, al módico precio de 187.000 €.

Y podría contar muchas historias porque afortunadamente tengo mucha relación con el mundo sindical, donde hay gente extraordinaria, no quiero yo ahora sumarme al discurso que hay sobre los sindicatos: sin ellos estaríamos mucho peor de lo que estamos.

De aquí nace el tema de la corrupción, que no se debe a que la gente sea mala o buena (que también la hay) sino que la corrupción es algo derivado quasi lógicamente de una democracia de redes de elites. La falta de transparencia también está vinculada al hecho de que toda elite no quiere ser conocida.

Y el tema del sistema de financiación de los partidos ¿Cómo van a poner en sus sitio a los bancos si están empeñados hasta el cuello? Por eso puedes terminar de presidente del gobierno exculpando a un señor que no tenía por qué ser exculpado y terminas el gran canto del cisne, o sea, en ridículo.

Es toda una lógica, la de la reducción de la democracia a la red elitista. Y por lo mismo, es lógico también que el precariado no tenga representación política. Y no solo no está representado a causa de esa red elitista que sirve ante todo a las clases medias. Es que la fiscalidad progresiva está vetada: un dirigente socialista, que llegó más lejos de lo que debiera haber llegado, dijo que no poner impuestos ya era una cosa de izquierdas. Al oírlo me dije: cuidado, Rafael, que te estás haciendo viejo.

Como la vida es larga y las cosas hay que verlas en ciclos de cinco y diez años (porque de otra manera te quemas) leo la entrevista que el diario "El País" hizo a Rubalcaba. Cuando el periodista le dice: "algo habrán hecho mal", contestó: "Sí, hemos hecho una

cosa mal: que a base de rebajar o quitar impuestos, el Estado ha dejado de recaudar 28.000 millones de euros. Claro, cojo ayer la prensa y veo un artículo: “Un nuevo delito: el gobierno lanzó ayer un nuevo delito para castigar la gestión irresponsable del dinero público”. Algunos, entre los que modestamente me incluyo, llevamos muchos años diciendo esto. La corrupción no es solo que vaya un tipo y se lleve el dinero; es que va un tipo y hace una TV autonómica, que las han hecho todos los presidentes de comunidad. Y va el alcalde de cualquier pueblecito de los Monegros y le encarga a Moneo una obra de arte del no va más. Es que nos hemos vuelto locos: eso es un delito de irresponsabilidad.

¿Cómo lograr que haya unos nuevos representantes políticos que representen al precariado, que cada vez es más interclasista? Porque las honorables clases medias apostaron por dar a sus hijos una formación altísima y carísima y ahora se encuentran con que esos hijos son ni-mileuristas, por eso simpatizan tanto con el 15M. Hablo de casos que conozco. Una compañera catedrática me decía que, después de haberse gastado una fortuna en la formación de sus hijos, la que más ganaba, 600 euros: “no nos lo merecemos”, decía. Naturalmente, no se lo merecen según la perspectiva de clase. El precariado es lo de “*Ocupa Wall Street*”: el uno frente al 99 %.

La democracia participativa

Lo primero que hay que hacer es quitarnos esa idea tonta de que no hay que meterse en partidos políticos. No hay que llegar al poder, no hay que meterse a parlamentario, ni siquiera a concejal. Esto ha sido incluso mal visto por ciertas bases: ser concejal, tener un cargo... Como si con eso se traicionara a los pobres. Si eres diputado o llegas a presidente ya es que no tienes remedio.

Pensemos por un momento en Brasil: si Lula no hubiese llegado a presidente, Brasil no estaría como está a pesar de los pro-

blemas que tiene. Esa cultura de alcantarilla de estar allí, con los últimos de los últimos, puede estar bien pero no es suficiente. Por lo tanto necesitamos hacer una transferencia desde la militancia de base a la representación política, porque existe el parlamento y existe el Estado. Y por eso es muy interesante lo que publica Iglesia Viva, revista de gran mérito que hacéis aquí en Valencia, el fenómeno de una persona muy conocida en los movimientos sociales: Esther Vivas y su generación.

Otra cosa en la que hay que incidir es el desaburguesamiento de los políticos, sindicalistas, profesores de universidad... No hay voz porque nos hemos aburguesado todos.

Aquella idea que tuvimos muchos de la proletarización, especialmente los que veníamos de las clases medias y altas nos vino de la HOAC cuyos miembros debió enviarnos el Espíritu Santo en carne mortal (ahora deben de estar ya en carne resucitada).

Hay que volver a una nueva alianza de los profesionales, de las gentes que pertenecemos al bloque de los satisfechos, con el precariado. Porque, como decía Emanuel Mounier, aquel gran pensador cristiano, el socialista (no sé en cuál pensaba) nunca olvida al proletario y el cristiano nunca olvida al pobre, independientemente de que seas rico o pobre. Es verdad que hay muchos que hablan de la representación política por un modelo de democracia autogestionada y directa. Hay que tenerlos en cuenta. Quien quiera puede entrar en la web derechoderebellion.net

¿Hacia qué modelo de democracia hemos de ir? Ha de haber una transición del modelo de democracia parlamentaria, que se ha quedado obsoleto. No en la línea de la película *V de vendetta* que es lo que pretenden los de derechoderebellion.net. Les respeto pero yo no soy de ellos: soy persona de orden y creo que ha de haber gobierno y ha de haber parlamento, pero no quedarnos ahí sino ir más allá, siempre más allá, como en el poema de Kavafis.

Paso a enumerar los elementos de esta democracia participativa:

- * Control ciudadano, con una serie de medidas.
- * Poder ciudadano. Esto es una cuestión de poderes y nada más. Tengo muchos datos para demostrarlo: empoderamiento del pueblo y no debilitamiento del pueblo.
- * Elevar el nivel político de la ciudadanía; hasta las asambleas del 15 M dan pena porque, salvo excepciones, es gente muy poco leída. No tienen mucho nivel, y por eso es un movimiento Guadiana. Es que hay que leer, y una forma de militancia es leer y saber. Y eso yo lo he aprendido de los GOES de la HOAC (Grupos Obreros de Estudios Sociales). Eran laboratorios ciudadanos de formación política y de propuestas. Y esto hay que hacerlo a nivel de barrio: crear laboratorios de formación política de la ciudadanía.
- * Provocar un cambio radical en el parlamento, porque, como sabéis, lo más vivo en el parlamento son las comisiones parlamentarias, pero estas comisiones son intraparlamentarias y es muy difícil que ahí entre la vida de la ciudadanía. Y por eso yo hablo, y en algún momento lo he desarrollado, de creación de plataformas cívico-políticas que sean el interlocutor permanente de las comisiones parlamentarias ¿Por qué? Porque el modelo de la democracia participativa es: quien manda es la sociedad civil y quien obedece es el Estado, no como ahora en que el Estado acude a la sociedad civil para legitimarse en las urnas con programas hechos en torno al marketing político, que es el todo y nada, porque nunca se pone la letra pequeña en los programas. Y luego ya se apañan allá hasta para reformar la Constitución.
- * Otro elemento importante son los presupuestos participativos, que todos los alcaldes temen como al demonio, sean de derecha o de izquierda. Los presupuestos participativos

funcionan en ciudades complejas ¿Y por qué no vamos a ir a presupuestos participativos autonómicos? Desde luego que no tendríamos el problema que tenemos ahora del déficit autonómico ¿Y por qué no podemos llegar a presupuestos participativos estatales con la incorporación de las nuevas tecnologías a lo que yo llamo la democracia digital?

- * El cambio de la ley electoral: una ley electoral que es muy injusta, pero sobre todo ir hacia el diputado o diputada de circunscripción. Yo sé que técnicamente esto tiene problemas pero me gusta mucho el modelo británico: no es el que va en el punto 6 de la lista, es María Antonia Gómez y José Caballero, y el tipo se lo gana, no haciendo o enredando en que conoce al secretario de no sé qué... Y convertirte en un siervo de la gleba para que te pongan de concejal numero 11, para ir de 24 en la lista electoral y nunca salir.
- * Una democracia referendaria, de referendos: la vida es muy compleja, no podemos delegar nuestro voto para cuatro años (cuatro años es una eternidad. Las cosas van muy aceleradas y para esto tenemos una nueva herramienta: las redes sociales y las nuevas tecnologías. A mí me encanta Suiza: siempre están votando. Algo que parecía imposible, que era el secreto bancario. Llegó una mujer y consiguió acabar con él. Investigó y (me encanta, además, que fuera una mujer) así salieron a la luz las fortunas de los Du Valier, de los Ferdinand Marcos, etc. Y se está devolviendo a aquellos países. Además rotan: los mandatos duran seis meses y eso es higiénico, porque sabes que lo tienes que hacer muy bien. El suizo es un modelo democrático interesantísimo para quien quiera estudiarlo.
- * La participación en las empresas: los sindicatos han hecho cosas muy buenas, pero han hecho cosas muy malas: se sintieron derrotados demasiado pronto, impotentes y, salvo excepciones, crearon una casta especializada en negociar con

los empresarios y les faltó todo aquello de que hablábamos tanto; de la autogestión y de la co-gestión.

Yo conozco bastante bien el modelo Mondragón (que además me encanta que lo formara un cura) Es el modelo económico más analizado en el mundo y fue el intento de un sacerdote en la época de la postguerra de aplicar la doctrina social de la iglesia. Al contrario de la Asociación Católica de Propagandistas, que está tan de moda, de círculos de estudios para sacar una elite católica que pueda entrar dentro de la democracia de elites para así tener poder ¡pérdida total del norte! ¿Qué diría Jesús? Jesús mío quédate ahí en el cielo donde estás, no bajas... ¡Mondragón! Puestos a hacer círculos de estudios, véase el manifiesto que ha hecho la HOAC sobre la reforma laboral, que son vaticanistas, como es debido, gente de orden. ¿Por qué no se puede ir hacia ese modelo con la co-gestión?

- * Trabajar menos para trabajar todos y vivir mejor. Fijáos si estamos mal que decir esto es casi como decir: "No me engañes. Desayunas con ron cubano, de media dos botellas. Suena así: tú vas y dices: nosotros vamos a legislar en torno a trabajar menos para trabajar todos y vivir mejor y te toman por borracho. Esto no es un eslogan, esto se intentó hacer en Francia con muchos estudios detrás, entre ellos los de Guy Aznar. No funcionó bien del todo, pero es que en esta vida los cambios sustanciales necesitan de *prueba-error*. ¿Por qué digo esto? Porque vamos a un mundo en el que ya se nos ha arrebatado el tiempo: se nos ha arrebatado lo más humano que es tener tiempo y esto lo están naturalizando. Nos dicen: "Vosotros, jóvenes, no creáis que vais a poder vivir como vuestros padres. Esto solo se lo podían permitir Adán y Eva y por ser quienes eran..." Hay que ironizar porque de otra manera es muy crudo ¿Ese es el futuro para la humanidad? ¿precarizarnos todos? No. Digan NO.

En esta vida es muy importante saber lo que NO se quiere. En esto, las feministas italianas con quienes contacté estando allí, me aportaron mucho. Eran un grupo muy politizado y construyeron lo que se llamó **la política de los tiempos**. El problema fundamental es aplicar la política de raíz feminista y ecologista a la estructuración del tiempo, que va más allá de la conciliación del trabajo y la mujer. Es una revolución que viene a decir que no hemos venido al mundo a producir, a estar callados, a estar precarizados. Si el mundo ha de ser así, mejor que se acabe, porque el reino de Dios no creo que tenga nada que ver con la flagelación de la precariedad sino *“que tengáis vida y vida abundante”*. De manera que con la reforma laboral lo que nos espera es abundancia de precariedad, de vida no.

Esto requiere, entre otras cosas, una fuerte conflictividad social no violenta. Cuando se habla de conflictividad social, la gente respetable se horroriza. Yo me pregunto si esas gentes leen el evangelio (los índices de lectura bíblica en España son de los más bajos), así, sin comentarios, o si se conforman con la última edición de espiritualidad más en boga.

Pongamos por delante el sentido común: somos hijos e hijas de uno de los seres más conflictivos de la historia. Luego se inventó esa teología de derramar la sangre para la expiación del pecado: un Dios sádico, en definitiva, como deducía una de mis hijas cuando se preparaba para la primera comunión. Sentido común, repito: a Jesús lo asesinaron. Los curas predicáis mal cuando habláis, el viernes santo, de la *crucifixión* de Jesús. Hay que hablar del asesinato de Jesús. Lo asesinaron por ser muy conflictivo. Lo mismo que Gandhi, otro tipo superconflictivo. El conflicto social no tiene nada que ver con la violencia. A este propósito os puedo recomendar a Gene Sharp, que propone 198 técnicas no violentas para acabar con las dictaduras.

Acabo con un fragmento de un poema de Bertolt Brecht, *La parábola de Buda sobre la casa en llamas*:

«No hace mucho vi una casa que ardía. Su techo era ya pasto de las llamas. Al acercarme advertí que aún había gente en su interior. Fui a la puerta y les grité que el techo estaba ardiendo, incitándoles a que salieran rápidamente. Pero aquella gente no parecía tener prisa. Uno me preguntó, mientras el fuego le chamuscaba las cejas, qué tiempo hacía fuera, si llovía, si no hacía viento, si existía otra casa, y otras cosas parecidas. Sin responder, volví a salir. Esta gente, pensé, tiene que arder antes que acabe con sus preguntas. Verdaderamente, amigos, a quien el suelo no le queme en los pies hasta el punto de desear gustosamente cambiarse de sitio, nada tengo que decirle.»

Así hablaba Gautama, el Buda.

Pero también nosotros, que ya no cultivamos el arte de la paciencia sino, más bien, el arte de la impaciencia; nosotros, que con consejos de carácter bien terreno incitamos al hombre a sacudirse sus tormentos; nosotros pensamos, asimismo, que a quienes, viendo acercarse ya las escuadrillas de bombarderos del capitalismo, aún siguen preguntando cómo solucionaremos tal o cual cosa y qué será de sus huchas y de sus pantalones domingueros después de una revolución, a esos poco tenemos que decirles.

El mensaje final es: el problema de otra democracia es conseguir otra ciudadanía. Yo estoy de acuerdo con casi todo lo que dice este poema salvo con el final: creo que los cristianos sí tenemos algo que decir a estas gentes. Lo mismo que les dijo Jesús: **“He venido a traer fuego a la tierra y ¿qué otra cosa puedo desear sino que arda?”** Nada más. Muchas gracias.

BIBLIOGRAFÍA

- Calle, A. (edit.), *Democracia radical*, Barcelona, Icaria, 2011
- Carrieri, M., *No hay democracia sin democracia económica*, Madrid, Ediciones HOAC, 1997.
- Comín, A. Y Gervasoni, L. (ed.) *Democracia económica. Hacia una alternativa al capitalismo*, Barcelona, Icaria, 2012.
- Cortina, A., *Los ciudadanos como protagonistas*, Barcelona, Galaxia Gutenberg, 2000.
- Díaz-Salazar, R. *Desigualdades internacionales, ¡justicia ya! Hacia un programa mundial de justicia global*. Barcelona, Icaria, 2011 2ª edición.
- Díaz-Salazar, R. ed. *Trabajadores precarios. El proletariado del siglo XXI*, Madrid, Ediciones HOAC, 2008, 2ª ed.
- Escudero, M., *La transición al postcapitalismo*, Madrid, Sistema, 1992.
- Fernández Buey, F. Y Riechmann, J., *Ni tribunales. Ideas y materiales para un programa ecosocialista*, Madrid, siglo XXI, 1996.
- Fernández Steinko, A. *Democracia en la empresa*, Madrid, Ediciones HOAC, 2001.
- Fernández Steinko y Lacalle, D. (ed.) *Sobre la democracia económica*, Vol. 1 y 2, Barcelona. El Viejo Topo, 2004.
- Fundación Alternativas, *Alternativas a la indignación*, en <http://www.falternativas.org/en/la-fundacion/alternativas-a-la-indignacion>.

- Hessel, S. Y Morin, E. *El camino de la esperanza*, Barcelona, Destino, 2012.
- Icaria edit. *Juventud sin futuro*. Barcelona 2011.
- Lacalle, D. (ed.) *Sobre la democracia económica*, Barcelona. El Viejo Topo, 2006.
- Ramón Carbonell, L. *Queremos el pan y las rosas. Emancipación de las mujeres y cristianismo*. Madrid, Ediciones HOAC 2012 2ª edición.
- Schweickart, D., *Más allá del capitalismo*, Santander, Sal Terrae, 1997
- Velasco, Oller, López de la Osa, *Reinventar la política*, “Iglesia Viva”, 246, 2011.

Ponència 2

EL SEGUIMIENTO DE JESÚS Y LA TRANSFORMACIÓN PERSONAL Y ESTRUCTURAL HACIA EL REINO

Pilar de Miguel

Teòloga. Professora d'EFETA i de l'E.U. de magisteri de Bilbo

*"Cada uno debe comenzar a comenzar, aunque sea consigo mismo. Somos criaturas del Viejo sistema, que queremos, sin embargo, ayudar a construir el nuevo sistema: uno de nuestros programas debe ser nosotros mismos"*¹.

"PENSAR A LO PEQUEÑO"

Frente a lo que tradicionalmente venía recomendando, es decir: pensar a lo grande. Esta vez me inclino por sugerir pensar a lo pequeño y claro está, consecuentemente actuar a lo pequeño. Estaré seguramente influenciada por todo eso que se oye del decrecimiento, que las mayúsculas se nos convierten en minúsculas y las máximas en mínimas.

Sin embargo, creo que me ha pesado más el poder evitar los "llamados daños colaterales" que siempre me he preguntado quién decide que lo sean. Es una cuestión de orientación espacial, pareciéndome que los laterales es lo central. Así por ejemplo, si en

¹ Edgar MORIN: *¿Hacia dónde va el mundo?* Paidós, 2011 p 86

una guerra se considera la muerte de niños efectos colaterales. No se me ocurre nada más central y no comprendo qué beneficio puede argüir ese país para deshacerse de su futuro y de seres humanos. ¿Razones de estado, beneficios económicos?... fruslerías desde mi punto de vista, absolutamente colateral. Otro ejemplo: reformas económicas que Dios mediante darán fruto (si lo dan, porque hay que creerlo) y que mientras pasan esos 20 o 30 años que dicen, dejan como efectos colaterales innumerables vidas truncadas. Permítanme que nuevamente me parezca central lo colateral y así suma y sigue.

De modo que lo lateral, lo sin importancia (*sin contar mujeres y niños* es la fórmula establecida), me apetece situarlo en el centro del discurso. Tal vez les parezca una provocación pero hago esto por fidelidad a mi tradición que dice que la lógica es esa; que la perspectiva para pensar, mirar y actuar son los que alguien denomina márgenes.

El gran poeta libanés Khalil Gibran decía sobre la espiritualidad de Jesús, o el estilo o el "aire" que viene a ser lo mismo: *"Miramos pero no vemos. Y prestamos atención, pero no oímos; comemos y bebemos, pero el sabor de la comida y la calidad de vino huyen de nosotros. Allí reside la diferencia entre Jesús y el resto de los hombres. Para El, un gemido infantil era tan poderoso como el grito de toda la humanidad, mientras que para nosotros no es más que un gemido. Para El, la raíz de una hierba era un anhelo hacia Dios, mientras que para nosotros no es más que una raíz sepultada en la tierra"*.

Algo de esto parece percibirse también en otros lugres de otra manera: El *Diario de Ibiza* ofrecía este titular el 12 de febrero de este año: "Hace grande lo pequeño". Se refiere a la obtención del 2º premio World Press Photo 2012 por el fotógrafo científico Joan Costa. La imagen que le ha puesto en la cumbre de la fotografía mundial es la foto de un organismo marino de 4 milímetros. Exactamente es una heteropoda, un microorganismo perteneciente al zooplancton, capturado por el buque 'Hespérides' durante la expedición del Centro Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) en el Pacífico, entre Australia y las islas Hawaii. Joan Costa, como fotógrafo oficial de la expedición, estuvo embarcado en la

etapa entre Sydney y Honolulu. Su trabajo consistió en fotografiar el resultado de la pesca, muestras que recogían los científicos a las 4 de la madrugada y a las dos de la tarde.

ACTUAR EN LO COTIDIANO

Para que la individualización llegue a buen puerto se necesita básicamente una apropiación reflexiva de las tradiciones estabilizadoras de la identidad que evite que la herencia sea impuesta mediante el adoctrinamiento, sin posibilidades de una asunción crítica de la misma.

Es importante caer en la cuenta de que en el espacio físico y de tiempo de lo cotidiano tenemos poder (¡qué gran tema!: la consciencia del poder de los que se creen "desposeídos") y lo ejerceremos apropiándonos a nuestra manera de la información que recibimos desde las instancias de autoridad políticas, religiosas, etc. Amoldándola de acuerdo a nuestros gustos y objetivos, a nuestras necesidades y expectativas. En nuestra vida cotidiana se pone especialmente de relieve lo específico y la diversidad con sus propias contradicciones y paradojas.

Esto da a la vida cotidiana su carácter subversivo, pero también ético. Se trata de un ámbito en el que nos podemos mover con cierta autonomía, en el que tomamos decisiones que parecen carecer de importancia pero que tomadas en conjunto apuntan a un horizonte moral. La cotidianidad se convierte así en algo potencialmente subversivo y, por eso, especialmente la de las mujeres, ha querido ser controlada y minimizada².

Por ello, quiero insistir en la necesidad de escuchar historias de vidas cotidianas (algunas recientes y coetáneas y otras lejanas y también coetáneas de algún modo). Porque esos logros cotidianos no son irrelevantes. Porque ofrecen lo mejor de sí mismas permanentemente al servicio de un mundo más justo y misericordioso. Estoy

² Anabella BARROSO, "Mujeres, resistencia y vida cotidiana" en Pilar DE MIGUEL (ed), *Espiritualidad y fortaleza femenina*, DDB, Bilbo, 2006

segura que además suscitan y ayudan, en quienes lo mediten, a encontrar brotes de la acción de la Ruah (Espíritu) entre los pliegues de la realidad que nos toca vivir “paradójicamente felices, absolutamente valientes y siempre en dificultades”, que son las características que le son propias al Espíritu, según la tradición cuáquera.

La activista nigeriana Ngozi Iwere decía hace unos años: “Como activista, para mí lo principal en la vida es reducir el daño que pudiéramos hacernos unas/os a otras/os conforme vivimos nuestras creencias: ¿cómo minimizamos los daños o el dolor que provocamos a nuestra/o vecina/o a causa de lo que creemos, de nuestras convicciones o de la forma en que vivimos nuestras vidas?”

Para la pensadora americana Marie M. Fortune consiste en: “negándonos a soportar el mal y buscando transformar el sufrimiento, realizamos la obra de Dios de hacer justicia y sanar todo quebranto”.

“Me encanta el concepto de “negarse a soportar el mal”. No implica vencerlo, sino simplemente negarse a soportarlo. Me niego, aunque en definitiva no pueda cambiar nada, no deja de ser el poder de no acceder. La verdadera cuestión espiritual no es entonces, ¿tengo el poder de cambiar la cosa? sino ¿tengo el valor de decir “no” ante ello? (Joan Chittister)

La juez iraní y defensora de derechos humano Shirin Ebadi Nobel de la Paz, 2003 nos sorprendió a todos diciendo: “La mano poderosa de las mujeres traerá la democracia y los derechos humanos a Irán” Y sigue diciendo: “no sé cuándo, pero lo haré; el mundo de violencia, las guerras, las venganzas ya ha pasado porque sabemos que no resuelve nada”. Y una la cree. Hay gente que tiene tal autoridad que la hace creíble (le confiscaron sus pertenencias y la oficina entera de derechos humanos para cuando volvió de recoger el premio).

El escenario realizable para un futuro solidario se está diseñando en las ansias de tantas personas, hombres y mujeres, en la lucha por la verdad, la belleza y la justicia. Son deseos nunca extinguidos.

Aunque deseemos al mundo lo mejor, dice Morin, no tenemos necesidad de la victoria para continuar la lucha, las verdades exigentes se arreglan sin ella y resisten por resistir. Disfrutemos también de las liberaciones, aunque sean efímeras, de las divinas sorpresas...

RELEER CRÍTICAMENTE NUESTRA TRADICIÓN

LA HISTORIA DE JUDIT³. *Una historia de vida cotidiana antigua aunque contemporánea*

No es un libro histórico según la acepción moderna del término, sino un drama ficticio que a través de la trama de unos personajes que viven situaciones conflictivas en espacios y tiempos determinados, esconden indicios, pistas y enseñanzas sapienciales para sus lectores, invitándoles a un trabajo de actualización a nuestras circunstancias concretas...

EL LIBRO

La fecha de composición data muy probablemente de la mitad del siglo II a. C.;

Uno de los probables propósitos del libro de Judit pudiera tener que ver con el desafío que supuso el helenismo para Israel. Tal vez le encontró sin referentes o con documentos y reflexiones del pasado que no ofrecían luces para su presente. Este presente les invitaba a buscar su identidad en el pasado para poder avanzar hacia el futuro. Este proceso de inculturación se vio dificultado tanto por excesos de ciertos progresismos como por la intolerancia

³ Es una parte de un estudio más amplio: *Por mano de una mujer*, publicado en Vida Nueva, 2002 y también puede encontrarse en la ventana "galería de arte" en la web de Efeta: www.efeta.org.

del tirano extranjero. En ambos casos se reaccionará con un repliegue conservador o con la rebelión violenta.

El escenario que se presenta en Judit se compone de una pequeña ciudad y una mujer viuda, desarmadas e impotentes ante la amenaza del enemigo, metáfora elocuente de la situación en que se encontraba Israel, abrumado por la invasora cultura helenista y gestando la revolución macabea del siglo II a. C.

El libro tiene la forma de una novela corta y está dirigido a una comunidad judía dividida. Sin embargo, parece ser el común sentir que Judit es una obra sujeta a las influencias de su tiempo pero profundamente judía en última instancia.

Sus destinatarios encuentran en el libro, en su rica intertextualidad, momentos y claves de su pasado (AT); pero también lo nuevo y lo posible, según las circunstancias del momento. El narrador supone otros personajes, otras historias, otras épocas y lugares pero con los guiños suficientes para que los lectores se reconozcan a sí mismos, ofreciéndoles de este modo criterios nuevos para su presente.

EL RELATO

La estructura del relato se puede dividir en dos partes⁴:

La primera es una introducción que abarca los siete primeros capítulos. En ellos se describe el escenario histórico que muestra la situación dificultosa en la que se encuentra el pueblo de Israel frente a la potencia extranjera; de este modo, va preparando a los lectores para el "cambio de suerte" entre lo que parece que sucederá inevitablemente y lo que en realidad termina sucediendo.

Los ejércitos de Holofernes, general de Nabucodonosor, amenazan con destruir Jerusalén y el santuario, de igual manera que han conquistado ya otros pueblos. En su camino de victorias mi-

⁴ Sigo también a L. Alonso SCHÖKEL, *"Estructuras narrativas en el libro de Judit"* en *Hermenéutica de la Palabra II*. Madrid, 1987

litares, se encuentran con la resistencia de una pequeña ciudad judía llamada Betulia. Se describe a los personajes, Nabucodonosor (Holofernes) con su poderío y arrogancia es casi un dios; las autoridades israelitas (ancianos) con su falta de fe en Yahvé y el prosélito Ajior, el amonita, y su admiración por el pueblo judío y su Dios.

A excepción del discurso de Ajior, la primera parte es clara y ordenada. Betulia permanece en medio de pueblos conquistados. Cuando pueblo y autoridades deciden capitular al quinto día, toda la resistencia se concentra en una mujer viuda, Judit.

A juzgar por el título del libro, da la impresión de que lo importante se retrasa. Sin embargo, puede descubrirse una clave narrativa intencionada a lo largo de los siete primeros capítulos, que pueden resultar un tanto aburridos para los lectores de hoy. Ellos construyen el carácter de Holofernes y preparan la ironía dramática consustancial al relato. Lo confirma el hecho de que, para manejar al general enemigo, Judit apela a todas sus campañas victoriosas; había que conocerlas y engrandecer su figura *"Al día siguiente Holofernes ordenó a su ejército y a las tropas aliadas que levantaran el campamento y avanzaran hacia Betulia, ocuparan los puertos de la sierra y atacaran a los israelitas. Aquel mismo día todos los soldados emprendieron el avance. El ejército contaba ciento setenta mil soldados de infantería y doce mil jinetes, además de los de inteligencia y la enorme muchedumbre de a pie mezclada a ellos... Cuando los israelitas vieron aquella multitud, comentaron aterrorizados: estos van a barrer la faz de la tierra; ni los montes más altos, ni las colinas, ni los barrancos aguantarán tanto peso"* (7,1-2.4)

En la segunda parte, se presenta la acción de Judit (8-16). Debido a las duras condiciones de asedio que Holofernes impone a Betulia, el pueblo se amotina contra los jefes y los ancianos de la ciudad. Habían perdido la confianza en Yahvé, a quien habían invocado durante muchos días y piden a sus jefes que lleguen a un acuerdo con el enemigo, porque es preferible la esclavitud a la muerte. Los ancianos dan un plazo a Yahvé de 5 días para que ayude a su pueblo. Después de ese plazo, se entregarán al enemigo. Aquí aparece Judit "como una nueva Moisés" porque Dios *"oyó su clamor (el del pueblo) y miró su aflicción"*.

La figura de Judit es irónica y subversiva. Viuda y rica -términos casi antitéticos en Israel-, que no se había vuelto a casar, administraba su hacienda junto con una criada, otra mujer. Bella, religiosa, atractiva, casi el retrato de la mujer perfecta de Proverbios 31. Lo que espera el lector que sea, deja de serlo y ella comienza a ejercer un rol diferente al que se piensa. Toma las riendas de la situación, los desafía a todos en el nombre del Señor, recrimina a los ancianos y dirigentes su poca fe y el intento de poner a prueba a Dios, y traza un plan para derrotar a los enemigos. Sale de la ciudad, se infiltra en el campamento de Holofernes, sirviéndose de todos sus recursos, se gana su confianza y lo mata cortándole la cabeza. De este modo, Judit consigue la victoria para Betulia, que la aclamará como una gran heroína hasta su muerte, dando gracias a Dios.

Israel y Judit se van identificando. En el capítulo 8 se interrumpe de nuevo la narración para que la protagonista haga una plegaria. Con el capítulo 10 aparece, según muchos críticos, el centro del relato y lo mejor del arte narrativo hebreo.

Existen dos elementos interesantes que cautivan la atención del lector o lectora:

En primer lugar, si bien un lector judío sabe que tendrá un final feliz - expresiones que aluden al Éxodo así se lo confirman: *"El Señor acogió su clamor y se fijó en su tribulación" (Ex 2,24ss)-*, se mantiene incierto cómo y qué será eso *"voy a hacer una cosa que se comentará de generación en generación entre la gente de nuestra raza. Esta noche os ponéis junto a las puertas. Yo saldré con mi ama de llaves, y en el plazo señalado para entregar la ciudad al enemigo, el Señor socorrerá a Israel por mi medio. Pero no intentéis averiguar lo que voy a hacer, porque no os lo diré hasta que lo cumpla" (8,33-34)*. Un suspense característico de muchas novelas de ficción actuales.

Hay, en segundo lugar, otro factor que mantiene la curiosidad: el plazo de cinco días, que tiene función narrativa y teológica. Poner un plazo a Dios es tentarlo: *"¿Quiénes sois vosotros para tentar a Dios y ponerlos por encima de él?" (8,34)*.

Desde la otra perspectiva, el autor se divierte burlando nuestra expectación, porque no teniendo más que cinco días para llevar a cabo su plan, la mujer utiliza ese tiempo de un modo incomprendible, para acicalarse *"Cuando terminó sus rezos, se puso en pie, llamó al ama de llaves y bajó a la casa en la que pasaba los sábados y días de fiesta; se despojó del sayal, se quitó el vestido de luto, se bañó, se ungió con un perfume intenso, se peinó, se puso una diadema y se vistió la ropa de fiesta que se ponía en vida de su marido, Manasés; se calzó las sandalias, se puso los collares, las ajorcas, los anillos, los pendientes y todas sus joyas. Quedó bellísima, capaz de seducir a los hombres que la vieses."* (10,1-4)

Si fuera una película de acción, hoy diríamos que ese tiempo aparentemente perdido "nos pone de los nervios". Subyacen temas importantísimos que se verán en otros lugares, la belleza, el engalanarse, la alegría, lo gratuito, etc. son símbolo de la salvación (*"vistete el traje de gala Jerusalén"* (Is 52,1s). Hacer una lectura de este texto, exclusivamente con esta clave, tendría una potencialidad actualizadora para nuestro tiempo, interpellante y de gran riqueza.

Frente al tono sombrío de la primera parte, la belleza de Judit es casi una acción simbólica de la inminente salvación. Judit traba una batalla con unas armas muy particulares: por una parte, una dieta (ritual), la bolsa de provisiones que lleva la sirvienta y la oración nocturna; y por otra la ironía y la astucia que despliega cuando habla, la elocuencia que alaban en ella y que les hace ponerse en ridículo al mismo tiempo. El narrador acentúa el tono sensual con una serie de detalles que recuerdan también a Tamar. La ironía de todo el relato parece llegar al clímax en este capítulo.

Con este despliegue de instrumentos ha conquistado Judit a su (¿poderoso?) ignorante enemigo: *"Su sandalia cautivó sus ojos, su hermosura esclavizó su alma, el alfanje le cortó el cuello"* (16,9) Es sugerente observar que los verbos "cautivar" y "esclavizar" tienen sentido militar y de amor.

Cumplida la misión, las dos mujeres vuelven de nuevo a la ciudad y en el camino aparece ya en el narrador un tono celebrativo

litúrgico como si Dios viniera con ellas; el verso 13,11 suena como el comienzo de un salmo: "*¡Abrid, abrid las puertas!, Dios, nuestro Dios está con nosotros,...*" (12,10) Contrasta con esta celebración alegre de Betulia, los gestos fúnebres del campamento.

El libro termina contando los últimos días de Judit, que fueron de prestigio y de disfrute. Nos dice también que liberó a su esclava y que dispuso de su herencia de modo "independiente", desde luego no acorde a las leyes establecidas⁵.

Lo mismo que Rut recibe el apoyo de Noemí, para Judit es fundamental el apoyo de su esclava, con la que terminará contando el resto de sus días; pues, a pesar de sus muchos pretendientes, ella continua viviendo como viuda.

Cuando murió la lloró todo el pueblo como una figura ilustre. No sólo había posibilitado la paz para su pueblo mientras vivió - y vivió 105 años- sino que incluso nadie se atrevió a atacar a Israel incluso "*mucho tiempo después de su muerte*" (16,25).

REFLEXIÓN TEOLÓGICA

Esta obra expresa su contenido teológico básicamente de dos modos. Por una parte, a través de diálogos, oraciones, discursos, etc. en los que puede verse una imagen del Dios tradicional, creador del universo y de la historia, el mismo Dios de los patriarcas y de la alianza; en él se encuentra condensada casi toda la tradición farisea macabea. Por otra parte, transmite su mensaje religioso mediante las acciones de los personajes -especialmente de Judit- algo habitual en las narraciones bíblicas.

Lo que está en juego es ¿quién y cómo es el verdadero Dios? Judit desafía la concepción teológica que muestran los ancianos -quienes debieran interpretar adecuadamente las intenciones de Yahvé- y propone otra interpretación del mal y el sufrimiento; su Dios los pone a prueba como a Abraham, Isaac y Jacob, pero no

⁵ Puede verse el comentario de J. VILCHEZ, TOBÍAS y JUDIT, Lizarra/Estella, 2000.

los abandonará; han de confiar y alentar en el pueblo esa esperanza.

Asume la tarea de la liberación y sale de la ciudad, de las murallas, de las concepciones estrechas y hace el camino contrario al que el pueblo pretende -hacer el camino inverso al Éxodo-: la referencia a la bondad de las "cebollas de Egipto" resuena en el trasfondo cuando dicen que prefieren la esclavitud a la muerte. Se convierte en el brazo de Yahvé que librará a su pueblo del enemigo. Al final entonará un canto, en compañía del pueblo, que recuerda el canto de Miriam y Moisés en el paso del mar Rojo.

El relato es absolutamente irónico; Judit presentada como mujer débil acaba descubriendo que es una mujer valiente, fuerte e inteligente. Manejando el lenguaje a la perfección, sus discursos a Holofernes están llenos de dobles sentidos y equívocos, en los que alude al Señor, se refiere a su Dios, él entiende que se refiere a sí mismo. Pero Holofernes es tan vanidoso que no es capaz de ver nada fuera de sí mismo. Si a esto le unimos que se deja llevar por el rol que se espera y los atributos aparentes, la belleza, el atractivo, encontramos las causas de su desgracia.

Este libro puede ejercer la función de "aviso para navegantes de mundos con principios androcéntricos", donde la mujer es concebida solo como objeto de deseo sexual, y descubrirán que ese universo es matador. Judit vence a Holofernes por su inteligencia y los prejuicios de él y no por su sexualidad. Desde el principio, la narración deja bien claro que Judit lleva una vida irreprochable y fiel a la memoria de su esposo. Para que posteriormente no haya lugar a equívocos. Es la fe y la confianza depositadas por Judit en su Dios y la entrega a su proyecto frente a la actitud temerosa y satisfecha de los ancianos, listos para otra entrega, la de su pueblo a la esclavitud, en lugar de a un proyecto de liberación. Se percibe con claridad la contraposición entre las actitudes y concepciones de Judit: confianza en un Dios fiel a su pueblo y entrega audaz a su proyecto de liberación y las de los responsables de Israel: timoratos, con una concepción estrecha de Dios y satisfechos.

El relato está lleno de alusiones implícitas a otras mujeres -y varones, por ejemplo de David cuando, joven e indefenso, acabó con la vida del poderoso Goliat- de la historia de Israel. Recuerda a Sara, Rebeca, Raquel, Tamar, Miriam, Yael, Débora, Rut, Ester, Susana. Algo muy importante en un momento histórico en el que al releer y narrar la historia de salvación, se tiende a olvidar e invisibilizar a mujeres significativas, especialmente las del Éxodo, que tenían que ver más directamente con la liberación.

Otro aspecto interesante es la inclusión de extranjeros, incluso los que un día fueron enemigos de Israel, como los amonitas, pueblo al que pertenece Ajior. Abre la posibilidad de redención a otros pueblos.

Judit se convierte en paradigma de liberación humana. Es una obra irónica que se convierte en crítica de las ideas al uso. Desorienta y ofrece otra perspectiva sobre la situación. No debe olvidarse que la transición de una situación antigua a la novedosa, exige, por decirlo así, una reorientación de la propia biografía; sucede en Judit una liberación personal a la vez que la de su pueblo y la una es condición de posibilidad de la otra. Este es su recorrido:

POSIBLE TRAYECTORIA VITAL DE JUDIT

Judit está viuda y no tiene hijos. Desde la perspectiva dominante, esto es una gran deshonra en una mujer judía de la época. Una mujer sin marido y sin hijos quedaba excluida de la escena de los existentes. No se era ni se existía como persona-mujer, salvo en esos roles. Pero, se había ceñido de sayal y se vestía vestidos de viuda, ayunaba, vivía en su casa; es decir, cumplía perfectamente con las expectativas reinantes sobre una viuda. Vive en Betulia (nombre simbólico que significa la joven o la muchacha) y Holofernes ha puesto cerco a esta ciudad desde hace 34 días. El pueblo está muerto de sed y sus jefes le conceden cinco días a Dios para que responda con la lluvia. De fondo está la teología de la retribución; el pueblo piensa que ha obrado mal y que Dios le castigará y sus jefes esperan milagros. No es difícil establecer una

comparación entre la situación de Betulia y la de Judit. Ella tampoco tiene muchas posibilidades de vida plena, de futuro. A ambas les falta la fuente de la vida, tienen sed.

Judit se indigna al enterarse de que los jefes tienen tan poca "memoria". No está en absoluto de acuerdo con el "análisis de la realidad" que hacen. Según su propia experiencia, su Dios no es el dios de la lluvia. La experiencia de Dios que Judit tiene es otra, tiene que ver con la gratitud y la confianza, es la que dice "esperemos más bien confiados en que quiera salvarnos, y escuchará nuestra súplica si quiere hacerlo". Dicho esto, el trabajo es asunto nuestro. ¿Quiénes son ellos para poner a Dios a prueba, ellos que ni siquiera conocen lo profundo del corazón humano - y las ansias de liberación de las viudas, de los "sin futuro"... parece querer continuar...- Es el Dios que los sacó de Egipto, es el Dios de la liberación, experiencia fundante de la fe hebrea. Deberían estimular al pueblo a hacerse responsables activamente frente a una situación de peligro en lugar de resignarse teológicamente en una figura divina falsa.

Lleva "cercada" por el enemigo mucho tiempo: 3 años y 4 meses, es decir, 40 meses asumiendo el papel que irremediablemente se le había asignado. El mismo tiempo que Betulia, 34 días más los 5 que dan sus jefes a Dios de plazo. Este 40 le suena a Judit a los años de desierto y a la liberación que precedió a su pueblo. Moisés hizo algo. Ella hace memoria y se da cuenta que puede hacer algo por su emancipación y la de su pueblo. Al día siguiente, el 40, era tiempo de despertar a una nueva vida.

Lo que se espera que las mujeres hagan por su pueblo es traer hijos al mundo para hacer al pueblo poderoso y nutrir los ejércitos de guerreros. Parece que el sistema falla. Ni ella tiene hijos y además está viuda y el pueblo no parece dispuesto a guerrear para defenderse. A lo mejor hay otra manera. Judit recuerda que para su Dios *el poder no está en el número, ni su señorío se apoya en los guerreros sino que es el Dios de los humillados, ayuda de los pequeños, defensor de los débiles, protector de los abandonados (9,11)* -el capítulo 9 es de enorme belleza, se recomienda su lectura especialmente-.

En su oración, Judit evoca al Dios de su pueblo, pero también revive cual es el deseo de Dios frente a lo sucedido con sus antepasadas humilladas. Hace memoria específica de género. Ese Dios es también quien vengó a Dina y a todas las mujeres humilladas y esclavizadas *"Señor, Dios de mi padre Simeón, al que pusiste una espada en la mano para vengarse de los extranjereros que desfloraron vergonzosamente a una doncella, la desnudaron para violentarla y profanaron su seno deshonrándola. Aunque tú habías dicho: "No hagáis eso", lo hicieron..."* (9,2)

Sea una mujer por esta vez no la humillada sino la liberadora: *Que mi mano de mujer quebrante su arrogancia.* (9,10b). Esta arrogancia de unos y otros que hace que no comprendan nada (¿a quién se le ocurre manipular-retar a Dios para que cubra nuestras expectativas?) y que sólo son capaces de ver y de pactar las apariencias y no con la realidad profunda.

Después de asumir su ser de mujer y su situación de "cercada-sitiada" y de solidarizarse con los otros "cercados" o sitiados, utilizando los instrumentos a su alcance-los que le permite el momento, su belleza, inteligencia, *mi lengua seductora* consigue salvar la situación.

Todos y todas celebran su victoria final, pero ella no pierde la oportunidad de explicar que no es solo lo aparente, lo que ven, que Holofernes ya no tiene poder; sino que ella ha afrontado también creativamente su situación y se autonombra madre del pueblo, ella ha ejercido la maternidad de otra manera, "(Holofernes) *pretendió incendiar mis montes, aniquilar a mis muchachos con la espada, estrellar a mis pequeños contra el suelo, apoderarse de mis niños y raptar a mis doncellas*" (16,4). Evidentemente, no era la madre de ninguno de sus jóvenes, ni de sus niños, ni de sus doncellas. Tampoco eran suyas todas las tierras, ni era la única responsable de los lactantes. Sin embargo, se pone en peligro de muerte para luchar por todos ellos y todas ellas. Tal vez sea otro modo de comprender Dt 25 y la ley del levirato.

Es mediadora de la intervención divina a favor de su pueblo. Que sea mujer, habida cuenta del contexto, puede ayudar a acrecentar más la expectativa y la intervención gratuita de Dios

-cuando quiere y como quiere-. Pero también es una crítica a un sistema patriarcal y a sus limitaciones y prejuicios contra las mujeres y a la distribución de roles. Ellas provocan, protestan y a veces ofrecen una visión alternativa que es buena para todos.

Este tipo de relatos deben ser considerados en todo su valor y potencialidades como típicos de unas tradiciones (visiones) alternativas (preñadas de posibilidades) a la que posteriormente se fue imponiendo como única.

REFLEXIONES ÚLTIMAS

UN SISTEMA QUE NOS PERMITA VIVIR

Dicen los expertos que para el siglo XXI el reto es político. Se trata del necesario cambio de valores que subyacen a la economía global: ganar dinero por encima de todo⁶.

Esta glorificación del consumo material tiene unas profundas raíces ideológicas que van más allá de la economía y de la política. Sus orígenes pueden encontrarse en la asociación, común a las culturas patriarcales, de masculinidad con posesiones materiales.

La masculinidad pasó a medirse en términos de posesión de bienes valiosos-tierra, ganado, dinero, así como en términos de poder sobre otros, particularmente mujeres y niños.

La asociación de masculinidad con acumulación de posesiones encaja a la perfección con otros valores favorecidos y recompensados en las culturas patriarcales: expansión, competición y "conciencia centrada en el objeto".

Por fortuna, la vida siempre se ha escapado de este modelo, aunque hayamos ignorado sistemáticamente sus protestas. Ha pro-

⁶ Fritjof CAPRA, *Las conexiones ocultas*. Anagrama, Barcelona, 2003

testado el planeta, han protestado la salud individual y pública, las sociedades, el reparto económico, la ciencia; ha protestado la dimensión espiritual de la gente, los pueblos, las culturas.

Hoy día emerge un nuevo paradigma. Tanto el movimiento feminista que aporta una redefinición de las relaciones humanas y una comprensión, por tanto, de la masculinidad no asociada por necesidad a la posesión; como el ecologista con su llamada de atención sobre un modo nuevo de relaciones entre humanidad y naturaleza, pueden contribuir significativamente a la superación de nuestra obsesión por el consumo material.

Aún en una época global como esta, la elección y la decisión individual así como la formación de individuos que reclaman ser las autoras y autores de sus propias vidas y los creadores de sus identidades, son características básicas de nuestro tiempo⁷.

Encontramos que implica una creciente conciencia de pertenencia al cosmos y, cambiando de registro, al Misterio que en el cristianismo vinculamos a una divinidad personal manifestada en Jesús (que incluye las comunidades con las que convivió, el evangelio que predicó y el Reinado que inauguró) y que actúa permanentemente como Ruah. Seguramente percibimos en nuestro contexto occidental y globalizado un ansia creciente de interioridad, manifestado de muy diversas formas. La psicología afirma en estos últimos años que la interioridad va pareja al valor de la individualidad.

Estamos obligados a tomar decisiones a la luz de contrastar la información de expertos en medios de comunicación y políticos, de quienes ya no nos podemos fiar para estar informados.

Parece como si no hubiera modo de negociar los riesgos que ahora se nos presentan: paro, pobreza, calentamiento global, desastres medioambientales, virus incontrolados, violencia y militarización.

⁷ Tania MARINCHESKA, “*Nuestra vida en tiempos de cambios*” en P. de Miguel-Mª Josefa Amell (eds), *Atraverse con la diversidad*, EVD, Lizarra/Estella (Navarra), 2003

No hay más opción que contar con todos y cada uno de los individuos, invitar a la gente al proceso de repensar, rediseñar y reestructurar la organización social.

El modo de pensar y rediseñar lo que nos incumbe a todos es implicarnos. La gente creará el futuro del que se sienta partícipe. Tomando la vida cotidiana como un punto de partida, reconociendo que necesitamos un nuevo lenguaje para describir lo que nos está pasando. Este lenguaje aún no está formulado pero ha de ser un lenguaje que nazca de nuestras experiencias y nos pueda conducir hacia lo desconocido, abriendo la posibilidad de vivir creativamente con riesgo e incertidumbre.

CONTRIBUCIÓN POSIBLE DE LA FE CRISTIANA

Entiendo el estado presente de la vida cristiana como un caos creativo que encierra claves de sentido.

Sabemos que una prueba de reconocimiento de la esperanza es que renueva las decisiones y el compromiso cuando se oscurecen los objetivos e incluso los medios. "Es necesario haber viajado bajo este desconcierto para comprender la oscuridad", dirá Teresa de Lisieux.

La esperanza profética tiene que ver con la verdad, con no ocultar las arideces del desierto, con el sufrimiento real propio y de los seres humanos concretos. La esperanza no pasa por encima de los desgarros ni mira hacia otra parte, no dice que no pasa nada ni consagra lo existente como lo mejor posible. No hay decisión si no apostamos por realizarla. Trabajar constantemente por la esperanza, la posibilidad de otro mundo posible le concede a una el derecho a tenerla.

Aquello que confesamos como el fundamento último de la esperanza cristiana, la resurrección de Jesucristo, viene después de una vida compleja y una muerte oscura.

La esperanza en su condición de proceso o no desterrar la paciencia, para ello necesitamos de la sabiduría, que también pode-

mos invocar⁸, que sabe de secuencialidad, de tiempos de siembra, de maduración lenta, combinar perseverancia, rupturas –transgresión y resistencia. No hay que desdeñar la paciencia en la vida cotidiana.

Dice Adolphe Geshe: *Es preciso salir del encerramiento donde no hay alteridad regeneradora; del encierro de una pureza de ortodoxia que solo confía en sí misma, privada de todo horizonte que no sea el suyo, cerrada por principio a lo que está fuera, a lo distinto, a las preguntas.*

Salir del encierro que significa ausencia, huida y derrota de la esperanza. De esa esperanza a la que no podemos fatigar porque hace la vida posible y soportable, porque desafía la inmediatez siempre muy corta del presente”.

Convertirnos en comunidades vivas, con capacidad de dejar camino a lo emergente que brota al borde del caos y de la muerte, de la confusión y mantener nuestra confianza en el Dios de la vida que la apoya y que la recrea permanentemente, el kairós-tiempo salvífico de Dios no es nuestro *cronos* y acontece permanentemente. ¿No veis sus signos? Desde esta perspectiva, ningún tiempo pasado fue mejor.

Invocación a la Sabiduría

“Dios de mis antepasadas y antepasados, Dios de ternura, nos has formado en tu sabiduría, haz que descienda del trono de tu gloria para que trabaje a nuestro lado”. (Sab 9,4-10).

⁸ E.S FIORENZA, *Jesús hijo de María, profeta de la Sabiduría*. Trotta,

Ponència 3

CAMINS PER A LA CONSTRUCCIÓ D'UN MÓN NOU I UNA ESGLÉSIA NOVA.

Arcadi Oliveres

*Professor del departament d'Economia Aplicada de la UAB.
President de **Justícia i Pau** Barcelona.*

Bon dia, amigues i amics. Efectivament, quan és la quarta vegada que he estat convidat al forum, és normal que un se senti particularment ben acompanyat i com a casa. Agraeixo aquesta nova invitació però em sap greu perquè faré una petita trampa a tots els assistents: jo parlaré dels camins cap a la construcció d'un nou món, però pràcticament no diré res pel que fa als camins cap a una església nova. Em sento membre de l'església i crec que aquesta s'ha de transformar, però no em sento persona capacitada. En aquest auditori hi ha gent que ha treballat molt més aquest tema que jo. Òbviament, del que jo digui respecte al que s'ha de fer al món es poden desprendre quines actituds s'han de tenir a l'església.

La primera cosa que em sembla fonamental per a construir un món nou és intentar saber en quin món estem, què és el que succeeix en aquest món que ens rodeja perquè, malgrat que estem situats en una societat que s'anomena *societat de la informació i de la comunicació*, es pot ben bé dir, i més en el context d'un fòrum cristià que no en sabem “de la missa la meitat”. No en sabem: ens enganyen constantment; el que ens diuen té molt poc a veure amb la veritat. I en posaré un parell o tres d'exemples.

Ara, aquests dies, encara abans d'ahir el diari ens en parlava, que hi ha una gent molt i molt maligna que circula per les costes africanes i que anomenem “pirates somalins”. Què fa aquesta gent? Doncs, pel que sembla, ataquen a uns pacífics pescadors espanyols

que estan feinejant en la costa. Tan greu sembla que és la situació que vaig llegir aquests dies en el diari que, a partir d'ara, aquests pescadors espanyols aniran acompanyats de l'*Armada Española*, que els protegirà.

L'opinió pública pot pensar això: que hi ha una gent maligna de Somàlia, que hi ha uns pobres pescadors i que els protegeix l'*Armada Española*.

Recordo que, l'any 1985, vaig participar en la creació de la Coordinadora estatal d'ONGs i vam començar a fer publicacions d'aquesta coordinadora. La primera d'aquestes publicacions tenia caràcter intern. Però la número dos tenia per títol: "*La pesca*". Allí es va fer públic que la flota pesquera espanyola anava a prendre la pesca d'Àfrica i pràcticament no pagava res als països africans per la pesca que s'enduia. Els països africans feia mesos i fins i tot anys que reclamaven a la flota pesquera espanyola que els pagués unes llicències de pesca mínimament acceptables per la gran riquesa que s'enduien. Mai la flota pesquera espanyola va voler augmentar-la. I, malgrat les peticions d'alguns països com ara Marroc, com Mauritània o el Senegal havien fet peticions al govern espanyol perquè els millorés les llicències de pesca i mai hi va accedir el govern espanyol.

Finalment, uns senyors de la zona de Somàlia s'han enfadat. Han actuat malament? És clar que sí, perquè amb metralladores no es pot actuar, ni amb violència tampoc. Per tant, el mètode que han utilitzat no m'agrada gens, però la veritat és que és evident que, en el fons, tenen tota la raó: volen que els paguem la pesca que ens emportem.

Alesmores, què passa? Passa que no hi estem d'acord i anem amb l'*Armada Española* a seguir d'aquesta manera.

Vaig llegir no fa gaire que, degut a aquestes operacions dels pirates somalins, la flota pesquera espanyola hi ha tres països on ja no hi va: té por. Són Tanzània, Kènia i Moçambic. En aquests tres països ha disminuït la captura espanyola de pesca, però ha augmentat la captura local de pesca i les estadístiques demostren que, en aquests tres països la fam ha baixat considerablement aquests tres últims anys.

En resumides comptes, qui són els lladres? Qui són els pirates? Ells o nosaltres? Hem vist mai en cap mitjà de comunicació espanyola que diga "La flota espanyola pirateja a l'Àfrica?" No ho hem vist mai. Veiem el contrari. Tothom acaba justificant que ara l'*Armada Española* els va a ajudar. Ajudar a què? A robar.

Només poso aquest petit exemple per demostrar com podem estar de confosos amb la informació que rebem.

N'hi podria posar d'altres. A continuació us n'exposo un segon: un diari que tinc per seriós i per tant no estic parlant de "La Razón", sinó de "La Vanguardia" fa un cert temps que ens deia, en diumenge i en primera pàgina, la següent notícia (faig constar això de diumenge i de primera pàgina perquè diumenge és el dia en què més gent llegeix el diari, i primera pàgina perquè aquells que ni tan sols el compren el diumenge, la poden veure penjada al quiosc) La notícia, doncs era la següent: **"España, segundo país de Europa con mayor número de inmigrantes"**

Tal i com està el pati amb el tema de la immigració, és indubtable que una notícia d'aquest estil podia generar allò que alguns anomenen "alarma social". Però afortunadament "La Vanguardia" no es queda aquí. Si vostés volen saber més d'això, no es quedin en la primera pàgina: vagin a les pàgines interiors i els ampliaran la informació.

Anaves a les pàgines interiors i el primer que veies era una columna on estaven ordenats els països europeus segons el número d'immigrants. En aquesta columna, curiosament, Espanya no era el segon sinó el tercer de la llista, perquè sembla que quan un país passa de la primera pàgina a la pàgina interior, perd un lloc en el rànking.

Però l'important no era això, l'important era la informació que hi havia al costat, on deia que els països d'Europa estaven ordenats, no en xifres absolutes, sinó en xifres relatives. És a dir, nombre d'immigrants per cada cent habitants.

Quan de debò de debò la immigració se sent no és quan hi ha molts o quan n'hi ha pocs, sinó quan hi ha molts o pocs per cada cent habitants. Si mirem xifres absolutes, Espanya té molts més

immigrants que Andorra, però si mirem xifres relatives, Andorra tindrà molts més immigrants que Espanya.

Doncs bé: mirant aquesta segona llista, Espanya no era el segon ni el tercer; era el número vuit de la llista. No es pot alarmar la població donant informacions indegudes: ni podem dir que els pirates són els somalins, ni podem dir que Espanya és el segon país d'Europa en recepció d'immigrants.

Encara una tercera, i última mostra com anem tots de mal formats. Tots hem participat, no ara sinó fa set o vuit anys, en aquelles campanyes que es feien en contra del deute extern. Déiem que, amb motiu de l'any sabàtic, de l'any de perdó que significava el canvi de mil·lenni, hi hagués una condonació del deute extern. Molts de nosaltres vam participar en aquelles campanyes i tots recordem que no van tenir gaire èxit.

Finalment, l'any 2005 (ja érem de ple al nou mil·lenni) el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional ens van sorprendre amb una bona notícia. Van dir que havien decidit perdonar una part del deute extern i que, a més, havien decidit perdonar la totalitat del deute extern dels països africans, que eren els que més ho necessitaven. La notícia era excel·lent: el Banc Mundial i el FMI, els dos màxims organismes internacionals en temes financers perdonaven una part del deute extern, i en perdonaven la totalitat de l'Àfrica ¿La notícia era bona? Es clar que sí ¿Era desincentivadora? També ¿La notícia era falsa? Absolutament. Perquè no és suficient agafar només el titular del diari. En general, és més útil llegir la lletra menuda perquè el titular només posa tres o quatre coses. En canvi, la lletra menuda amplia la informació i, moltes vegades, la desmenteix.

De manera que calia anar a la lletra menuda. I què ens deia? Que el Banc Mundial i el FMI perdonaven el deute, però a més a més deia quants dòlars hi pensaven destinar a perdonar el deute. Ja teníem una informació més concreta. Només ens quedaria saber quin és el total del deute, la qual cosa podem saber tot recorrent al sant que més devots té en l'actualitat i que es diu sant Google i ell ens ho dirà. Sabut això, amb una senzilla regla de tres podíem saber quina era la quantitat que perdonarien. Resultat: suposant

que el Banc Mundial i el FMI complissin totes les seues promeses (i no les han acabades de complir) perdonarien l' 1,4% del deute del Tercer Món. Contents i amb diners! Això és el que vull dir: no ens podem creure mai les notícies, ni dels pirates somalins, ni dels immigrants, ni de la cancel·lació del deute extern.

La nostra obligació primera per a emprendre un camí real és saber com està el malalt. El món està malalt. I difícilment un metge cuidarà bé un malalt si en té una radiografia i no si té una analítica equivocada. Hem de mirar que la informació amb què treballem sigui fidedigna. Per què la informació no és fidedigna? Doncs senzillament perquè aquells grans mitjans de comunicació que ens donen les notícies no són neutrals; depenen d'algú que hi ha al darrera. Depenen, sobretot, d'un propietari i depenen, sobretot, dels anunciants que té aquest diari.

Fa uns quants mesos va caure a les meues mans un estudi, entenc que molt correcte, fet a un lloc tan llunyà com la facultat de ciències de la comunicació de Santiago de Xile. Què ens deia aquest estudi? Qui governava els dotze mitjans de comunicació més importants dels EUA. Qui eren els qui estaven darrere dels dotze *mass media* que generen opinió pública mundial: tots els coneixem: un es diu New York Times, l'altre es diu CNN, l'altre es diu Washington Post, l'altre es diu Herald Tribune, Times Journal, Walt Disney, etc.

Qui governava aquests dotze mitjans? L'estudi era molt exacte i deia que en cada un d'aquests dotze mitjans hi havia, almenys, quinze membres del seu consell d'administració. Això vol dir 180 persones (quinze membres per dotze mitjans) que eren els qui tenien a les seues mans aquells mitjans de comunicació que informen arreu del món —a qualsevol mitjà de casa nostra sempre veurem les 24 hores del dia, darrere del presentador, la CNN predicant constantment.

Qui eren aquests 180 personatges que governen els mitjans de comunicació? Aquest estudi deia que, de vint, no en sabia res, però que els altres 160 els coneixia tots i explicava qui eren aquests 160 personatges. Tots ells, a més de dirigir mitjans de comunicació, eren directius de la banca, directius del petroli, directius de la in-

dústria d'armament, directius de la química o de l'electrònica... directius de qualsevol altra cosa. Cap d'aquests senyors era persona neutral. Tots es devien a uns interessos o altres. Per tant, què farien amb els seus mitjans? Doncs, sens dubte, reflectir-hi els seus interessos per tal que els seus interessos siguin afavorits. En cap moment no voldran que nosaltres estiguem informats del que passa. Només voldran protegir els seus interessos.

Volen un exemple més clar que la solemne bajanda que vam anomenar *grip A*?

La grip A no era res, era una grip vulgaris. I allà tens a tots els ciutadans vacunant-se per aquí, vacunant-se per allà... Per què? Perquè els mitjans de comunicació ens van enganyar dient que arribava una grip que mataria algun vellet. És clar que cada any mor algun vellet per causa de la grip, però no cal alarmar-se per la grip A. Per què és va fer aquella propaganda de la grip A? Ara, després d'un any ha sortit a la llum: perquè hio havia dos o tres laboratoris farmacèutics que tenien un enorme stock d'un producte antídote de la grip`A que es diu Tamiflu, que es volien treure de sobre perquè estava a punt de caducar. Per això, res millor que poder-lo vendre als estats. Els estats van fer aquesta campanya, se'l van treure de sobre abans no caduqués quan no feia cap falta vendre'l , però clarf, se l'haurien quedat ells amb els stocks.

Qui era l'inventor del Tamiflu? Un laboratori americà que es diu Gilead Sciences. Qui n'és el propietari? Un senyor anomenat Donald Rumsfeld, secretari de defensa del sr. Bush i màxim responsable de la guerra d'Irak i de la d'Afganistan. Que no ens prenguin el pèl, sisplau. Ens el prenen constantment. Hem de ser conscients del que passa i contrastar, sempre que podem, les notícies.

Un altre petit exemple. No cal anar als EUA. Anem al costat, a l'estat francès. El diari més important de l'estat francès, aquell que més es ven, es diu "Le Figaro". Aquest diari tenia un amo, que va morir, va deixar el diari als seus fills, els fills no el volien i aleshores el van vendre. Qui ha comprat finalment "Le Figaro"? Un industrial francès. Com es diu? Serge D'Assaut. Si mires la biografia d'aquest senyor t'adones que és el més important fabri-

cant francès d’avions de combat. La segona cosa que llegeixes a la vida d’aquest senyor és que està condemnat a Bèlgica a nou anys de presó per estafes comeses en aquell país, país que no trepitja perquè no el detinguin. I si segueixes així en la vida del ser. D’Assaut, la tercera característica que veus és que aquest senyor va ser destituït de la seva posició d’alcalde del seu poble perquè es va descobrir que havia manipulats el vot per fer-se escollir alcalde.

Doncs aquesta figura “exemplar” ara és l’amo del diari més important de França. Així estan les coses. Però no acaba aquí la història. El pare del senyor D’Assaut era Marcel D’Assaut. Aquest senyor no tenia cap diari però sí que tenia avions de combat. I molts milions. Què feia aquest Sr. D’Assaut pare? Feia de mecenes. Mecenes d’un noi francès que acabava la carrera. Li va pagar els estudis de postgrau, algunes feinetes que va fer a l’estranger i d’altres que li va fer per França. I en acabant, després d’haver-lo ajudat degudament li va dir: “noi, ara ja ha arribat el temps que em tornis els favors que t’he fet. Ha arribat l’hora d’espavilar-te. Guanya’t bé la vida i torna’m els favors que t’he fet”. El noi, amb seguretat que li va tornar els favors àmpliament. Perquè aquest “noi” a hores d’ara és un senyor jubilat que es diu Jacques Chirac.

Encara una cosa més. Aquests senyors, pare i fill, tenien un avi. Però curiosament, l’avi no es deia D’Assaut, es deia Bloch. Podríem pensar que es tractava de l’avi matern. Doncs no, era l’avi patern. Com podia aquest avi patern passar-se a dir D’Assaut? Molt senzill. El senyor Bloch també es dedicava, igual que el fill, igual que el nét, a les armes. Però no es dedicava als avions de combat, perquè a l’època de l’avi, d’avions de combat se’n feien molt pocs. L’home es dedicava als carros de combat, i en va ser el primer subministrador de França durant la Primera Guerra Mundial.

A aquest senyor Bloch li agradava tant i tant la qüestió dels carros de combat que va anar al registre civil i es va canviar el cognom. Ell es deia Bloch, que era un nom jueu i se’l volia treure de sobre pel que li pogués passar. Va canviar el nom i es va rebatejar. Com es va rebatejar? D’Assaut. Què vol dir aquest mot? En francès, carro de combat es diu *char d’assaut* igual que en castellà es diu un *carro de asalto*. Doncs molt bé. Aquest senyor es va canviar

el nom i es va passar a dir “senyor D'Assaut”. És a dir, es va passar a dir “carro de combat”.

Avui en dia, l'amo del diari més important de França, a més de ser un estafador, a més de ser un falsejador dels vots del seu poble, és un senyor que es diu “carro”.

Què vull dir amb això? Que hem de ser absolutament curosos amb la informació. Se'ns enganya. Tenim possibilitats de no ser enganyats? Sí, avui en dia, afortunadament, tenim més possibilitats que mai. Abans érem uns éssers passius. Passius en el sentit que havíem d'engolir-nos el que deia la ràdio, el que deia el diari, el que deia la TV.

Avui, afortunadament, podem ésser “interactius”. Podem entrar per internet, podem mirar blocs, podem mirar “youtubes”, podem mirar pàgines web, podem intentar saber coses. I val la pena que ho fem per tal de no seguir enganyats, perquè els hi asseguro que la pretensió del poder és tenir-nos sempre enganyats. És aplicar aquell principi que tots coneixem molt bé i que ja s'aplicava en època dels romans i que es deia “**pa i circ**”; que els ciutadans mengin una mica, però molt de circ, perquè es distreguin i no atabalín. Avui dia hi ha aquest “*panem et circenses*”? I tant que n'hi ha: dimarts partit de Copa de Europa, dimecres partit de copa d'Europa, dijous partit de copa de la UEFA, divendres no hi ha res, dissabte un partit avançat de la lliga, diumenge la lliga, dilluns no hi ha res i dimarts torna a començar.

Com que quedaven dos dies a la setmana que no hi havia futbol, aquells que pensen per nosaltres van creure que dos dies sense futbol podrien ser perillosos, perquè igual ens tancàvem a casa, llegíem algun llibre o fèiem coses poc pertinents. I aleshores van dir: “no, de cap manera; que també hi hagi futbol divendres i dilluns”. I van demanar a la lliga de futbol professional que preparés un partit, que em penso que és de segona divisió i que el donen cada divendres, i que en retardés un, que em penso que és de primera divisió i que el donen cada dilluns. I així tindrem futbol els set dies de la setmana i –perdonin l'expressió– arribar així a la nostra imbecilització total i col·lectiva.

Però de vegades encara queda un problema, i és que la lliga s'acaba i que poden eliminar el nostre equip favorit. Si això succeeix, podem perdre interès per anar al futbol. Llavors ens podem dedicar a llegir llibres. I van dir: "No, no. Que la gent no llegeixi llibres. Només faltaria. Ara ja no els podem imbecilitzar amb la TV, doncs els idiotitzarem. Aleshores van buscar un sistema doble d'idiotització del personal que és encantador. Com es diu? Telecinco i Intereconomia. I a partir d'aquí quedem completament baldats i completament atontats. Em penso que hem d'anar per aquí.

La primera cosa que hem de fer per caminar bé és saber el que passa i no deixar-nos enganyar. Els asseguro que hi ha plena voluntat que ens enganyin constantment i completament.

Aquest és el primer punt que els volia explicar. Quin és el segon? Doncs entrant en temes més actuals i més preocupants, el segon punt per a caminar cap a la construcció d'un món nou és treballar seriosament pel que jo crec que és la mare de l'actual crisi econòmica i que es diu la falta d'ètica en les finances.

Les finances han estat, no l'única raó de la crisi, perquè de crisis n'hi ha hagut històricament moltes i no totes han tingut arrels financeres, però en aquest moment, estem davant d'una crisi que té unes arrels profundes en l'especulació financera. I per tant, què diria jo que hem de fer per eliminar aquesta especulació financera? Tres coses. Primer, taxar l'especulació financera mitjançant allò que s'anomena la TAXA TOBIN. Aquells que especulen, naturalment, han de deixar d'especular, però d'entrada, que paguin un impost.

El premi Nobel d'economia nord-americà James Tobin dona nom a aquesta taxa per a frenar l'especulació i va dir: tothom especula. No només en diners, també en pisos. Tots sabem l'especulació de pisos que hi ha hagut. No sé les dades de València, però us puc assegurar que a Catalunya es van contruir especulativament tants pisos i que després no s'han pogut vendre i han quedat tancats amb pany i clau que Caritas, l'any passat, denunciava que a Catalunya cadascú dels que dormen al carrer a l'hivern, a un caixer automàtic o al metro, podria tenir a la seva disposició cent pisos

buits. La quantitat de pisos que es van tancar amb pany i clau perquè es van construir i comprar esperant que pugessin i no han pujat supera cent vegades les persones que dormen al carrer. Això és una aberració, una perversió, un pecat. Senzillament, no podem tenir les coses així.

Aquesta especulació és molt forta, però l'especulació financera també. I és aquesta especulació financera la que està darrere d'aquesta crisi. I el senyor Tobin la volia frenar. Una manera senzilla de frenar-la és que cada operació de compra i venda especulativa es vegi obligada a pagar un u per mil d'impost.

No sembla gaire, un u per mil. Però aquest Sr. Tobin va calcular que, com que l'especulació es fa sempre amb uns marges molt i molt reduïts, si s'hagués de pagar un u per mil a la compra i un u per mil a la venda, la meitat de l'especulació deixaria de ser interessant perquè és tan petita la capacitat de maniobra que, a la que li poses una mica d'impost, deixa de ser interessant. La meitat de l'especulació, que és la base d'aquesta crisi, desapareixeria.

L'altra meitat no desapareixeria perquè, com que té marges més amples, se seguiria fent però, què se'n recolliria, amb aquesta altra meitat que seguiria fent-se? 200.000 milions de dòlars l'any. Segons l'ONU, 200.000 milions de dòlars l'any servirien per eliminar la fam del planeta, no una sinó quatre vegades.

Així doncs, es va voler tirar endavant la taxa Tobin. El parlament francès, el parlament belga i el canadenc van votar si volien la taxa Tobin: tots hi ha votat que no; la pressió dels especuladors damunt dels diputats va ser determinant perquè votessin que no.

Curiosament, el passat estiu, el parlament europeu va dir que sí, que s'havia d'acabar amb l'especulació i que aprovarien la taxa Tobin, i el parlament europeu la va aprovar. Per què la va aprovar? Perquè no té capacitat legal per aplicar-la. Això és una cosa que ha de fer cada Estat i no ho ha de fer la Unió Europea en general. D'això se'n diu quedar bé sense pagar.

Però ara fa un cert temps, el que aleshores era primer ministre britànic, el nom del qual recordaran: Gordon Brown, féu un discurs i va dir: jo vull que Anglaterra sigui el primer país d'Europa

que apliqui la taxa Tobin. Avui mateix, poso en marxa els meus experts del ministeri perquè me'n preparen un projecte de llei.

El mateix dia que el Sr. Gordon Brown va fer aquest discurs, el mateix dia, dic, sortia volant i corrents d' Estats Units cap a Anglaterra el ministre d'economia del senyor Barack Obama amb la intenció de treure-li del cap aquesta idea al senyor Gordon Brown, argumentant que això perjudicaria l'economia nord-americana. No és veritat; això perjudicaria als especuladors nord-americans, que és una cosa una mica diferent de l'economia nord-americana. Quina és la pega? Doncs que el ministre d'economia del senyor Barack Obama és un perfecte especulador.

Fixin-s'hi per què els ho dic. Ara fa uns mesos, un diari francès que no és "Le Figaro" sinó un de molt més seriós que es diu "Le Monde", ens publicava el llistat dels set ministres d'economia dels set darrers presidents nord-americans durant els darrers 42 anys. Qui ha governat l'economia nord-americana durant aquests 42 anys? Tots set, abans de ser ministres d'economia, en cinc casos el ministre i en dos casos el segon del ministeri, tots set, havien treballat abans a una banca nord-americana que es diu *Goldman-Sachs*.

Si algú ha llegit la premsa la setmana passada, sabrà que va dimidir un dels directors generals de *Goldman-Sachs* dient que aquesta és una banca estafadora, una banca especuladora, una banca impresentable. Doncs els set últims ministres d'economia d'Estats Units han treballat en aquesta banca estafadora, especuladora i impresentable.

Però atenció. Aquí no s'acaba això. Vostés saben que fa només uns mesos hi havia un primer ministre a Grècia. Es deia Papandreu. I, tot recordant que la democràcia va nàixer a Grècia, a l'home se li va acudir fer un acte democràtic i va preguntar en referèndum als grecs si volien o no volien assumir el deute. Tan bon punt el sr. Papandreu va pensar en aquest acte de la democràcia, dues persones, que són la màxima vergonya de la democràcia: un es diu Sarkozy i l'altra es diu Merkel, van impedir immediatament aquest referèndum de Papandreu i hi van col·locar un altre primer ministre, que és el que avui governa Grècia. Es diu Lukas Papady-

mos. Què feia aquest senyor abans de governar Grècia? Treballava a la banca *Goldman-Sachs*.

A més a més, vostés saben que a Itàlia governava Berlusconi, un personatge que, a molts si més no, no agradava gens. I hom va tenir una sensació d'alliberament quan el van fer fora. Qui va substituir Berlusconi? Un senyor que es diu Mario Monti: molt pitjor el remei que la malaltia. Mario Monti feia onze anys que treballava a *Goldman-Sachs* especulativament.

I si alguna vegada vostés han de demanar un crèdit, qui en fixarà l'interès serà el Banc Central Europeu. Qui governa aquest banc? Un senyor que es diu Mario Draghi. Què feia abans Mario Draghi? Treballava a la banca *Goldman-Sachs*.

I abas del senyor Draghi, qui governava el BCE? Un francès anomenat Jean-Claude Trichet. Aquest senyor no treballava a la banca *Goldman-Sachs* sinó al Crèdit Lyonnais. Què li va passar quan treballava a aquesta entitat? Va ser processat per estafa. I en un acte completament il·legal que trencava la divisió de poders entre executiu i judicial, el govern francès va pressionar la judicatura francesa perquè alliberés d'aquest expedient d'estafa el Sr. Trichet i pogués exercir com a president del BCE, cosa que ha fet durant vuit anys.

Ara, al cap dels vuit anys, aquest senyor se'n va. Vol dir això que s'ha quedat sense feina? Ni pensar-ho; ara és el president d'EADS, que és l'empresa d'armament més important a Europa.

Així estan les coses. Això són els personatges que tenim al darrera. Cal frenar tota aquesta especulació. I no només l'especulació, sinó una altra cosa molt vinculada a l'especulació i que es diu el frau fiscal.

Darrerament, hauran sentit a dir que el govern no ens pot pujar les pensions, que el govern té moltes dificultats, que el govern ha de fer retallades. Molt bé. La Universitat Pompeu Fabra de la meua ciutat va publicar fa uns mesos, a través d'uns professors d'economia, un estudi sobre el frau fiscal a Espanya. Aquest estudi deia que el frau fiscal avaluat per la universitat suposa 80.000 milions d'euros cada any. Si vostés calculen què li costa al govern espanyol

pagar les pensions de jubilació, les d'orfandat, les de viduïtat iles de llarga malaltia, s'adonaran que el pagament de totes aquestes pensions li costa al govern espanyol 115.000 milions d'euros. Si rescatéssim el frau fiscal, en comptes de 115.000 euros en tindriem 205.000: podríem apujar les pensions un 60% o un 70%. Que no ens diguin que no les poden pujar, que ens diguin que el que s'ha de fer és perseguir el frau fiscal i no es fa.

No es fa aquí ni enlloc. Ara fa poques setmanes es processava a França una senyora –la més rica de França– per cometre frau fiscal, perquè havia amagat els seus diners a Suïssa per por d'haver de pagar massa diners. És una senyora que es diu Liliane Béthencourt, i és la propietària d'aquells famosos laboratoris de perfumeria que es diuen L'Oréal.

Per cert, la sra. Béthencourt és la persona que, ara fa cinc anys, va ser la que més diners va donar de tots els francesos a Nicolàs Sarkozy per finançar les seves eleccions. I per cert, el pare de la sra. Béthencourt va ser, ara fa més de 70 anys, el francès que més va ajudar dineràriament el govern nazi de Vichy dirigit pel mariscal Pétain, que el que feia era reprimir els resistents francesos a la Segona Guerra Mundial. D'això se'n diu *de tal palo tal astilla*.

Doncs bé, un altre diari francès deia: no calia que aquesta senyora s'emportés els seus diners a Suïssa ni que es fes processar. Tenia altres maneres de no pagar impostos. Quina? El mateix diari ho explicava: el ministeri francès d'hisenda té un departament que s'anomena "Grans Fortunes", que assessora a totes les grans fortunes franceses dient-los quines inversions desgravables poden fer cada any per arribar a la fi de l'exercici sense pagar ni cinc d'impostos, assessorats pel mateix ministeri francès.

Això, aquí, que jo sàpiga, no existeix, però existeix una cosa que se li assembla. Potser vostés n'han sentit a parlar: es diuen les SICAV, les Societats d'Inversió de Capital Variable: aquells que tenen diners, els posen a les SICAV, legalment. Què paguen a la fi de l'any? un 1 % de fiscalitat. Qualsevol de nosaltres, quan fa la declaració de renda, no se'n surt amb un amb un 1 %, se'n surt amb un 10%, amb un 15% o amb un 25% segons l'escala que li correspon. Doncs bé, aquests senyors només paguen l'1 %. I l'altre

dia, deia el diari quines són les dues primeres fortunes espanyoles que s'amagaven (que en realitat no s'amaguen perquè és públic) en aquests fons: la primera es diu Emilio Botín i, com vostés saben, presideix el Santander, la segona es diu Amancio Ortega; és el senyor més ric d'Espanya, l'amo de Zara, de Massimo Dutti i de moltes altres tendes absolutament impresentables per la relació que tenen amb els seus treballadors, especialment amb els treballadors que tenen en el Tercer Món.

Bé, aquesta és una altra realitat. Aquesta fiscalitat s'ha de pagar. Per cert, algú m'ho ha sentit a dir però no em <puc estar de dir-ho. Sobre el frau fiscal hi ha un cas interessant que publicaven els diaris: el senyor Botín va ser cridat a declarar per frau fiscal. No ell personalment, perquè el que ell fa és legal, però va ser cridat a declarar en qualitat de president del Santander. Una jutgessa de Madrid li va dir: el Santander ha fet un frau fiscal de més de 600 milions d'euros. Vosté n'és el president i, per tant, ha de venir a declarar. Això ho tinc dividit en quatre expedients, el primer dels quals suposa 124 milions d'euros. Vinguí vosté a declarar però porti amb vosté els 124 milions d'euros, perquè si no veig clara la seva declaració, vosté no podrà tornar a casa seva i els diners es quedaran aquí a títol de dipòsit fins que la sentència final aparegui.

Com que el senyor Botín és molt amant de la seva llibertat, temps li va faltar per anar-se'n corrent cap al jutjat amb els 124 milions d'euros. Però com que la jutgessa li havia dit que els havia de dur en efectiu, el senyor es va adonar que no li cabien en la butxaca. Aleshores va agafar un furgoneta blindada del seu banc, hi va col·locar els 124 milions a dins i ell i la furgoneta es van plantar als jutjats. La furgoneta es va quedar al garatge. Ell va quedar al segon pis, cosa de què ens informava puntualment un diari de l'endemà quan ens deia: *ayer hubo un botín dentro y otro fuera del juzgado.*

Molt bé, la jutgessa finalment li va dir: miri, senyor Botín, si vol ja se'n pot tornar a casa seva, però els 124 milions es queden aquí fins que surti la sentència.

El senyor Botín se'n va anar i va deixar els 124 milions allà, però la jutgessa no els volia tenir al calaix perquè això és més aviat

perillós, i va ordenar que s'ingressessin al compte corrent del jutjat obert la Banco Español de Crédito, filial del Santander, presidit per una senyora que es diu Ana Patricia Botín, filla de l'anterior.

Quan els periodistes van veure aquell veritable escàndol, immediatament se'n van anar a veure el ministre d'Hisenda. Per cert, un valencià, Pedro Solbes, i li van preguntar si anava a prendre mesures contra el Sr. Botín. I va dir que no, que contra en Botín no tenia res: "és un senyor encantador, ben educat, simpàtic, amable".

Per què en Solbes feia aquesta declaració d'amistat envers el Sr. Botín? Senzillament perquè ell era el responsable econòmic del seu partit polític. I tots els responsables econòmics de tots els partits polítics saben que han de tenir bona relació amb els bancs, perquè almenys un cop cada quatre anys han d'anar a parar als bancs per veure si els bancs els financien la campanya electoral. I cada vegada que hi ha eleccions, tots els responsables econòmics de tots els partits polítics saben que han de fer un recorregut per veure d'on treuen els diners per a la campanya. I aquest recorregut té unes etapes clarament definides. Primera etapa: cal anar a visitar el Banc de Santander. Segona etapa: cal anar a visitar el Banco de Bilbao. Tercera etapa: cal anar a visitar la Caixa de Pensions. Quarta etapa, especialment dedicada a Catalunya: cal anar a visitar el Palau de la Música Catalana.

Aquesta és una mica l'estructura del que s'ha de fer. I per tant, probablement, aleshores aquells responsables econòmics coneixen bé aquella dita castellana que diu: "*nunca muerdas la mano de quien te da de comer*".

Ja veuen què hem de fer en aquest segon punt: d'una banda, l'ètica en les finances. Primer, frenar l'especulació amb la taxa Tobin. És obligació nostra exigir-la, i en segon lloc eradicar el frau fiscal. No sé com pequè és molt difícil, però s'ha d'eradicar.

En tercer lloc, que no ens prenguin el pèl i que no ens prenguin els diners. I com ens han pres el pèl i els diners? Salvant la banca. La banca, i que no s'espanti ningú pel que dic, no s'ha de salvar, la banca s'ha de deixar caure com han fet a Islàndia i, si convé, processar els banquers.

Vostés diran: si la banca cau, nosaltres seguirem arrossegats amb els nostres diners. No. Jo no sé si durarà molt, però hui per hui el banc d'Espanya garanteix que fins els primers 100.000 euros que tinguem al banc, el Banc d'Espanya, amb el fons de garantia de dipòsits, ens els avala, i si el banc va malament, el Banc d'Espanya ens els paga.

I algú dirà: I si tinc més de 100.000 euros? En primer lloc, si tens 100.000 euros és que en tens molts, això d'entrada. Però sempre hi ha la possibilitat de repartir-ne cent mil a un banc, cent mil a un altre i immediatament ja tens avalats 200.000 euros.

Els bancs s'han de deixar caure. I què ha passat? Una cosa considerada escandalosa: no se'ls ha deixat caure. Ni aquí ni enlloc. Aquest és un tema que m'obsessiona, el porto llegint des que va començar la primera d'aquestes escandaleres bancàries.

Vostés recordaran que va ser el dia 15 de setembre de 2008, el moment en què va caure una gran banca nord-americana anomenada Lemman Brothers. Es considera que la caiguda de la banca Lemman Brothers va ser una mica l'espita que va fer saltar tota la crisi econòmica. Un desastre: va perdre moltíssima gent: creditors, proveïdors, accionistes... Tothom va perdre amb la Banca Lemman Brothers en aquell moment.

Per cert, Lemman Brothers tenia un director a Espanya. Es deia Luis de Guindos i és l'actual ministre d'economia del senyor Rajoy.

Lemman Brothers, doncs, va caure. I els governs van tindre por que altres bancs seguissin la mateixa sort i els van ajudar. Van dir unes paraules molt amables i van dir: "Injectarem liquiditat a la banca". Quanta liquiditat han injectat a la banca els governs d'Estats Units, de la Unió Europea, d' Austràlia, de Canadà, de Japó... en aquests quatre anys? Quatre bilions, sis-cents mil milions de dòlars. Segons l'ONU, això serviria per a eradicar 92 vegades la fam en el món. Això és una immoralitat, això és un assassinat, això és un crim i s'ha de dir públicament: tot de diners donats a la banca, plena de delinqüents, que no pas a eradicar la fam. Això és inacceptable.

I a Espanya ha passat una mica el mateix. No amb tantes dimensions, és clar, però s'està salvant a hores d'ara: què està passant amb la CAM, què passa amb el Banc de València, què passa amb la Caixa de Catalunya, què passa amb Unnim? Que s'hi estan posant diners. Però hi ha un cas que ja està acabat. Com que ja està acabat, es pot explicar. És el cas de la Caja de Castilla-la Mancha. Aquesta fou la primera caixa que va caure, amb un forat de 3.900 milions d'euros. El govern espanyol va anar de seguida a donar suport a la Caja de Castilla-la Mancha per cobrir aquest forat. Fixin-s'hi bé: 3.900 milions d'euros és l'equivalent a tres anys de pujada de pensions, les quals no van ser pujades l'any passat, però a la Caja de Castilla-la Mancha li van donar tres vegades més.

Per què la Caja de Castilla-la Mancha havia caigut d'aquesta manera? Ho deia molt bé el diari: perquè els seus directius, en comptes de donar crèdit a la gent, tenien el costum de donar-se crèdit ells mateixos... I no tornar-lo!

I, en segon lloc, la Caja de Castilla-la Mancha va fer una ruïnosa inversió construint un aeroport (no era a Castelló sinó a Ciudad Real) on mai ha aterrat cap avió.

Qui eren els màxims responsables d'aquesta caixa que van produir aquesta situació? El president i el vicepresident de l'empresa. Com es diu el president? Juan Pedro Hernández Moltó. Aquest senyor, fins el 20 de novembre passat, era senador del PSOE i membre de totes les comissions anti-corrupció del partit.

I qui és el vicepresident? Un senyor que em penso que es diu López del Hierro, no n'estic segur. Però tant s'hi val com es digui. N'hi ha prou amb recordar el nom de la seva senyora: Dolores de Cospedal, secretèria general del PP i presidenta de Castilla-la Mancha.

D'aquesta manera anem: els bancs no s'han de salvar. Hem de reformar l'economia i hem de donar ètica a les finances.

I precisament, sobre això crec que tindran vostés un seminari, o l'hauran tingut ja. No sé. En qualsevol cas, és el que ens dona una certa esperança davant l'ètica de les finances: es diu **banca ètica**. Hem de començar a treballar amb la banca ètica.

Reconec que l'expressió banca ètica és una expressió inversemblant, perquè la paraula banca i la paraula ètica no les ha vistes juntes mai ningú. Per tant, és una perfecta contradicció.

En una ocasió, em, va preguntar un periodista: “A vosté li interessa això de la banca ètica? Perquè trobo que és una proposta ben suggerent, però vosté ha observat que l'expressió banca ètica és un *oxímoron*?”

Jo li vaig dir: “Perdoni, però no tinc la més remota idea del que vol dir *“oxímoron”*”.

Em va dir: *Oxímoron* és una paraula que fan servir els filòlegs per referir-se a l'agrupació de dues paraules en què la primera anul·la el sentit de la segona i en què la segona anul·la el sentit de la primera. Així que quan dic *banca* estic anul·lant el sentit de l'ètica, i quan dic ètica, estic anul·lant el sentit de la banca.

Em va agradar la idea d'*oxímoron*. Tant, que em vaig proposar fer-me a mi mateix una petita col·lecció d'*oxímoron*. Vaig obrir una llibreta i hi vaig posar: “*oxímorons*”. I bé: el primer, banca ètica, però perquè una col·lecció sigui respectable no n'hi ha prou amb una sola peça. I en vaig buscar més. Vaig tenir sort: en aquell moment passava una furgoneta. En la furgoneta posava: “*carpinteria metálica*”. Ja en tenim dues peces per a la col·lecció.

Per aquells dies estava en marxa la guerra d'Iraq. I la ràdio deia: “*en esta poblaci3n (òbviament iraquiana) ha caído fuego amigo*”.

Jo vaig dir: o serà “*fuego*” o serà “*amigo*”. Ja en tenim tres *oxímorons*: “*banca ètica*”, “*fuego amigo*” i “*carpinteria metálica*”.

Jo estava content i vaig mostrar la meva col·lecció. I algú em va dir:

–Hi has posat el més famós de tots?

–Quin és? Vaig dir jo.

–Òbviament: *inteligencia militar*. Em va semblar molt raonable i encertat.

I aleshores em van dir no fa gaire temps a Barcelona que s'estava creant una nova ONG. Com es dirà? Doncs, mira, es dirà “Duaners sense fronteres”.

Com veieu, amb això de l'oxímoron es pot fer bastant brometa i amb això de la banca ètica també.

El que és evident és que avui dia disposem, i aquí al País Valencià també se'n disposa, d'algunes petites iniciatives de banca ètica que val la pena conèixer. Hauran sentit parlar de Triodos, hauran sentit parlar de Fiare, hauran sentit parlar d'Acció Solidària contra l'Atur, d'Oikocrèdit, etc.

Quins avantatges dóna això? Doncs un compromís que penso que com a cristians hauríem d'assumir de debò: que els nostres diners tinguin una bona finalitat ètica: jo no puc anar a una manifestació, aquí a la plaça de l'Ajuntament dient "no a la guerra d'Iraq amb una pancarta i al mateix temps posar els meus diners al Banco de Bilbao, que financia guerres pertot arreu. No. He de ser coherent: he de procurar que els meus diners tinguin una bona finalitat. I què m'ofereix la banca ètica? Doncs m'ofereix tres garanties: primera, que no especula mai, que no va a borsa. Segon, que quan la banca ètica inverteix, ho fa mitjançant criteris negatius. Què vol dir "criteris negatius"? Doncs que mai invertirà en armes, mai invertirà en drogues, mai invertirà en explotació infantil, mai invertirà en les nuclears...

I finalment, la banca ètica aporta criteris positius: tots els diners que nosaltres invertim aniran a parar a tres finalitats: primera, generació d'ocupació. Segona, educació i cultura i tercera, protecció del medi ambient. I ja sabem que d'aquesta manera quedem tranquils amb el destí dels nostres diners.

Si no, potser el seu destí sigui perillós. No només en compte corrent, sinó en una cosa encara més perillosa: els fons de pensions. Jo constitueixo un fons de pensions quan tinc trenta anys, no el vaig a buscar fins que en tinc seixanta-cinc. I què han fet dels meus diners durant aquests trenta anys? Perversitats. I no me n'assabento. Hem d'exigir, en constituir un pla de pensions, que ens detallin què passa. El mes de març de l'any 2010, a Barcelona hi hagué una gran nevada, però va ser encara molt més forta a Girona: 95.000 gironins es van quedar sense electricitat durant tres setmanes. Llegies el diari i, cada matí, infinites cartes al director maleint Endesa, que era l'empresa subministradora d'electricitat. A restaurants i hotels, aliments fets malbé i tot.

Bé, doncs finalment es va saber que d'aquests 95.000 gironins que maleïen Endesa perquè no els donava llum, 6.000 eren accionistes d'Endesa a través dels seus fons de pensions: hem arribat a pervertir del tot l'economia. Si de veres volem caminar cap a una ètica en un nou món, hem de vigilar les finances.

Per tant, primera cosa: vigilar que tinguem una bona informació. Segona cosa: vigilar que dignifiquem les finances i que evitem el frau fiscal. Tercera cosa, molt important en els moments que corren: que la gent tingui feina. Aquesta és, em penso, una de les qüestions que hauria d'haver posat en primer lloc i no en el tercer com he fet; que la gent tingui feina. Avui en dia la gent no té feina: hi ha 5 milions d'aturats a l'Estat espanyol i l'altre dia el diari "La Vanguardia" deia que, a finals d'any, serien 6 milions. Podem donar feina a cinc o a sis milions? La veritat és que és impossible; ens ho hem de treure del cap. Podem donar feina a 15.000 persones? Doncs sí; aquí va venir a Almussafes fa un cert temps la Ford i va donar feina a uns quants milers de persones. En podria venir un altre? Podria ser, però podria donar feina a un nombre reduït però mai a cinc milions.

Els asseguro que l'única resposta a l'atur, i aquest és també un valor cristià, l'única resposta a l'atur és compartir la feina. I prou! Que aquells que tenen feina treballin menys i aquells que no en tenen treballin més. I s'ha acabat! No hi ha cap altra solució. I vostés em diran: aquest és un valor cristià, però és utòpic. No. Fa uns quants anys hi havia a França un primer ministre anomenat Lionel Jospin, el qual va fer una cosa tan senzilla com aprovar un decret. Un decret pel qual la jornada laboral passava de vuit a set hores diàries. Això volia dir que la jornada laboral passava de 40 a 35 hores. Sobraven, per tant, 5 hores setmanals que va distribuir entre els aturats. En dos mesos va donar feina a un milió set-cents mil aturats. Consultin el arxius si no em creuen.

Vostés diran: això ens costarà car, perquè si jo abans cobrava 40, ara només en cobraré 35. No. El govern francès ho va fer molt bé i va dir: tu abans cobraves 40 i treballaves 40, ara treballaves 35 i cobres 35 però l'estat que és el culpable d'aquesta rebaixa

et paga 5 hores d'atur. D'acord que no cobraràs com a 40, però cobraràs com a 39. Què més vols? Si sobretot el que no tenia feina ara també en cobra 39? I vostés diran: d'on treu el govern francès aquests diners per pagar les 5 hores d'atur? Doncs senzillament de l'atur que ara ja no ha de pagar a aquells que tenen feina. Això fou així i va anar perfectament bé. A més a més, si analitzem una mica el que ha passat al llarg de la història ens adonarem que quan va començar la revolució industrial es treballaven 16 i 17 hores diàries (el Charles Dickens ens ho diu a les seves novel·les). Després, se'n van treballar 12, després se'n van treballar 10, ara se'n treballen 8. I qui som nosaltres per aturar la història? En podem treballar set, en podem treballar sis, en podem treballar cinc. Els ho dic amb tota seguretat: mai més tornarem a treballar 8 hores diàries. I si tornem a jornades de 8 hores de treball, la meitat de la població estarà sense feina. I és molt millor que la població treballi 6-7 hores al dia i que tothom tingui feina que no pas que no en tingui.

Això ens porta a una altra consideració: de qui es responsabilitat tot això que estic dient? Doncs sense cap dubte de l'Estat, però també és responsabilitat del treballador: jo tenia un antic alumne que, pobret, mai, mai trobava feina. Sempre venia trist a dir-me que no trobava feina. Un dia el vaig veure més content i em va dir que ja en tenia, de feina. En preguntar-li: quina feina tens? Em digué: te'n recordes d'aquell alumne teu un tal, que va acabar la carrera i de seguida va trobar feina? Però ara volia fer un màster i no tenia temps. Van anar a veure el director i li van pregar de repartir-se la feina tots dos companys. Quatre hores l'un i quatre hores l'altre. El director va dir que sí de manera que un faria 4 hores i el màster i l'altre 4 hores i tindria feina.

Repartir el treball ho ha de fer el govern, ho ha de fer el treballador i, atenció, les empreses. A l'any 83 en la crisi de petroli vaig visitar Mondragón. Allà hi ha una cooperativa que en aquell moment es dedicaven a les cuines Fagor però estaven en crisi i no podien donar feina als 35.000 treballadors. Quan els vaig visitar em van dir que volien acomiadar 5.000 persones i passar la plantilla de 55 a 30.000. Van plantejar-ho a la plantilla i aquesta va dir:

Escolta, això és una cooperativa: aquí no s'acomiada ningú. La resposta va ser: Teniu dret a quedar-vos però d'aquí a un any no hi quedara ningú perquè això no hi ha qui ho aguanti. No. Si tu vols passar de trenta-cinc a trenta mil treballadors és que ens dius que sobra el 15% de la plantilla que és el mateix que el 15% de la massa salarial. El que has de fer és reduir un 15% del sou a tots el trenta-cinc mil treballadors i estalviant el mateix ningú anirà al carrer. I així ho van fer, es van apretar el cinturó, cadascú va cobrar un 15% menys però van repartir el risc entre tots i quedant-se cadascú amb un 15% menys de salari no van acomiadar ningú; és més, els temps es van girar millors, van venir èpoques de més prosperitat i aleshores aquests de Mondragón van ampliar molt la seva activitat i, com segurament molts de vostés saben, es van fer càrrec d'una gran cadena de supermercats que es diu Eroski.

A hores d'ara no tenen 35.000 tenen 110.000 treballadors. És la cooperativa més gran d'Europa i no acomiada ningú.

Amb el tema laboral podem fer dues coses, sempre i quan prenguem la idea bàsica que l'empresa ha de ser sempre cooperativa. És la millor idea que podem tenir i, encara en aquest moment, ens van dir una altra cosa que a mi em va semblar ben i ben interessant que era que havien establert a dins d'aquesta cooperativa el que ells anomenaven la "*forquilla salarial*". Què volia dir la forquilla salarial? Doncs que s'establí una relació entre el sou més alt i el sou més baix de l'empresa. Una relació absolutament solidària que era de tres a u: director general 300.000 pessetes al mes, últim treballador 100.000 pessetes al mes. Perquè estem molt acostumats a parlar de sou mínim però, gairebé mai parlem de sou màxim i aquells van dir que el sou màxim havia de ser només tres vegades més gran que el sou mínim. Gaire més no és honest.

Però ara fa un parell d'anys vaig coincidir a Barcelona amb un xicot que, parlant amb ell, va resultar ser treballador de Mondragón i li vaig dir: Escolta, fa més de vint anys us vaig venir a veure i em vareu dir que teníeu una forquilla salarial de tres a u, encara ho manteniu això? I em va dir: No, perquè els temps han canviat, hem hagut de canviar els estatuts i ara hem posat una forquilla salarial de nou a u. Home! dic, de nou a u no em sembla gens coo-

peratiu, més aviat una mica empipador que el director cobri nou vegades més que no pas l'últim treballador. I vaig quedar un pèl disgustat, però només un pèl disgustat perquè just per aquells dies havia fet figa, havia caigut la més gran empresa mundial de cotxes que es diu General Motors; vaig llegir un informe sobre General motors i en General Motors també tenien forquilla salarial, però no anava d'u a tres ni d'u a nou, anava d'1 a 750 exactament i si a algú li pot interessar jo no conec a Espanya cap empresa que vaja d'1 a 750, però en conec una que va d'1 a 600 i es diu Banco de Bilbao-Vizcaya-Argentaria; aquesta era la relació i per cert, quan vaig explicar això en una conferència, l'endemà vaig veure un correu electrònic, a casa, d'un xicot que em deia: Escolta, jo soc treballador de Mondragón però, ara que ens està cremant la crisi ja no tenim d'1 a 9 ara estem d'1 a 6 i d'aquí dos anys ens proposem tornar d'1 a 3.

Vet aquí, doncs, la manera de funcionar; són també els nous camins que hem de prendre perquè el món canviï des del punt de vista laboral que és un dels temes més importants en aquest moment.

Què més hem de fer? Doncs tres coses més, ja per anar acabant. Aquesta economia ha de canviar, però com han dit molt bé en el títol, de cara a la construcció d'un món nou. I ara estem en un món que, he de dir-ho, és el més injust que ha viscut la història de la humanitat pel que fa a les diferències entre els més rics i els més pobres. Quan jo vaig posar els peus a la Facultat com a estudiant (el que vol dir que, més o menys, em situo a la Prehistòria) se'm va dir que el 20% més ric de la població mundial en termes d'ingressos era 30 vegades més ric que el 20% més pobre. És a dir, en aquell moment, un senyor que visqués a Canadà ingressava com 30 senyors que visquessin a Bolívia; en aquest moment un que visqui a Canadà ingressa com 85 que visquin a Bolívia, malgrat el 0,7 i malgrat campanyes del deute extern i malgrat tot. Hem allargat cada vegada més les diferències entre els uns i els altres perquè hi ha una sèrie de mecanismes perversos que ara no tinc ocasió d'explicar, però que altres vegades ja he explicat, que tenen a veure amb el comerç internacional injust, amb les grans companyies transnacionals, que tenen a veure amb el deute extern,

que tenen a veure amb una sèrie de coses i que ens porten a una situació d'absoluta injustícia per part d'aquets països. I una altra dada: Quan va començar el segle XXI l'ONU va aprovar allò que potser molts coneixem i que es deia objectius del mil·lenni. El primer dels objectius del mil·lenni ens deia senzillament: Del 2000 al 2015 la fam en el món hauria de quedar reduïda a la meitat. Estem apropant-nos al 2015, ja som al 2012. Hem reduït la fam a la meitat? Ni pensar-ho! Quan va començar el S.XXI, segons l'ONU, la gent que patia fam en el món eren 840.000.000 de persones; ara són 1.200.000.000 de persones; hem pujat la fam en un 50% en aquests darrers 12 anys.

Això és inacceptable del tot, però es la realitat. Mai, mai hi ha hagut tants famolencs en el món com hi ha ara. Per tant, vol dir que aquestes diferències han de canviar i aquesta també és una via fonamental de cara a la transformació econòmica que necessitem, però aquesta via de subdesenvolupament, aquesta via de dificultats es veu encara agreujada per un altre fenomen que no és només la fam, no és només l'aigua, és sobretot la guerra el que fa que aquests països es troben pitjor que mai i aquí també hem d'assumir noves coses. Per exemple, si jo ara pregunto quina és la part del món que més guerres té, vostés em contestaran Àfrica; si pregunto com es fan les guerres, vostés em contestaran amb armes i si jo pregunto si Àfrica fabrica armes em diran que no en fabrica amb la qual cosa arribem a una conclusió òbvia: les guerres les fan en uns llocs amb armes que fabriquen uns altres.

Aquesta és la realitat; Àfrica és el continent que més guerres té, però una ONG que tots coneixem i que es diu INTERMÓN-OXFAM va denunciar fa pocs mesos que, després d'Estats Units, Espanya es el país del món que més municions ven a les guerres africanes.

Val la pena saber-ho. Quina vergonya, que siguem responsables d'aquesta situació! I moltes d'aquestes municions es venen per part d'empreses que fins i tot, en ocasions, han fabricat municions prohibides.

Una d'aquestes empreses que ara ha vist les seves municions prohibides és una empresa de Saragossa que es diu INSTALAZA.

I un dels màxims directius d'INSTALAZA es diu Pedro Morenés i és Ministre de Defensa des de fa mes i mig. Més o menys perquè vegin en mans de qui estem i com funcionen les coses.

Això és inacceptable del tot. Inacceptable del tot!

I com és el comerç d'armes? Doncs el comerç d'armes és un comerç que, vostés ho saben molt bé, té una direcció nord-sud. Les armes es fabriquen al nord; es venen, les compren, les paguen, les pateixen els del sud.

Però en canvi el comerç d'armes és justament un comerç invers al comerç de drogues perquè les drogues es produeixen al sud, les compren, es gasten, es consumeixen en el nord. Amb la qual cosa podem arribar a intuir un fet que no sempre podem acreditar: que hi ha armes que es paguen amb drogues i que hi ha drogues que es paguen amb armes. Alguna vegada, tanmateix, això s'ha pogut acreditar i, potser, vostés recordaran que fa 10 o 12 anys va anar a parar a la presó un soldat nord-americà que es deia Oliver North, encarregat... culpabilitzat d'haver fet un pacte; quin pacte? Havia pactat amb els que fan coca a Colòmbia, els *cocaleros*, que podien arribar les seves avionetes a Estats Units, descarregar la coca, que l'autoritat americana miraria a una altra banda, que descarreguessin el que volguessin però, un cop tinguessin les avionetes buides no se'n tornessin de buit cap a Colòmbia; el Pentàgon americà els hi emplenaria aquestes avionetes d'armes perquè de retorn cap a Colòmbia paressin a mig camí per alimentar, allò que molts de vostés recordaran i que es deia la guerrilla de la Contra nicaragüense: tràfic d'armes contra tràfic de drogues. Completament il·legal. Qui va anar a la presó? Aquest soldadet, l'Oliver North. Qui estava darrere organitzant això? Un senyor anomenat Bob Gates que no té res a veure amb aquell Bill Gates de la informàtica.

Però aquest Bob Gates des de feia tres anys i mig i fins ara fa sis mesos era el Ministre de Defensa del senyor Barack Obama, premi Nobel de la Pau.

Més o menys les coses funcionen d'aquesta manera. Hem de vigilar, hem de vigilar una mica com funciona aquest comerç d'armes i el que ve al darrere que és la despesa militar. En moments

de crisi com els actuals no podem admetre una despesa incommensurable. Ja els hi he dit abans: l'any passat no es van pujar les pensions, al govern espanyol això li hauria costat 1.300 milions d'euros; el govern espanyol va dir no tenir 1.300 milions d'euros per pujar les pensions. Però sí que tenia el govern espanyol 1.300 milions d'euros l'any passat per finançar la participació d'Espanya en la construcció d'un avió de combat. Un avió de combat que Espanya no construeix soleta, Déu ens en guard; és un avió de combat que Espanya construeix juntament amb Alemanya, Itàlia i Anglaterra.

Fa uns quants anys, un senyor que era el Primer Ministre alemany i que, vostés ho recordaran, era l'antecessor de la senyora Merkel que es deia Schröder va fer un discurs i va dir: per poc que jo pugui, treuré Alemanya d'aquest projecte d'avió de combat; no vull que hi participi més i no vull que hi participi més per dues raons: primera perquè és un avió molt car i en segon lloc perquè és un avió preparat per atacar la Unió Soviètica, però la Unió Soviètica ja no existeix, de manera que no el fem.

Molt bé. Al cap d'un cert temps, el senyor Schröder va dir: jo ja volia marxar d'aquest avió de combat però industrials, banquers i militars no m'ho han deixat fer.

Escolti, qui governa Alemanya? El senyor Schröder o els industrials, els banquers i els militars? No cal que digui qui governa a Alemanya i qui governa a tot arreu.

Això és inacceptable doncs. Així va la cosa.

Espanya mai ha volgut abandonar la participació en aquest projecte encara que ens costi no poder pujar les pensions, però també s'ha de reconèixer que Espanya és el soci més petit d'aquest projecte. Espanya només participa amb un 13 %; l'altre 87% el paguen Alemanya, Anglaterra i Itàlia i com que Espanya només participa amb un 13 %, només construeix el 13 % de l'avió, en concret la cua i l'ala esquerra. Si vostés tenen en compte que Itàlia construeix l'ala dreta ens podem preguntar raonablement si l'avió serà estable o no ho serà. I òbviament no ho és perquè, quan ens en van enviar un exemplar, es va estavellar. No podem gastar di-

ners en coses així. En aquest moment de crisi, Espanya té una despesa militar exactament de 52 milions d'euros cada dia. Aquesta quantitat és el que es gasta Espanya preparant la guerra. I no voldria que d'aquí sortís algú pensant que els he vingut a enganyar. Ara doncs, si se'n va corrents a mirar Google i busca despesa militar espanyola no els hi dirà 52 sinó 26 i vostés diran: doncs ha vingut l'Arcadi i ens ha enganyat. No. Una institució que no és pas pacifista i que es diu OTAN, ja fa bastants anys, va fer un document públic acusant el govern espanyol d'amagar despesa militar en altres ministeris. Com que saben que la despesa militar no és ben vista per l'opinió pública, l'amaguen. Aquest mateix avió de combat de què els acabo de parlar, cap vegada s'ha carregat a Defensa, sempre s'ha carregat a Indústria. Perquè diuen que és unitat industrial i, si després fan un aeroport o una pista militar, allò va a Obres Públiques i si fan una altra cosa va a altres ministeris. L'OTAN va recriminar al govern espanyol que amagués despesa militar en altres ministeris. I li va dir l'OTAN: Mira, això que has amagat aquí és despesa militar.

A *Justícia i Pau* vàrem prendre nota d'aquest advertiment de l'OTAN i des de fa vint anys calculem sempre la despesa militar espanyola segons els criteris de l'OTAN i no segons els criteris del govern espanyol i els hi puc assegurar que, en aquests vint anys, sempre la despesa militar espanyola ha sigut el doble que la que ens ha indicat el Ministeri de Defensa.

Aquest moment actual requereix moltes coses, ja els hi he dit, requereix que siguem solidaris amb el treball, requereix que actuem amb no-violència, requereix que frenem l'especulació financera, requereix que treballem amb la banca ètica, requereix que denunciem, doncs, totes les insensateses que fan els governs, requereix que tinguem bona informació, però requereix una última cosa que és èticament molt important: requereix que parem radicalment el creixement econòmic. És una obligació moral, no podem seguir creixent nosaltres. Els de Bangladesh, els d'Equador, els del Mali que creixen el que vulguin, nosaltres no podem seguir creixent. És un deure moral no créixer gens ni mica. Hem abusat dels recursos d'aquest planeta tant com hem pogut.

Els que tenim una certa edat i vàrem entrar en aquells famosos anys seixanta, en allò que es deia la societat de consum, teníem el primer 600, teníem el primer televisor, teníem... les primeres coses. Hem estat 50 anys consumint, consumint i consumint. Evidentment no els d'aquesta comunitat, que la conec i sé que no és massa consumidora, però la societat, en general, és consumidora extraordinària. I què hem aconseguit amb aquests 50 anys? Menjar-nos el 70 % del petroli que s'havia acumulat durant milers d'anys, escalfar un grau la temperatura que ha fet que els icebergs del Pol Nord i del Pol Sud es desfessin, comencessin a pujar les aigües oceàniques i un estat com el de Maldives que està al costat de l'Índia ha estat abandonat per la meitat de la població perquè el nivell de l'aigua del mar s'ho està menjant. Què més hem aconseguit? Contaminar l'aire, embrutar les aigües, menjar-nos la fusta dels boscos, destruir la capa d'ozó... Hem fet tot el mal que podríem fer. Però, atenció, no per això hem sigut més feliços. Què passa? Doncs que el planeta ja no resisteix més i hem travessat allò que els ecologistes anomenen el llindar de la petjada ecològica. Fins 1986, tot allò que els humans destruïem del planeta, el planeta tenia temps de recuperar-ho l'any següent : que embrutàvem l'aigua, els rius la netejaven, que contaminàvem l'aire, els vents el feien net, que tallàvem fusta, tornava a créixer, excepte el petroli que això no ho recuperàvem, tot l'altre funcionava bastant bé. Des de 1986 hem crescut tant en el consum, que el planeta ja no li donava temps a recuperar-ho l'any següent. L'última dada que he llegit és bastant seriosa: tot allò que el planeta va recuperar el 2009 (encara no he tingut dades del 2010 a la mà) no és el que els humans varen gastar el 2008; és el que els humans varen gastar de l'1 de gener al 23 de setembre de 2008. I com varem viure del 24 de setembre al 31 de desembre? De gorra, a costa de futures generacions. Menjant-nos allò que no ens correspon menjar-nos a nosaltres. Això és com aquell que té un bosc; si del bosc cada any només es menja la fusta que el bosc reproduceix, tindrà bosc tota la vida; si cada any consumeix més fusta que la que es reproduceix, com es quedarà? Sense bosc. La Terra s'està quedant sense bosc i, encara sort, que no tothom consumeix per igual perquè, com vos-tés saben, l'any passat varem travessar el llindar dels set mil milions

de persones, dels quals mil consumim a tot drap, tot el que volem. I els altres sis mil estan amb un pam de nas a veure-les venir i morint-se de ganes de ser com nosaltres; veiem si no a la Xina què estan fent.

Doncs, l'altre dia llegia un article: si els set milions de persones que poblen aquest planeta volguessin totes elles consumir com nosaltres (i tindrien dret a fer-ho) no gastaríem els recursos recuperats l'any anterior de l'1 de gener al 23 de setembre, els gastaríem de l'1 de gener al 7 d'abril. Dit d'una altra manera, si tothom volgués viure com nosaltres necessitaríem quatre planetes. I com que no en tenim de quatre planetes només en tenim un, hem de fer servir l'únic que tenim i de debò si volem construir un món nou des d'aquest punt de vista hem de començar a pensar segurament amb altres formes de consum que ens portin en aquesta paraula típica que ara se'n diu decreixement, decreixement material, eh! No pas espiritual, teatral, literari, poètic... Creixem en tot això el que vulguem, però el creixement material s'ha acabat i si, a hores d'ara, aquesta crisi que tenim, que és tan greu, ens ha de fer reflexionar almenys sobre això i sobre altres coses, potser sí que emprendre aquest nou camí i podrem dir allò que (no se si a algú li agradarà o no) se'n diu: Benvinguda sigui la crisi que ens ha dut a aquestes reflexions. Gràcies.

GRUPS DE TREBALL

“ COM AVANÇAR VERS UNA DEMOCRÀCIA REAL, PARTICIPATIVA I DIRECTA ”

Juli Sanz

Bona vesprada:

Abans de començar, vull agrair a la Coordinadora d'aquest Fòrum haver-me oferit l'oportunitat de dirigir, moderar i fomentar la participació en aquest grup de treball. Espere no decebre la seua confiança i que, amb les aportacions de totes les persones que l'integrem, puguem debatre i, si de cas, arribar a conclusions sobre qüestions tan importants per a la convivència com les que deixa albirar el seu títol: **“COM AVANÇAR VERS UNA DEMOCRÀCIA REAL, PARTICIPATIVA I DIRECTA”**.

Però després de la magnífica exposició feta aquest matí pel professor Díaz-Salazar en la seua ponència, on ens ha ensenyat com podríem realitzar la tasca objecte del nostre grup de treball, crec que poc podem afegir. Això no obstant, en aquesta introducció dirigiré l'atenció cap a qüestions prèvies i de natura jurídica.

Començaré dient que per a parlar de democràcia real, participativa i directa cal fer esment de la que es practicava a les ciutats de la Grècia clàssica com Atenes, on sembla que funcionava per als ciutadans. Amb tot, no hem d'oblidar que hi existia l'esclavitud.

Així mateix, pel que sembla, els procediments de democràcia directa en el món antic no eren exclusius de Grècia. També a les ciutats de Síria, Sumèria i altres zones de la ribera oriental de la Mediterrània existien assemblees on era habitual prendre decisions sobre qüestions d'àmbit general. Per això, no ha de sorprendre'ns

que, segons els evangelis, Pilat preguntara a les turbes qui volien que amollara, si Jesús o Barrabàs, i aquestes, persuadides pels notables, digueren que a Barrabàs.

Aquest exemple permet que ens fem algunes preguntes:

- Prendre decisions utilitzant la “lleï del nombre”, és sempre racional? El seu ús, ha de restringir-se o condicionar-se?
- Les persuasions d'uns pocs notables també condicionen els actuals processos democràtics. Podríem aconseguir que la seua influència no fóra tan decisiva? Com?
- La democràcia directa de l'antiguitat ens ofereix exemples referits a ciutats, però avui, en els moderns estats amb milions de ciutadans, podria utilitzar-se?

La contestació a aquesta darrera pregunta al llarg dels anys de desenvolupament dels moderns règims polítics que s'auto-qualifiquen com democràtics ha sigut negativa. D'ahí, la democràcia representativa, amb totes les seues imperfeccions.

El tret bàsic de les democràcies representatives és la delegació de la nostra sobirania en uns pocs representants designats mitjançant eleccions. Aquests representants integren institucions col·legiades anomenades parlaments, congressos, assemblees, diputacions, consells, capítols, ajuntaments, etc. on prenen decisions amb total llibertat, sense estar lligats a cap mandat imperatiu dels representats. Per la qual cosa podem dir que, quan els elegim, els donem un xec en blanc.

Però a més, lamentablement, no tots els ciutadans tenim representants de la nostra confiança. No en tenim els que atorgàrem el vot a candidats derrotats, així com aquells que voluntàriament decidirem o no participar en les eleccions, o no fer-ho vàlidament, i els que no poguérem fer-ho.

Limitacions a les quals cal afegir, d'una banda un dogma avui qüestionable, i d'altra, en determinats sistemes electorals, el que jo crec que són violacions de drets fonamentals.

El dogma consisteix a atribuir igual valor als vots que emeten, al si de la institució col·legiada de què es tracte, els seus membres,

amb independència del nombre de sufragis dels ciutadans que cadascun d'ells haguera rebut per a accedir a l'escó; qüestió de gran importància perquè tots els sistemes electorals distorsionen la representativitat de la ciutadania en major o menor grau, de forma que, en un cas, un membre de la institució pot aconseguir el seu escó amb, diguem-ne, 98.453 vots, en tant que un altre l'obtindrà amb 42.514, etc. Com a exemples d'aquestes distorsions tenim els resultats de les darreres eleccions generals a Espanya i a Tunísia. En ambdós casos els candidats d'un partit obtingueren poc més d'un 40% dels vots, però a Espanya eixos resultats es traduïren en una ampla majoria absoluta d'escons, en tant que a Tunísia els escons assignats foren poc més d'un terç dels de l'assemblea. Aquestes diferències no tenen res de màgia; són el resultat de combinar tanques, circumscripcions, assignació d'escons a cada circumscripció, formes d'elecció, formes de votació, etc., i establir els sistemes electorals sense consultar a la ciutadania, però amb l'assessorament d'experts d'altres països i tenint en compte estudis sociològics.

Les violacions de drets fonamentals que crec que existeixen en determinats sistemes electorals com l'espanyol, degudes a la utilització de llistes tancades i bloquejades, afecten, d'una banda, al dret de tots els candidats d'accedir en condicions d'igualtat al càrrec públic a què aspiren (no es igual ser cap de llista que cuer), mentre que, d'altra, els ciutadans veiem retallat el nostre dret d'elegir lliurement els nostres representants per a participar en els afers públics, ja que els escons que puguen pertànyer a la opció de la nostra confiança en funció dels vots que haguera rebut, s'assignaran seguint l'ordre de col·locació del seus candidats en la llista, encara que pensem que el cuer és millor persona per a representar-nos que no el primer.

Doncs bé, si la democràcia representativa que ens han atorgat té regles tan qüestionables:

- És possible avançar cap a una democràcia real, participativa i directa?
- No seria millor solucionar primer les imperfeccions de la democràcia representativa de què gaudim?

- Podrien fer-se les dues tasques al mateix temps?
- Com podríem fer-les?

Per a contestar aquestes preguntes cal tindre en compte un paràgraf de l'article del professor Mayor Zaragoza, publicat dissabte passat a “El País”: “La democracia ya no se reducirá a la votación en elecciones cada tres, cuatro, cinco años.

La revolución informática, con la participación no presencial que procura, permitirá una inflexión histórica (...)”

Amb aquest esperonador i esperançador desig acabe la introducció de la matèria objecte del nostre grup de treball; i ara ens correspon a tots debatre i cercar contestacions a les preguntes plantejades o a qualsevol altres que puguen formular-se.

Obert el torn d'intervencions dels assistents, es realitzaren altres preguntes i es feren afirmacions diverses com les següents:

- El sistema electoral de l'anterior etapa monàrquica i de la República, era millor que l'actual ?

Eren diferents i pitjors.

El de l'anterior etapa monàrquica pertanyia a la família dels majoritaris –l'actual, almenys nominalment, pertany a la dels proporcionals–, amb circumscripcions electorals de dos tipus: districtes uninominals en zones rurals, on s'elegia només un diputat, amb vot únic; i alguns districtes multinominals, on s'elegien uns quants diputats amb vot múltiple limitat a un nombre de candidats inferior als diputats que s'hi havien d'elegir. Com molt bé va puntualitzar-se, aquest era un sistema on els “cacics” locals hi jugaven una funció destacada, permetent el “torn” entre els dos grans partits d'aleshores.

En la segona República, mantenint la pertinència del sistema elector a la família dels majoritaris, s'eliminaren els districtes uninominals establint-se districtes multinominals de diferents magnituds a tot l'Estat, però s'hi mantingué el vot múltiple limitat. Amb aquesta reforma, les eleccions de l'etapa republicana es ca-

racteritzaren por atorgar sobrerepresentació al partit o coalició de partits més votat en cada districte, i aquesta distorsió de la voluntat del poble potser fóra una de les causes dels gravíssims esdeveniments d'octubre de 1934 i de juliol de 1936.

- Com s'elaborà la vigent llei electoral?

La vigent llei electoral reproduïx els elements bàsics del Reial Decret-llei del any 1977 per a l'elecció de les Corts de la transició (circumscripcions, assignació d'escons a cada una d'elles, tanques, llistes tancades i bloquejades, regla d'Hondt, etc.). Per tant, hem de referir-nos a l'elaboració del Reial Decret-llei de 1977, promulgat pel Govern d'Adolfo Suárez amb la conformitat, pel que sembla, dels partits consultats, algun d'ells il·legal aleshores.

La influència estrangera diuen que fou evident, encara que la canalitzaren persones espanyoles com les agrupades, des de mitjans dels anys 70, al "Instituto de Técnicas Electorales", creat, entre d'altres, per un valencià, Roberto Dorado, de l'ala "felipista" del PSOE, ben connectada amb els EUA. Hi hagué més institucions i persones involucrades en la redacció del Decret-llei i també és possible que hi intervingueren assessors alemanys com el professor Dieter Nohlen, autor del llibre traduït al castellà i publicat l'any 1981 amb el títol de "Sistemas electorales del mundo".

- Les eleccions al si de l'Església .

D'aquesta qüestió poc es va poder dir. Només tres coses: 1) Als primers temps del cristianisme els càrrecs eclesials eren elegits per les comunitats i la duració de la seua funció estava limitada en el temps. 2) A l'edat mitjana Ramon Llull va descriure el sistema de votacions per parelles de candidats, utilitzat per a l'elecció d'abats.

1. Encara que no es digué al grup de treball, el lector/a podrà observar que aquest sistema és molt semblant a l'actual en quant al bipartidisme al servei de la monarquia, amb la diferència que ara un dels dos grans partits monàrquics és republicà segons els seus estatuts.

2. Tampoc s'hi digué que el preàmbul de la vigent llei electoral de 19/06/1985 justifica aquesta continuïtat quan indica: "(...) el

propio texto constitucional acogió los elementos esenciales del sistema electoral contenidos en el Real Decreto-ley [de l'any 1977]”.

3. Per a completar aquesta informació, encara que tampoc es digué al si del grup de treball, és interessant conèixer que al pròleg d'aquest llibre consta (pàgines VI i VII): “(...) las disposiciones electorales contenidas en la Constitución y el decreto-ley de 1977 sobre elecciones (...) tratan de establecer un sistema electoral que dé respuesta a dos exigencias aparentemente contradictorias:

a) Conseguir la representación de las regiones, es decir, de los partidos regionales, y

b) impedir la atomización del sistema de partidos, tratando de concentrarlo en una cantidad razonable de partidos con verdadera incidencia.

(...) En general, puede decirse que el sistema electoral ha cumplido satisfactoriamente los dos objetivos (...)”

3. Actualment, l'elecció dels papes correspon a un reduït nombre de persones, els cardenals reunits al conclave, sistema amb quelcom de semblant al de cooptació establert legalment als Països Baixos per a l'elecció dels membres dels consells d'administració de les societats anònimes; semblança en quant i què els electors són molt pocs, i que, en la pràctica, s'utilitza, encara que sense reconeixement legal exprés, en les grans societats anònimes d'arreu del món.

- Els grans partits polítics tenen la clau per a canviar el sistema electoral i permetre avançar cap a la democràcia participativa i directa, però sembla que no volen fer-ho. Per què?

Perquè la situació actual ofereix indubtables avantatges tant als principals dirigents d'aquests partits com als titulars de foscs interessos que s'amaguen darrere d'aquells.

La pràctica política està farcida d'actuacions que ho il·lustren. Al Regne Unit el partit laborista de Tony Blair havia promès canviar el sistema electoral de districtes uninominals per un altre basat en el principi de la proporcionalitat, però aquesta promesa només la va complir parcialment, com, per exemple, en quant a les elec-

cions de diputats del Parlament Europeu, però no ho va fer per a les eleccions generals britàniques, on el gran perjudicat és el Partit Liberal. Ací a l'Estat espanyol, la sobre-representació que tenen els dos grans partits del règim fa que el canvi siga pràcticament impossible. I si açò succeeix amb la democràcia representativa, és evident que la democràcia participativa i directa és un somni, encara que tenim ben a prop un cas exemplar de democràcia que compta amb la ciutadania: el del municipi sevillà de Marinaleda, on els pressuposts són participatius i s'han fet efectius drets humans de contingut econòmic com el dret a l'habitatge digne.

- En altres països, especialment si tenen un sistema electoral de districtes uninominals amb vot únic, els diputats tenen obertes oficines en els seus districtes per a atenció als votants.

Podrien establir-se ací?

Aquesta atenció és independent del sistema electoral. És indubtable que seria possible, però aquestes oficines tenen un cost econòmic. En qualsevol cas, existeixen actualment mitjans tecnològics –informàtica i telecomunicacions-- per a fer efectives les tasques que podrien realitzar-se en aquestes oficines.

A més, la idea expressada pel professor Díaz-Salazar de crear plataformes cívico-polítiques que siguen interlocutores dels parlamentaris, és senzilla d'implantar amb els mitjans esmentats.

- Seria millor tindre llistes electoral obertes ?

És indubtable que les llistes obertes milloren el sistema electoral, però ací només es coneix la proposició del PSOE de desbloquejar les llistes, la qual cosa tindria una influència molt minsa. A més, cal tindre en compte que l'organització interna de tipus vertical i leninista que utilitzen la major part dels grans partits, especialment el Partit Popular, allunyada del que mana la Constitució, fa difícil pensar tan sols en aquest petit canvi.

- Existeixen altres formes de personalització del vot ?

És clar que sí. El sistema electoral de la Segona República permetia la personalització del vot; com també és possible amb les llistes obertes, les llistes desbloquejades, etc..

4. Com a aclariment que no s'exposà al debat, cal dir que consistia a realitzar múltiples rondes de votació entre parelles de candidats i resultava elegit el que més en guanyava. Com que es tracta de combinacions de m candidats presos de dos en dos, el nombre de votacions creix molt quan el nombre de candidats no és reduït.

Així, amb 4 candidats tindríem 6 votacions; amb 6, 15 votacions; amb 10, 45 votacions, etc.

A més, podem imaginar altres sistemes a l'alçada de les tecnologies de que disposem avui.

Pensant només en l'elecció de membres d'institucions col·legiades i en la forma d'evitar les distorsions, limitacions i efectes negatius del dogma del mateix valor dels vots de tots els components d'aquestes institucions al seu si, avui tenim al nostre abast la possibilitat, sempre que hi haja voluntat política, d'implantar un nou sistema semblant al actual, però amb algunes modificacions.

En aquest nou sistema, que exigiria canvis constitucionals, es mantindrien les actuals circumscripcions, assignacions d'escons, llistes per opcions amb equilibri del nombre de candidats d'ambdós sexes, etc. Però s'introduirien les següents modificacions:

1) Cada elector només votaria un candidat i obtindrien escó els més votats de la circumscripció fins a cobrir els escons que tinguera assignats. 2) El valor del vot al si de la institució col·legiada dels elegits per a formar-la, seria igual al nombre de sufragis que cadascú d'ells haguera rebut. 3) Tindrien dret a vot telemàtic, que valdria tant com el nombre de vots que haguera rebut cadascú d'ells, els candidats que no hagueren assolit escó. 4) Per a la validesa dels acords s'exigiria que els vots a favor representaren la majoria de ciutadans, encara que podria admetre's la majoria simple en certs casos que es consideraren marginals.

• S'ha dit que el sistema electoral actual lesiona drets fonamentals. L'ha impugnat algun partit?

Tots els partits, especialment els grans, coneixen, o haurien de conèixer, que les llistes tancades i bloquejades no sols lesionen el

dret dels ciutadans d'eleger lliurement les persones que els han de representar, sinó que també vulneren el dret dels candidats a accedir en condicions d'igualtat al càrrec públic de representant a què aspiren. És més, els candidats inclosos en qualsevol d'aquestes llistes han de signar l'acceptació del lloc en què els col·loquen els comitès electorals o de direcció dels partits; acceptació que significa renunciar a un dels seus drets fonamentals que, a més a més, es fa en perjudici de tercers, els electors, per la qual cosa pot dir-se que aquesta acceptació està viciada de nul·litat. Però cap candidat no ha impugnat aquest sistema ni sembla que vulga fer-ho. Dos casos ho demostren: 1) Alfonso Guerra va dir "el que se mueve no sale en la foto", i cap candidat s'ha mogut i ha reclamat que es respecten els seus drets. 2) José María Aznar participà a les eleccions municipals del any 2007 com l'últim dels candidats a regidors de l'ajuntament de Bilbao dient expressament que ho feia per a donar suport a la resta i que era segur que no eixiria elegit.

Els candidats, i a través seu els partits, tenen fàcil impugnar aquesta vulneració de drets.

Només caldria que algun d'ells manifestara a la Junta Electoral, en l'acte d'acceptació del lloc que ocupa a la candidatura, que aquesta és nul·la. La Junta Electoral no el proclamaria com a elegible, la qual cosa li obriria el pas al Jutjat corresponent. El jutge podria plantejar directament una qüestió d'inconstitucionalitat davant del Tribunal Constitucional, però normalment confirmaria la decisió de la Junta, supòsit en què el candidat podria recórrer en emparament davant també del Tribunal Constitucional. En qualsevol dels casos l'assumpte tindria preferència per a la seua tramitació i la resolució definitiva arribaria en pocs mesos, com ocorregué quan unes candidates a regidores del Partit Popular impugnaren la llei.

5. No es va parlar de l'elecció de càrrecs unipersonals, com ho són els presidents de les repúbliques o de les federacions o confederacions d'estats.

6. Encara que no es va puntualitzar, la referència al sistema actual que es va fer tant en aquest punt com en altres, era al que s'utilitza, amb llistes tancades i bloquejades, per a la l'elecció de

diputats del Parlament Europeu i del Congrés, de regidors, etc.. Però a més, avui, a l'Estat espanyol, tenim altres sistemes electorals, com els que s'utilitzen per a l'elecció de senadors o per a la d'alcaldes i regidors de municipis amb pocs electors o amb consell obert.

No obstant això, ara mateix un ciutadà, al marge de qualsevol partit polític o organització, té presentat un recurs d'emparament davant del Tribunal Constitucional impugnant les llistes tancades i bloquejades perquè lesionen el seu dret a elegir lliurement els representants, però les esperances d'èxit són molt reduïdes, tant pel poc nombre de recursos d'aquesta mena que s'admeten a tràmit (la impugnació es troba ara mateix esperant la decisió sobre la seua admissió) com per l'antecedent de la sentència que consagrà les tanques afavorint els grans partits encara que anara en contra del pluralisme polític, un dels valor fonamentals del nostre ordenament jurídic segons la Constitució.

- Si la llei electoral té tants defectes, podem dir que vivim en democràcia ?

Tot depén del que entenguem per democràcia. Si considerem que la democràcia és el govern del poble pel poble i per al poble, llavors el règim actual no és democràtic. Però comparant-lo amb la dictadura que reemplaçà, és evident que gaudim de moltes llibertats polítiques i tenim eleccions pluripartidistes. Açò el que configura és una “democràcia liberal”.

- Ací s'està parlant de lleis que poden ser injustes i el professor Díaz-Salazar ha recordat l'actitud de Jesús sobre les lleis. Què en podríem dir?

Per començar, cal distingir llei i Dret. El Dret, a més de lleis, té altres components com són els valors subjacents que permeten assolir la seua finalitat: fer possible la Justícia. Així, quan a Alemanya, sota el govern de Hitler, es promulgaren les lleis de puresa de sang, un jurista, Gustav Radbruch, teoritzà que lleis com aquestes no eren Dret i que hi havia normes per damunt de les lleis, de forma semblant a com Norberto Bobbio ens parla de lleis que tenen validesa formal i efectivitat, però que no són legítimes

per no respectar els valors acceptats generalment en una comunitat. Per tant, crec que el professor Díaz-Salazar volgué referir-se a lleis refusables que permeten cometre injustícies amb el seu emparament, qüestió sobre la qual un altre jurista, alemany i conservador, Von Ihering, havia escrit: "(...) resistir la injustícia és un deure dels individus per a ells mateixos perquè és un precepte de l'existència moral, i un deure per a la societat perquè aquesta resistència no pot ésser coronada amb el triomf més que quan és general (...)".

Per açò hauríem de resistir-nos, amb mitjans pacífics, a l'aplicació de les lleis electorals que distorsionen la voluntat popular, impugnant qualsevol tràmit necessari per a fer efectives les seues normes.

- Tenim algun camí per a canviar aquest estat de coses ?

Els règims de llibertats burgeses ofereixen possibilitats per a fer-ho, però les circumscriuen a actuacions individuals condemnades al fracàs. L'únic camí que tenim ara mateix és l'exercici del dret de petició que acabarà amb la nota de recepció de la sol·licitud formulada, perquè la Constitució no permet utilitzar les iniciatives legislatives populars en matèries reservades a lleis orgàniques, com ho és la Llei electoral.

7. Caldria haver completat aquesta resposta dient que quan a la paraula democràcia s'afeg un qualificatiu, siga "liberal", "orgànica", "popular", etc., per a caracteritzar-la, doncs ja ens trobem fora de la democràcia.

8. Aquestes frases foren expressades tenint a la mà una còpia de l'opuscle d'aquest jurista traduït al castellà amb el títol "La lucha por el derecho", de lectura molt recomanable.

No obstant això, amples mobilitzacions socials que es traduïren en milions de peticions idèntiques demanant un canvi concret de la Llei electoral, i fins i tot de la Constitució, acompanyades d'una proposició dels nous textos legals, podria tindre ressò i efectes polítics. En qualsevol cas, les propostes dels canvis haurien d'estar molt ben redactades per a evitar crítiques fàcils.

• La joventut, en general, s'involucra poc en les eleccions. Com podríem canviar-la? Totes les persones, joves i no tan joves, ens involucrem poc en els afers col·lectius. A més, el règim de capitalisme liberal ho fomenta, utilitzant els poderosos mitjans de comunicació de què disposen els seus dirigents perquè uns pocs mantinguen el poder. I quan els seus guardians veuen que hi ha persones joves amb idees polítiques noves que posen en qüestió el sistema, com ho fan ara mateix molts membres dels moviments 15-M i altres semblants, tracten de neutralitzar-les. Wikileaks ha publicat fa poc de temps que la famosa CIA estava tractant d'infiltrar els seus agents en aquests moviments.

D'altra banda, aquest matí el professor Díaz-Salazar expressà magistralment que podríem fer per a canviar aquesta situació, per la qual cosa cal remetre's a la seua exposició.

Moltes gràcies a totes i tots.

TRETS D'UNA ECONOMIA QUE GARANTISCA ELS DRETS SOCIALS

María Iborra

1. Primera parte (15-20 minutos): Nos enfrentamos con la realidad

Cada grupo del taller lee una de las breves noticias de carácter socio-económico[Nota al peu].

1. Prohibida la mendicidad en Valladolid con multas de hasta 750 euros.
2. Sanidad cifra en 200.000 los parados de larga duración con la tarjeta sanitaria bloqueada.
3. Se cierra "Mas al Vent". El recorte de ayudas y el bloqueo de l'Elia dejen a 14 enfermos de sida al borde del desahucio.
4. La dación en pago y los desahucios.
5. El paro juvenil

Cada grupo debate y contesta a las siguientes preguntas.

1. Describimos los rasgos principales de la noticia y evaluamos si se están garantizando los derechos sociales. ¿Qué os ha sorprendido?

2. Segunda parte (20 minutos): Reflexionamos juntos

Cada miembro del grupo del taller lee una de las siguientes reflexiones.

1. El hijo pródigo. Volviendo al Padre. Henri J.M. Houwen "El regreso del hijo pródigo: meditaciones en torno a un cuadro de Rembrandt". Ed. PPC.

2. Vulnerabilidad asimétrica. **Sturla J. Stålsett “Vulnerabilidad, dignidad y justicia: Valores éticos fundamentales en un mundo globalizado”.**
3. La voz debida la voz de vida. Federico Mayor Zaragoza. “El País” 24/09/2002
4. A raíz del cierre de Mas al Vent. María Iborra Juan. 06/02/2012

Cada grupo debate y contesta a las siguientes preguntas.

1. ¿Qué rasgos -valores- ayudarían a una “buena” solución?
2. ¿Qué soluciones podemos proponer?

3. Tercera parte (30 minutos): Compartimos la realidad

Cada grupo del taller expone y comparte las cuestiones analizadas.

4. Cuarta parte (20 minutos): Conclusiones.

Basado en “Hacerse cargo, cargar y encargarse de la realidad. Hoja de ruta samaritana para otro mundo posible” de José Laguna. Cristianismo y Justicia nº 172.

«Y ¿quién es mi prójimo?» Jesús respondió: «Bajaba un hombre de Jerusalén a Jericó, y cayó en manos de salteadores, que, después de despojarle y golpearle, se fueron dejándole medio muerto. Casualmente, bajaba por aquel camino un sacerdote y, al verle, dio un rodeo. De igual modo, un levita que pasaba por aquel sitio le vio y dio un rodeo. Pero un samaritano que iba de camino llegó junto a él, y al verle tuvo compasión; y, acercándose, vendó sus heridas, echando en ellas aceite y vino; y montándole sobre su propia cabalgadura, le llevó a una posada y cuidó de él. Al día siguiente, sacando dos denarios, se los dio al posadero y dijo: “Cuida de él y, si gastas algo más, te lo pagaré cuando vuelva.” ¿Quién de estos tres te parece que fue prójimo del que cayó en manos de los

salteadores?» El dijo: «El que practicó la misericordia con él». Díjole Jesús: «Vete y haz tú lo mismo».

Una economía que garantice los derechos sociales debería tener tres rasgos que señala José Laguna como rasgos para que otro mundo sea posible. Estos tres rasgos pueden sintetizarse en que esa sociedad, o esa economía debería hacerse cargo de la realidad, debería cargar con la realidad y debería encargarse de la realidad. Y nuestra labor y nuestro compromiso es conseguir que la economía se haga cargo de la realidad, cargue con ella y se encargue de ella.

Esta triple caracterización es central en el relato del buen samaritano. La parábola no sólo nos dice lo que hay que hacer con respecto al prójimo (verlo, recogerlo, venderlo, cargarlo), también nos indica cómo hay que hacerlo (con compasión, acercándose, cuidándole).

Así, en la parábola del buen samaritano hay tres momentos perfectamente identificables y que ponen de relieve las notas fundamentales del servicio samaritano, a saber: la inteligencia, la compasión y el compromiso. El primero, la inteligencia (yo añadiría la inteligencia sensible, cultivada) pues se conoce la realidad cuando uno se hace cargo de la realidad tal y como es, sin tapujos ni vendas; la compasión que provoca que uno no solo se haga cargo, es decir no solo se entere de la realidad sino que cargue con ella; y en tercer lugar se conoce la realidad cuando uno se encarga de la realidad, cuando aparece el compromiso.

Una economía sería garante de los derechos sociales si en sus decisiones fuese fiel a la realidad, cargase con ella y asumiera la realidad. Si viese la realidad independientemente de la fuerza con la que cada uno grita, pide, reclama, independientemente de lo que cada uno puede ofrecer a cambio. Los tres personajes ven objetivamente lo mismo. Alguien necesitado. Los dos primeros, viendo no ven, dan un rodeo. Nuestra economía hace lo mismo, viendo no ve las consecuencias de las decisiones que se toman, las rodea, y las interioriza como daños colaterales. Por tanto, nuestro primer objetivo sería ver, ser honrado con lo real y mostrar a otros esa realidad.

En segundo lugar una economía sería garante de los derechos sociales si viendo la realidad, se compadeciera de ella. Se compadeciera principalmente de los más vulnerables. Si fuera capaz de compadecerse, acercarse, vendar, llevar, cuidar. Pero, no basta con cargar con la realidad, el cómo uno lo hace es muy importante.

Así uno debería cargar con la realidad acordándose de la compasión que muestra el Padre de la parábola del hijo prodigo. Si de esta forma fuese como el Padre que se compadece sin preguntar. Respetando la dignidad. Las preguntas si han de venir, vendrán, seguro, pero la primera actitud debería ser la de acoger y no la de juzgar.

Desde mi punto de vista, si el primer paso, el de ver la realidad sin maquillajes es difícil, el segundo es más complicado sobre todo para los economistas racionales. Nos cuesta una infinidad aceptar que el otro tiene derecho haya hecho lo que haya hecho. Que no hay que llevar un carnet de pobre para pedir comida, que no hay que hacer pasar por el aro, por nuestras normas y procesos al que es vulnerable y necesitado... Que aprender a dar sin ofender, que diferenciar entre intentar evitar el abuso y provocar la humillación que conllevan determinados trámites es una cuestión con tantos matices y tan difícil de hacer bien.

En tercer lugar una economía sería garante de los derechos sociales si se encargase de la realidad. Si se encargase desde el compromiso serio y profundo. Cargar y encargarse de la realidad no es solo una cuestión de manifestarse, es adoptar a un “nuevo hijo” y, consecuentemente, es esperar muchas noches en vela y durmiendo poco.

HACERSE CARGO DE LA REALIDAD

El primer paso que necesita una economía para garantizar los derechos sociales es ver la realidad tal cual es, ser honrado con lo real.

Las personas encargadas de los temas económicos deberían ser acompañadas de tal forma que superasen la ignorancia y la indi-

ferencia y también la innata tendencia de someter la verdad y dar positivamente un rodeo ante la realidad. Y ¿qué debemos hacer para ver la realidad?

Debemos evitar caer en dos tipos de problemas: El primero residen en cuando viendo no vemos (en mirar sin ver), el segundo cuando dejamos que otros vean por nosotros.

Viendo no vemos: honradez con lo real.

Laguna nos plantea que nuestras cegueras no son muy diferentes de la del sacerdote y el levita; hoy día es la "religión" de lo económico la que invisibiliza socialmente a todos aquellos y aquellas que han sido expulsados de la mesa del consumo.

El primer trabajo que tiene que realizar cualquier creyente que quiera transitar por la hoja de ruta samaritana es caer en la cuenta del color de los cristales con los que mira la realidad de la exclusión, ¿desde dónde "lee" la realidad? Cuando dirige la vista a los pasajeros de los cayucos, qué ves ¿"ilegales" o "ciudadanos"?... ¿en la persona con SIDA al excluido y leproso de la sociedad actual o... ?

Quizás nuestro mirar sin ver no sea tan extremo pero cuantas veces pensamos que muchas situaciones de carencia son merecidas, por una vida dilapidada de vivir por encima de las posibilidades, por no haber previsto, por no haber ahorrado. En la lectura que hacemos estos días de la crisis cuántas veces pensamos así, cuántas veces juzgamos antes de compadecernos...

Algunos de los textos que hemos leído aportan respuesta; el primero la parábola del Hijo Pródigo; en esta parábola, el Padre que estamos llamados a ser, no cuestiona la vida anterior, ve lo que otros no ven, sin acusaciones, sin menosprecios. Las preguntas vendrán después. La primera mirada es la acogida, es la misericordia.

Pero además, para mirar viendo se nos pide, se nos exige inteligencia, cultivada, sensible hacia los más vulnerables. El segundo texto que nos puede ayudar es la idea de vulnerabilidad asimétrica. Normalmente, por vulnerabilidad se entiende una debilidad, una

fragilidad. Vulnerabilidad significa capacidad de ser herido. Todos tenemos miedo de ser heridos, todos vivimos con más o menos anhelos esa falta de seguridad. Pero no todos somos igual de vulnerables. Por lo tanto, el otro lado de la vulnerabilidad es el derecho a la protección y la necesidad de seguridad en sentido amplio.

Al que no tiene derecho al paro porque lo ha agotado, discutirle la tarjeta sanitaria lo hace especialmente vulnerable, aumenta su pobreza, le priva del respeto social o público, pone en jaque su dignidad. La dignidad va íntimamente ligada a la vulnerabilidad humana.

Como señala Stalsset en su trabajo, la dignidad es en otras palabras el requerimiento mínimo y el criterio de juicio de una economía que quiera garantizar los derechos sociales. Es un mínimo y un máximo; es un requerimiento y es la meta. Puede haber crecimiento económico, pero si en este proceso no se respeta, ni se fortalece la dignidad de las personas, no representa un desarrollo verdadero. La buena sociedad en el sentido ético es una sociedad en la cual todos los seres humanos integrantes de esta sociedad reconocen, respetan y realizan mutuamente su dignidad humana.

Debemos cultivar nuestra inteligencia para mostrar a la sociedad todas aquellas situaciones de especial vulnerabilidad. Sin dar rodeos, sin vendas en los ojos. Los famosos daños colaterales de las decisiones económicas no hacen sino ocultar muchas veces daños a los más vulnerables.

Y nosotros deberíamos estar llamados a ser la voz de los que no tienen voz, a hacer visible lo que otros no ven o no miran. ¿quién es la voz de los mendigos de Valladolid, de los parados sin tarjeta sanitaria, de los desahuciados? Seamos voz de los que no cuentan, de los que no tiene voz.

Otros ven por nosotros: cuántos discursos en lo político o en lo económico nos ponen vendas en los ojos, nos transmiten una complejidad de la realidad que choca con lo evidente y con lo sencillo. Para hacerse cargo de la realidad debemos eliminar esas vendas. Siempre hay alguien dispuesto a pensar por nosotros, a imponernos sus gafas para contemplar la realidad.

Qué otras gafas nos dejamos poner... Por ejemplo, se nos dice de forma repetida que el estado del bienestar no es sostenible ¿por qué no? ¿en qué no? No es sostenible todo el estado del bienestar o no lo es tal y como lo conocemos ahora...

Laguna nos propone que hemos de ser maestros de la sospecha desvelando los discursos que niegan la realidad de la exclusión. De todas esas vendas centrémonos en una, la venda de la complejidad.

Dice el autor como ilustración de la sencillez, "Lo que tienes en el plato se come. Hay mucha gente que pasa hambre". La misma conexión ¿infantil? que los primeros Padres de la Iglesia establecían entre la pobreza de muchos y la riqueza de unos cuantos: «Avaro es el que no se contenta con lo necesario, y ladrón el que quita lo suyo a otros. Y tú, ¿no eres avaro ni ladrón, si estás apropiándote de lo que se te dio sólo para que lo administrases? Si llamamos ladrón a aquel que desnuda a un vestido, vamos a llamar de otra manera al que no viste a un desnudo, pudiéndolo hacer? El pan que tú retienes es el del hambriento. Los vestidos que guardas en tus arcas son del desnudo. El calzado que se pudre en tu casa es del que va descalzo. Y en resumen: estás ofendiendo a todos cuantos puedes socorrer». San Basilio, «*Homilía sobre la parábola del rico insensato*» (Lc 12).

El primer paso es quitarse la venda de la complejidad ya que no solo no nos deja ver sino que nos paraliza de una forma abismal. Hemos trabajado cinco noticias, que parecen inabarcables, imposibles de llevar por nadie. Volvamos a cuestiones sencillas; a lo mejor yo no puedo ser los ojos y la voz de todos los excluidos pero a lo mejor sí lo puedo ser de un colectivo especialmente vulnerable (ojos sencillos, cercanos, que miran con especial cuidado quizás solo una realidad, pero la hacen suya).

En segundo lugar además de buscar relatos sencillos, deberíamos reivindicar otros criterios frente al dogma de lo económico como único criterio de decisión y racionalización. Deberíamos reivindicar la contundencia de lo real. En una sociedad como la nuestra, opulenta para tantas y tantas cosas, no hay razón económica posible para que todos no tengan derecho a un mínimo de

vida y de muerte digna. Puede ser difícil, puede ser caro, pero no es aceptable que se nos diga que no es posible.

Se supone que los economistas deberíamos ayudar a asignar recursos escasos de una manera eficaz y eficiente; pero el economista no debería fijar los objetivos sino ser un medio para alcanzarlos. Deberían ser los ciudadanos los que dijeran si quieren más escuelas, o sanidad para más gente y quizás renunciar a algunos servicios de excelencia o a otras realidades. El criterio económico como criterio único lleva a decisiones equivocadas. El error en el cierre de Mas al Vent está en la pregunta. La pregunta no puede ser si 75.000 pobres son más o menos importantes que 14 enfermos de SIDA. El mínimo de dignidad no se puede conseguir con esa pregunta.

2. CARGAR CON LA REALIDAD

¿Qué otra cosa podíamos hacer? Cuando logramos ser honrados con la realidad y ninguna venda nos impide ver el sufrimiento del otro, la reacción inmediata es la misericordia. La misericordia samaritana no se reduce a un mero sentimiento empático, incluye además la acción por aliviar el sufrimiento del otro y el riesgo de compartir su destino. ¡Si la economía tuviera alma y corazón y fuese capaz de compadecerse de los más vulnerables!

Compadecerse, acercarse, vendar, llevar, cuidar... tejen la red de acciones que definen la ayuda samaritana, diferenciándola de propuestas meramente retóricas, modelos asistenciales y ayudas estructurales desencarnadas.

Cargar con la realidad nace de Compadecerse por el otro. Ante la visión del hombre medio muerto el samaritano se compadece. No debemos confundir compasión con lástima. La compasión comparte el sufrimiento del otro: padece-con.

En la sociedad del espectáculo, la desgracia ajena entretiene, divierte y, raramente, nos hace más conscientes y sensibles. Raramente nos hace padecer con....

Yo creo que si el primer rasgo de una economía que garantice los derechos sociales es que debe ver, que debe tener ojos, oídos y tacto... el segundo rasgo es que para cargar con la realidad debe asumir la responsabilidad de ser como un Padre/madre.

En demasiadas ocasiones los decisores económicos o nosotros como parte de la sociedad civil pensamos que cargamos con la realidad pero lo hacemos sin perder el sueño, desde el sofá...

Así, ante la presencia del hombre medio muerto, el sacerdote y el levita dan un rodeo; el samaritano se acerca.

La hoja de ruta samaritana pasa por “mancharse”, exige tomar partido por los últimos, arriesgarse a perder subvenciones, implica complicarse la vida.

Frecuentemente oímos y aceptamos, de personas e instituciones (Cajas de Ahorros por ejemplo) que están dispuestos a ayudar. Pero están dispuestos a una ayuda sin compromisos, no quieren compromisos en el largo plazo, en proyectos más allá del momento concreto de la anualidad específica. No quieren y justifican que no deben comprometerse en el largo plazo. ¿Quién sabe qué puede pasar, quién sabe qué otras necesidades pueden surgir?. No quieren ser padres ni madres.

Todos –o muchos- de los que tenemos un compromiso en lo social, hemos aceptado este lenguaje, esta forma de ver la realidad. Nos presentamos a proyectos de cadencia anual en que inventamos cosas para obtener financiación cuanta más mejor. Pero no discutimos la estructura ni el diseño de esos programas de financiación, no provocamos que el resto de personas e instituciones pasen de ayudar a comprometerse y cargar con la realidad.

Un ejemplo evidente son las campañas de solidaridad navideña. Efectivas en el corto plazo pero que no comprometen.

Para cargar con la realidad, para asumir la actitud del Padre, necesito hacer mío/nuestro el dolor y la generosidad de la Madre/del Padre.

Hacerse Padre, según el relato del hijo prodigo es “adoptar” a ese hijo que se encuentra tirado en el camino. Adoptarlo, y con-

vertirlo en hijo, es quemarse con él, es perder noches de sueño, es dejar que esa carga se convierta en un compromiso permanente en mis espaldas. Muchas veces nuestros compromisos con la realidad están llenos de condiciones, de peros, de limitaciones... convertirse en Padre no debería tener marcha atrás, no es un paso más, es un paso ¿sin retorno?...

3. ENCARGARSE DE LA REALIDAD

Laguna nos muestra que la parábola termina con el samaritano pagando al posadero para que se ocupe del herido, con ello culmina su cuidado “integral” de la víctima: los ladrones le habían robado, ahora el samaritano paga; lo habían dejado medio muerto, ahora el samaritano lo cuida y lo hace cuidar; todos habían pasado de largo, ahora el samaritano promete volver.

Por tanto propone que es el momento estructural y político. Dicho de manera gráfica, pasaríamos de la urgencia de vendar heridas a la necesidad de construir hospitales y buscar financiación para su mantenimiento.

Propone, entre otras cosas, que hay que tejer una red de pequeñas utopías y mostrar que hay formas alternativas de vida, de consumo, de pensamiento. En el siglo XXI, la gran utopía de otro mundo posible se configura entretejiendo millones de “pequeñas” utopías que ya están en marcha. «Mucha gente pequeña, en lugares pequeños, haciendo cosas pequeñas, puede cambiar el mundo»

En ese encargo de la realidad, la historia reciente nos permite revisar dos cuestiones. La primera es que en el encargo de la realidad hemos tendido con demasiada facilidad a traspasar ese encargo desde la red de la sociedad civil al ámbito del Estado. Cuando a través de la iniciativa privada un conjunto de ciudadanos se han hecho cargo de un problema, demasiadas veces han trasladado luego ese encargo al ámbito público y se han hecho dependientes de los criterios, normas y financiación públicas. Y en muchas –demasiadas ocasiones desde mi punto de vista- esto ha provocado una desaparición de esas redes de compromiso ciudadano.

La segunda, en el ámbito eclesial. Institucionalizar la caridad en una entidad. "Caritas" parece señalar que es posible ser Iglesia sin cargar o encargarse de la realidad, porque hay una institución que se encarga de ella. Deberíamos revisarlo. Es el núcleo central de nuestro mensaje.

Concluyo con un párrafo de Stalsset "Es verdad que la justicia no puede esperar, no se puede posponer. Y a la vez, es verdad que vivimos en un mundo en el cual la justicia completa, la vida en plenitud y dignidad para todos y todas, sigue siendo una esperanza más que una realidad presente. Tenemos que vivir en esta tensión, siempre buscando los pasos primeros, los actos que aunque parezcan insignificantes se pueden dar ahora con el fin de un día llegar a la meta".

“MECANISMES DE CONTROL FINANCER”

Coordinat per Patricia Olascoaga, de GENERATTAC

Este grupo surge de la necesidad de clarificar la información sobre el papel del sistema financiero en la crisis actual, ambas tratadas por los medios de comunicación de masas con medias verdades y descontextualizados de las voluntades políticas que permiten imponer las medidas a las que actualmente nos enfrentamos y que generarán más pobreza y desigualdades.

La “**desinformación**”, a que nos abocan los grandes medios, verdaderos soportes ideológicos del sistema capitalista imperante, facilita la ignorancia de la ciudadanía para hacer una lectura crítica de la situación actual y así crear un pensamiento único condescendiente con los poderes fácticos.

Para desenmascarar todo esto creemos que la actividad educativa, objetivo fundamental de Attac, **es la que permitirá crear una conciencia ciudadana crítica en relación a los asuntos económicos y de justicia que a todas las personas nos afectan.**

Desde Generattac ponemos el acento en **que esta conciencia crítica NO puede estar exenta del análisis de género y crítica al sistema patriarcal, visibilizando las realidades diversas de las mujeres y sus propuestas.**

Contexto donde se inicia y consolida la actual situación de crisis

- La “desviación” del funcionamiento y objetivos del sistema financiero viene de mucho más atrás que de 2007-2008.
- En los años 1950/60 (tras la posguerra) el enorme desarrollo industrial y de producción elevó en gran manera el

dinero circulante en las economías. Aparecen las poderosas multinacionales.

- **En la década de los 70 igualmente se aumenta la cantidad de dólares que circulaban debido al aumento del precio del petróleo (petrodólares).**

- **Esta situación de sobreproducción ya no era tan rentable** para las grandes economías, lo cual hizo que **quienes disponían de capital buscaran nuevos medios de aumentar sustancialmente sus beneficios mediante la ESPECULACIÓN FINANCIERA** y el “libre intercambio” SIN LÍMITES:

- **En los 80 con la llegada a los gobiernos de Margaret Thatcher (Reino Unido) y Ronald Reagan (EE.UU).** Es un momento clave en el DESARROLLO DE POLÍTICAS NEOLIBERALES, **mediante las cuales los capitales** obtuvieron grandes facilidades, mediante la desregulación financiera para facilitar esa libertad de actuación de las finanzas con la **desaparición o acomodación de las normas.**
- **Organismos económicos internacionales “a medida” (FMI, BM, OMC),** han estado detrás de todas las políticas de austeridad **impuestas a países en desarrollo** como fueron los que sufrieron las **primeras crisis de deuda externa en aquellos años (México, entre otros)**

LA DEUDA SIEMPRE HA INTERESADO AL MUNDO DE LAS FINANZAS, es de la situación de miseria donde se aprovechan más y mejor los grandes capitalistas.

- **Ya en los años de 1990 consiguieron por fin que desapareciera el único “reducto” de regulación financiera que había (LEY GLASS STEAGALL).** Se trataba de la norma que se había creado tras la gran depresión económica de 1929 para evitar que los bancos de inversión estuvieran unidos a los de carácter comercial precisamente para que no pudieran contaminar la economía productiva.
- ORGANISMOS de más reciente creación como son el **G8,**

el **G20**, el **Banco Central Europeo** no han aportado mayor regularización de la economía financiera, al contrario, se dedican a lo que se conoce como "ingeniería financiera", es decir, contribuyen con su actividad a una mayor profundización en la desregulación y descontrol de las finanzas a nivel mundial.

¿QUÉ MECANISMOS DE CONTROL FINANCIERO TENEMOS HOY? **Apenas ninguno

CONSECUENCIAS DE LA SITUACIÓN ACTUAL à **ECONOMÍA FINANCIERIZADA: **actualmente el volumen de las operaciones económicas del mundo es el siguiente:**

15% DE OPERACIONES SON DE ECONOMÍA REAL O PRODUCTIVA

85% DE LAS OPERACIONES SON DE ECONOMÍA FINANCIERA

*Cada día se negocian **4 Billones** de dólares, de esta cantidad **sólo el 2%** están asociadas a **operaciones comerciales** mientras la actividad financiera ha crecido un 400% en los últimos 30 años

**CONSECUENCIAS DE LA FALTA DE ACTIVIDAD ECONÓMICA PRODUCTIVA

La economía real o productiva es precisamente la que se ocupa de cubrir las necesidades humanas:

- Son estas actividades las que proporcionan **servicios** (educación, sanidad, asistencia a dependientes, cultura,...) y **bienes necesarios para la vida** (alimentos, energía, vivienda, transportes...)
- No invertir capital o hacerlo en muy poca proporción en este tipo de actividades de la economía real, ya que no se financian lo suficiente, **además de la escasez de los bienes** necesarios

para vivir **no se crean empleos**, condenando a la población a mal vivir o vivir indignamente de la beneficencia y a la vez sin desarrollar sus capacidades profesionales +PARO

- **Aumentan las desigualdades sociales por todo lo anterior frente a un desarrollo injusto e incontrolado democráticamente de los recursos económicos y naturales puesto que las finanzas sólo tienen un objetivo ==> GANAR MUCHO Y RÁPIDO CON LO QUE SEA** a cualquier recurso, servicio o bien que pueda explotar y ser negociable para beneficio exclusivo de quienes poseen el capital.
- ** **MECANISMOS PARA ENRIQUECERSE FINANCIERAMENTE: ESPECULACIÓN a través de:**
 - **Información privilegiada** (quienes especulan conocen datos que les permiten operar con alimentos, recursos naturales, etc. en las condiciones más ventajosas para obtener beneficios)
 - **Disfrutan de privilegios fiscales dentro y fuera de los países donde residen – EVADEN IMPUESTOS** (operando en “paraísos fiscales” así como a través de posibilidades **exclusivas de tributación a bajos tipos**, como por ejemplo las Sociedades de Inversión Capital Variable –SICAV, las cuales permiten que tributen el 1 % , de millones de sus beneficios **menos que cualquier trabajador o trabajadora por el IRPF**
 - **Orientan-presionan a la población para que se endeude** (pida créditos) con el fin de tener más capacidad sobre las personas que solicitan prestamos y al mismo tiempo poder vender los derechos de cobro de dichos prestamos a otros inversores obteniendo a cambio más posibilidades de transformar en dinero líquido lo que aún no ha cobrado **al TITULIZAR esos prestamos consiguen “crear dinero bancario” contabilizado como ACTIVO**. Como no hay control, unen los prestamos más seguros con otros que no lo son para poderlos vender mejor y obtener más dinero.
 - **Orientan-presionan a los Gobiernos para que se endeuden** (pidiéndoles créditos) o sea les compran las emisiones de Deuda Pública) Estas estrategias no las practican abiertamente

sino a través de grandes maniobras de chantaje económico que organizan los expertos estrategas.

****Las Agencias de Calificación están teniendo un papel muy importante en esto**, son las encargadas de atemorizar socialmente con las bajas "calificaciones" de las deudas a través de la **prima de riesgo** para que sean aceptados todos los recortes sociales sin rechistar "**porque si no ... no compran deuda pública**" lo que hacen después de haber conseguido que el Banco Central Europeo les preste dinero a esos mismos Bancos al 1 % de interés y ellos les exigen a los Gobiernos de los Estados que les paguen la deuda que compran al 6 ó 7 % como mínimo de interés DE AHÍ EL GRAN INTERÉS DE LAS ENTIDADES FINANCIERAS EN PRESTAR Y CUANTO MÁS MEJOR **aunque esto nunca lo van a decir abiertamente.**

****Así pues como vemos y se ha dicho mucho en las movilizaciones sociales de los últimos meses: "ESTO NO ES UNA CRISIS, ES UN ESTAFA" y PREMEDITADA**

- Las medidas que proponen son como todas y todos sabemos = RECORTAR y RECORTAR a las clases trabajadoras hasta que no quede ni un solo derecho laboral y social.

- ADEMÁS: Entregar los Servicios Públicos a empresas capitalistas para que negocien con las necesidades sociales de educación, sanidad, asistencia, etc. etc. y al mismo tiempo

- SIN TOCAR NI UN PELO A QUIENES MÁS TIENEN para que sigan **con las ventajas en aumento.**

Ninguna medida para las grandes riquezas o SICAV

****¿QUÉ RECONOCEMOS DE LA REALIDAD QUE HAY?**

-QUE ESTAMOS HABLANDO DE UNA CRISIS SISTÉMICA = CRISIS DEL SISTEMA CAPITALISTA.

Una crisis de todos los valores que han sustentado al capitalismo como son: consumismo, despilfarro de los recursos, "financierización" de la vida, depredación e individualismo.

****¿QUÉ ALTERNATIVAS PROPONEMOS??**

OTRO MUNDO POSIBLE:

“PENSANDO GLOBALMENTE Y ACTUANDO LOCALMENTE”

CAMBIAR VALORES:

- ECONOMÍA DE SUBSISTENCIA PARA QUE TODAS Y TODOS PODAMOS VIVIR
 - UTILIZAR Y REUTILIZAR, ENERGÍAS LIMPIAS
 - ECONOMÍA SOSTENIBLE Y DEL BIEN COMÚN
 - VIVIR DESDE LA ÉTICA DEL CUIDADO DEL ENTORNO Y DE LAS PERSONAS
 - TRABAJAR COLECTIVA Y COOPERATIVAMENTE
- LA ECONOMÍA DEL BUEN VIVIR. EN EL CENTRO LAS PERSONAS**
- LA FELICIDAD, LA PAZ Y EL EQUILIBRIO NO SE REDUCEN AL MATERIALISMO**

****ATTAC Europa propone trabajar por:**

- **Control democrático de las finanzas públicas y control público del sector bancario.**
- **Auditoria de las deudas y cancelación de las ilegítimas. Las entidades financieras deben asumir su parte de pérdidas.**
- **Aumentar coordinadamente la imposición fiscal sobre riqueza y beneficios. Acabar con la evasión fiscal.**
- **Punto final a políticas de austeridad. Reinstaurar y ampliar los Servicios Públicos.**
- **Promover políticas industriales y OTRAS políticas públicas que reduzcan desequilibrios, avancen la transición ecológica de economía, promuevan empleo y expandan derechos sociales a escala europea.**
- **ITF ya (Impuesto a las Transacciones Financieras)**

EL DECREIXEMENT ECONÒMIC: CAMÍ A UN NOU ORDRE INTERNACIONAL

Amelia López Cayuela

Comunitat Cristiana Popular Benicalap-C.Fallera

DECRÉIXER: És parlar de felicitat.

En aquestos moments de crisi estem decreixent, és aquest el decreixement desitjable? què és créixer, què és decreïxer? què ha de decreïxer?, en què cal decreïxer? A això tractarem de donar resposta en aquest taller.

Què es vol dir quan es diu que el creixement econòmic és la font del benestar, que és necessari per al desenvolupament, per a l'ocupació... El creixement fins avui és creixement de les desigualtats. El creixement indefinit no és possible i no és desitjable.

Creixement (mal-creixement): model de desenvolupament basat en el creixement econòmic, l'enriquiment personal i el consum il·limitat ... és injust, inviable, inhumà, ... s'ha confós el desenvolupament amb l'economia.

La trampa del model de creixement és fer-nos pensar que també podrà evitar els problemes ecològics. El creixement tampoc acaba amb la pobresa al món, més bé al contrari.

DECRÉIXER PERQUÈ EL PLANETA I LA HUMANITAT NO PODEN MÉS.

ELS MAJORS PROBLEMES DEL PLANETA:

1.- LA SUPERPOBLACIÓ: El creixement exponencial de la població, que fa que aquesta es duplique en períodes molt curts de temps. En 1950 érem 2500 milions de persones, en el 2000 uns

6.000 milions i ara en som més de 7.000. En el 2050 es preveuen més de 10.000 milions de persones en la Terra, que és el límit.

El creixement ha estat acompanyat de la població amb una gran polarització entre riquesa i pobresa. En el 2000 hi havia uns 1.200 milions de persones al primer món i 5.000 milions al tercer, dels quals 1.500 milions malviuen amb menys d'un dòlar diari, en el 2025, hi haurà 1.400 milions i 7.100 milions, respectivament) i les seues conseqüències, com la fam (ara hi ha més de 700 milions de persones que la pateixen), les malalties, l'analfabetisme, etc.

2.- L'ESGOTAMENT DE LES FONTS D'ENERGIA (PETROLI) I DE VIDA (L'AIGUA, ELS BOSCOS, ZONES AGRÍCOLES). L'esgotament dels recursos, particularment els energètics (el petroli, el gas natural), l'aigua potable, els bancs de peixos de la plataforma continental, etc.

El consum energètic dels països desenvolupats no és universalitzable

3.- LA PETJADA ECOLÒGICA (FARIEN FALTA 4 PLANETES PER A VIURE TOTS COM VIUEN ELS NORD-AMERICANS), la petjada ecològica és la capacitat del planeta per regenerar el que consumim i eliminar els residus que produïm

Per a *assegurar les bases d'un desenrotllament sostenible*, com assenyala Herman Daly, és necessari que les taxes de recol·lecció de recursos renovables siguin iguals a les taxes de regeneració i que les taxes d'emissió de residus siguin iguals a les capacitats d'assimilació dels sistemes a què s'emeten eixos residus. L'ús quasi-sostenible de recursos no renovables exigeix que tota inversió en l'explotació d'un recurs no renovable porte aparellada una inversió compensatòria en un substitut renovable. I resumeix: cal frenar l'hiperconsum de les societats desenrotllades i l'explosió demogràfica dels països pobres.

4.- LA IRRESPONSABILITAT DELS GOVERNANTS, DE LES MULTINACIONALS I DELS PODERS FÀCTICS: FMI, INDÚSTRIES ARMAMENTÍSTIQUES, BANCA-CAPITAL ESPECULATIU-FICTICI. Gran part de les economies nacionals siguin propietats de multinacionals i bancs.

Concentracions de capital de magnitud mai vista en poques mans per una banda i, per l'altra, sectors de la població (el 4t món), nacions (les del 3r món) i, fins i tot, continents (Àfrica) es queden al marge de l'economia. El resultat, un creixement de les desigualtats internes de cada país i de les desigualtats entre països.

Eixes desigualtats s'agregen a nivell mundial. La part de la renda mundial en mans del 20 % més pobre ha disminuït del 2.3 al 1.4 %. En el mateix període la part posseïda pel 20 % més ric va passar del 70 al 85 %. La fortuna dels 358 multimilionaris del món supera la renda del 45 % dels habitants més pobres (2.600 milions de persones).

- La producció d'armaments causa fonamental de les guerres (des de 1945, més de 100, quasi totes al tercer món i amb més de 16 milions de morts), del tràfic d'armes, i sobretot, d'un stock d'armes nuclears, químiques i biològiques, amb capacitat més que sobrada per destruir el món com planeta habitable.

5.-EL MODEL MASCLISTA QUE IMPREGNA LES ACCIONS SOBRE EL PLANETA I EN LES RELACIONS HUMANES.

El masclisme com a manera de relacionar-se amb la natura d'una manera depredadora, com a amo i senyor, de domini,... porta la llavor de la destrucció. De mateixa manera la seua relació de domini, control i maltractament de les dones i la infància ha donat com a resultat relacions desiguals i injustes.

La realitat de les dones al món com a persones encarregades de la cura dels altres, de la garantia del menjar, l'aigua, la llenya,...les fa mes sensibles a la natura, a la seua conservació, son més conscients de la necessitat de mantenir els equilibris ecològics, de garantir els elements vitals per a la vida.

Per tal de fer-les visibles anomenarem algunes de les més destacades al moviment ecofeminista

Rachel Carson 1962, biòloga: denuncia la utilització massiva dels productes agroquímics.

Lois Marie Giba: va fer la gran campanya per demostrar les fissures dels dipòsits de dioxines del món (1953) Petra Kelli: lli-

cenciada en C. Polítiques, va lluitar contra la instal·lació de míssils, creadora del partit verd alemany, va morir als 32 anys i la seva mort encara no s'ha aclarit. Dones Chipko: les dones abraçades (lligades) als arbres perquè no seguissin amb el planter que estava destruint la naturalesa. Van aconseguir aturar la desforestació de l'Himàlaia. El Club Seikatsu (Japó): moviment d'alliberament de les consumidores / s. Van estudiar com seria una política agrícola que tingués en compte els interessos de les dones i la infància. Van passar a comprar només a aquells productors d'agricultura orgànica i a crear uns llaços de relació directa, les dones són el 80% de la direcció d'aquesta “cooperativa / club”: Al Japó molts canvis en l'agricultura arran d'aquest fenomen. Creant altres una economia d'àmbit local. El seu lema és: “Democràcia de les dones: pau, vida, futur, natura, terra”. Mantenen criteris d'economia moral: l'ajuda mútua, la confiança, l'atenció, la comunitat, el respecte als éssers humans i a la natura. Maria Mies; les seves aportacions en el camp de l'enginyeria genètica i tecnologia de la reproducció, fan que repensem aquests temes. Els perills i riscos que suposa per a les dones que queden en mans dels mercats tecnològics. “

LES TRAMPES DEL SISTEMA

La trampa del PIB (per exemple: com més consum energètic més PIB), la proposta de canvi per Índex de Desenvolupament Humà (IDH). Però el PIB seguirà pujant, especialment en les economies emergents (Rússia, Xina, Brasil ...) de manera que el consum energètic pujarà. L'IDH inclou valors intangibles com la salut, l'educació, la igualtat social, la cura de la natura, l'equitat de gènere...

Consum i consumisme. Entre atendre les necessitats i alimentar els desitjos (consumir com a forma d'expressar identitat, comprar autoestima, prestigi, expressió de l'èxit, la marca com pertinença-jeroglífic, la mercaderia com a fetitxe ... mecanismes que ens han fet caure en aquest parany). El mercat ha estat capaç de “comercialitzar” els millors sentiments: conèixer altres cultures, la solidaritat, el regal, tu mateix / a, ... No poder adquirir coses, bens, serveis, qualitat ... genera sentiments de menyspreu, de no pertinença, d'exclusos l'esclavitud del consum va lligada a la

cultura de la immediatesa, de la fugacitat de la recompensa: comprar ara i aquí, canviar contínuament, el temps ha canviat el seu valor: la urgència del plaer (el consum es converteix en vivència), ... el mercat no ha parat ni amb la morfologia del nostre cos, ni amb la capacitat de reproducció o no de les dones, ...

Les catedrals del consum, les "ciutats disney": en elles no hi ha classes socials, la vida real queda tapada per una vida de ficció feliç, l'espai privat és l'espai de relació amb les condicions del "propietari", escenaris de contínua renovació, de canvi, de moda, de l'instant, on comprar forma part de la relació, es compra sense consciència, és l'espai d'oci, ... espais de màxima evasió, mínimes obligacions, ...

El màrqueting modela les nostres vides, explora els nostres desitjos, els nostres impulsos, les nostres creences, ... en realitat ens construeix les necessitats, ens fa dependents de falses necessitats, ... el valor de la mercaderia queda minimitzat pel valor simbòlic que li afegeix el màrqueting, ...

El consum pauta nostra vida, a través de motivacions com: l'afany d'emulació, l'aspiració a la igualtat, la recerca de la identitat, l'afany compensatori, l'ansia de seguretat, la necessitat d'experiències, el desig de novetat, la convicció que comprar és intrínsecament gratificant, .. (Adela Cortina)

PROPOSTES:

Recuperar la felicitat, l'autenticitat, el valor de les relacions, el temps de la gratuïtat, l'actitud responsable amb la vida: on és la felicitat? Diu Adela Cortina "la felicitat depèn en molt bona mesura de fer coses amb sentit, i amb un sentit que no s'acabi en un mateix "

Es pot decreïxer i tenir bons nivells de qualitat de vida i protecció social? Cap a un nou model de desenvolupament, un canvi de paradigma, viure d'una altra manera, ,...

Canvi d'actituds i canvi de sistema, l'un sense l'altre no funcionaran, però en el nivell individual s'imposa un canvi d'actituds,

una nova ètica i en el nivell comunitari fer el possible perquè es doni el canvi de sistema.

LA LLUITA ÉS PER CANVIAR EL SISTEMA, NO PER RECUPERAR-LO, i el decreixement és el camí necessari que implica no només una mica més de consciència ecològica i humanitària, sinó “un canvi radical en la manera de produir, de consumir i de viure, una nova forma d’organitzar-nos socialment i econòmicament” (Paco Fdez Bou).

“Cal agafar l’autovia del decreixement sí o sí” (Manoel Santos), en nosaltres està que aquest decreixement sigui sostenible, controlat, o per contra traumàtic (espiral en la qual hem entrat). Un dels pares del decreixement Georgescu-Roegen, “abans o després el creixement, la gran obsessió dels economistes i dels marxistes, han d’acabar. L’única pregunta és quan”. I cal afegir com.

EL DECREIXEMENT COM A META:

Anys 60-70 Georgescu-Roegen aplica les lleis físiques i les biològiques a l’economia, i alerta sobre la necessitat de reduir dràsticament el nostre consum fins a respectar els límits de la biosfera.

Informe del club de Roma (1972) “els límits del creixement”, en diu que s’ha de tendir a creixement zero. primer informe al Club de Roma, on es planteja la necessitat de detindre el creixement econòmic per a salvar la Terra de les agressions de la industrialització, és a dir, va proposar un creixement zero sense plantejar canvis en la societat (redistribució dels recursos existents, etc.).

Per tot lo dit és necessària l’elaboració de lleis que obliguen a les empreses i ciutadans a utilitzar més racionalment els recursos, a limitar la contaminació, a reciclar els residus, a protegir espais naturals, etc. Però no hi ha prou amb mesures proteccionistes o conservacionistes: es necessiten també canvis en el model econòmic del primer món. És necessari reduir les BRUTALS DESIGUALTATS mitjançant IMPOSTOS a les grans fortunes (en Espanya

gràcies a les SICAV tributen un 1 %) i a les societats (un 15 %), desaparició dels paradisos fiscals, taxa Tobin, etc. Són necessaris canvis en la producció i el transport, reciclar i reutilitzar productes i residus, consumir menys, etc., i és necessari que açò no es faça, com de costum, a costa dels més dèbils, és a dir, incrementant la desocupació i la misèria, sinó distribuint més equitativament el treball i també els beneficis. Però això sols serà possible amb l'acord de tota l'esquerra com assenyala Wallerstein <http://www.rebellion.org/noticia.php?id=142552>

EL CANVI S'HA DE DONAR FENT PASSOS A TRES NIVELLS:

Individual: simplicitat voluntària, autoproducció de bens, consum ètic (just i corresponsable, austeritat compartida, ...)

Col·lectiva: autogestió, cooperatives de consum, agricultura ecològica, producció i consum local, moviments a favor del repartiment de la terra, producció conservacionista, banca ètica, xarxes socials d'intercanvi,

Acció política: la unió de l'esquerra, el suport i impuls dels moviments socials (Xarxes d'Objectors del Creixement), 15M, Entesa pel decreixement a Catalunya ...

Tres dimensions del decreixement:

1. Ecològica: conservació de la natura, un exemple clar, l'ecofeminisme, les associacions per al manteniment de l'agricultura camperola (AMAP),
2. L'autogestió de les comunitats, un exemple: les cooperatives locals de Japó, Sistema d'intercanvi locals (SEL), xarxes locals d'economia solidària (RES)
3. La necessitat d'una planificació nacional.

Com decreixer?: Serge Lautouche proposa 8R:

1. Reavaluar: revisar nostres valors.

2. Recontextualitzar: modificar les nostres formes de conceptualitzar la realitat.
3. Reestructurar: adaptar les estructures econòmiques i productives al canvi de valors.
4. Relocalitzar: sustentat la producció i el consum a l'escala local.
5. Redistribuir: l'accés als recursos locals i les riqueses. Parar els peus a l'expropiació dels bins comuns per part dels mercaders.
6. Reduir: menys, menys, menys.
7. Reutilitzar: bins durables, recuperar i conservar.
8. Reciclar.

Altres propostes: salari màxim i renda mínima, prohibició de privatitzar recursos públics essencials: aigua, educació, sanitat, serveis socials, llavors, ...) Desurbanització, crear ciutats de trànsit (menys de 50.000 hab., no capital, arquitectura mediambiental respectuosa, productes artesans ja autòctons, ús d'energies renovables, legislació de respecte al medi ambient, ... fins 52 requisits s'han posat a les “Slow cities”. Moratòria per al desenvolupament de certes experiències tècniques i científiques, fins que l'ètica estigui al mateix nivell de desenvolupament que la ciència. Banca pública-ètica...

O, en una paraula, l'únic programa que necessitem és MENYS: menys treball (repartir), menys energia, menys producció, menys matèries primeres, menys consum, ... canviar el “més de pressa, més lluny, més i més barat, per més a poc a poc, menys lluny, menys i més car” (I. Cochet)

On trobem aquests valors que cal universalitzar: en la família, en les tasques de cura, en les tradicions comunals, en la lògica del do, de la gratuïtat, en “l'economia informal”, a plantar per al futur, ...

Ara mateix que s'hauria de fer: tancar o reduir la majoria de les indústries, tancar la industrial militar, l'automobilística, la d'aviació, bona part de la construcció, impedir les patents i l'apropiació privada dels béns comuns i naturals, repartir el treball, reduir els salaris (1r els més alts), tendir a bens col·lectius i no individuals (transport, electrodomèstics, ...)

Per als països pobres: Trencar amb la dependència econòmica i cultural, Reprendre el fil d'una història interrompuda per la colonització, el desenvolupament i la globalització, Retrobar la identitat pròpia, Reapropiar-la, Recuperar les tècniques i sabers tradicionals, aconseguir el reemborsament del deute ecològic i Restituir l'honor perdut.

Recomanem la lectura de "Consumir menys i viure millor" (Toni Lodeiro), "Per una vida sòbria" (Francesco Gesualdi), "cap a una civilització de l'austeritat compartida "(UCA)," Per una ètica del consum "(Adela Cortina), sentir a Carlos Taibo, la revista "Éxodo" nº 111 de desembre de 2011 i

Los límites de la "energía neta" y el destino de la sociedad industrial

Jerry Mander y Richard Heinberg

<http://www.rebellion.org/docs/145643.pdf>

Hay alternativas

Vicenç Navarro, Juan Torres López, Alberto Garzón Espinosa

<http://www.rebellion.org/docs/138182.pdf>

Per a una nova proposta de model econòmic:

"La economía del bien común" Christian Felber.

Per al diàleg compartit:

1. QUINA SOCIETAT BUSCA EL DECREIXEMENT?

Valdria per explicar un text d'André Gorz: “Intentin imaginar una societat fundada en aquests criteris. La producció de teixits resistents, de sabates que durin anys, de màquines fàcils de reparar i capaços de funcionar un segle, tot això està, des de fa temps, l'abast de la tècnica i de la ciència en la mateixa forma que la multiplicació d'instal·lacions i serveis col·lectius (de transport, de rentat, ...) que ens lliure de la compra individual de màquines cares, fràgils i devoradores d'energia. Imaginin en cada immoble col·lectiu 2 o 3 sales de TV (una per programa), una sala de jocs per als nens, un taller de bricolatge, una rentadora amb assecadora i planxa: tindrien vostès encara la necessitat de tots els vostres equipaments individuals, i seguirien patint embussos a les carreteres si hi ha transport col·lectiu còmode cap als llocs de descans, aparcaments per a bicis i ciclomotors, una xarxa de transport comú per als afores i les ciutats? Imaginin també que la gran indústria, planificada centralment, es limita a produir el necessari: 3 o 4 models de sabates i de peces que durin, 3 models de cotxes robustos i transformables, a més tot el necessari per a l'equipament i serveis col·lectius. És impossible una economia de mercat? Sí. Seria l'atur massiu? No, la setmana de 20 hores, a condició de canviar el sistema: Seria l'uniformitat i la monotonia? No, doncs imaginin també: cada barri, cada municipi disposa de tallers, oberts dia i nit, equipats de tota una gamma tan completa com sigui possible, d'eines i maquinàries, on cada habitant, individualment o en grup, produïrien ells mateixos, fora del mercat, el superflu, en funció dels seus gustos i desitjos. Com que només treballarien 20 hores per produir el necessari, els adults tindran tot el temps d'aprendre tot el que els nens aprendran pel seu costat en l'escola primària: treball de la fusta, del cuir, de teixits, de la pedra, de metalls; electricitat, mecànica, ceràmica, agricultura, ...

2. Anàlisi i reflexió col·lectiva sobre el paper dels bancs, el que fan amb els nostres estalvis i propostes per canviar aquest model. Algú de les persones presents que ens parli com va el tema de la banca ètica.

3. Quines idees tenim clares perquè cal decreïxer. Com compaginar el decreixement amb l'actual crisi, quins aspectes del consum i de l'economia i de la meua vida-treball, avui serien apostes

de decreixement i alhora contribuirien a no aguditzar l'atur (atès que encara no hem aconseguit canviar el sistema)

4. Com ajudar-nos a sortir de l'espiral de consum, com educar en el decreixement.

"EL MOVIMENT 15M ALS NOSTRES BARRIS".

PRIMERA PARTE: EXPOSICIÓN SOBRE EL 15M Y LAS ASAMBLEAS DE BARRIO.

Se comienza el taller con una cronología del nacimiento del movimiento:

- Desde la convocatoria de DRY a la acampada en Puerta del Sol (Madrid) y otras plazas de España.

- Primeros idearios y puntos comunes de los ciudadanos ante el deterioro del sistema.

- Tensiones en las plazas con los poderes públicos, decisión de trasladarse a los barrios.

- Comienzan las asambleas en los barrios. La asamblea del barrio de Algorós copia las estructuras de las plazas formando comisiones de trabajo para cada uno de los aspectos de preocupación social.

- Se crean redes sociales, correo electrónico para información sobre la Asamblea, grupo de facebook y uso de nuestro espacio como barrio en la red N-1. (www.n-1.cc).

- Tras varios meses de trabajo estas comisiones muestran ser ineficaces no sólo para la realización de proyectos sino que provocan el descenso en la participación de las asambleas de los sábados al ocupar gran parte del tiempo las labores organizativas de estas comisiones de trabajo por lo que la asamblea decide por consenso parar su actividad durante el mes de Agosto para reflexionar sobre nuevos modelos asamblearios.

- En septiembre se retoman las asambleas en el barrio de Algorós, se propone un nuevo modelo de asamblea/debate y se eliminan las comisiones. Se propone un tema central de debate que se

prepara durante la semana. También se decide realizar asambleas itinerantes para llegar a más gente en el barrio.

- Se debate sobre temas que preocupan desde el principio al movimiento 15M como la educación, la sanidad, los servicios públicos, los medios de información o la corrupción en la Comunidad Valenciana.

- Estos debates generan acciones concretas tales como el reparto de folletos informativos sobre el co-pago sanitario en las puertas del Hospital Clínico de Valencia o las *paraetes* ciudadanas en semáforos contra la Fórmula 1.

- Los debates evolucionan y en algunos de ellos se cuenta con la participación de especialistas en los temas tratados externos al barrio, así cuando se trató de la reforma laboral nos visitaron dos representantes de sindicatos, en el debate sobre decrecimiento nos visitó un miembro de la Cooperativa Integral y en el debate sobre los desahucios y la dación en pago nos visitó una colaboradora del PAH (Plataforma de Afectados por las Hipotecas).

- Concluye la exposición expresándose el deseo de que las asambleas se conviertan en canales de apoyo a organizaciones que trabajen por el bienestar y los derechos de los ciudadanos.

SEGUNDA PARTE: DEBATE SOBRE EL FUTURO DEL 15M

- Se plantea el resto del taller con un formato asambleario con un tema central, “Hacia dónde debe ir el movimiento 15M en el futuro.”

- Una compañera plantea el problema de la falta de visualización de las Asambleas de Barrio, propone carteles indicando la fecha y hora de las asambleas para que las convocatorias tengan una mejor difusión.

- Otra compañera compara la organización al nacimiento de las asociaciones de vecinos y consulta la participación de nuestra asamblea con plataformas ya existentes en defensa de los servicios públicos y otras organizaciones que ayudan a proteger los derechos

de los ciudadanos. Se asegura que la Asamblea de Algirós colabora y seguirá colaborando con este tipo de plataformas.

-Otras compañeras debaten sobre la falta de colaboración por parte de sindicatos mayoritarios o partidos políticos aunque se deja claro que se habla en general ya que algunos políticos y sindicalistas si han apoyado al 15M a título individual en algunas poblaciones.

- Se hace hincapié en que hay gente dedicada mucho antes del 15M a la protección de los derechos humanos que se han unido al movimiento para aportar su experiencia y animar a la gente más joven a movilizarse.

- Una compañera comenta un proyecto de estudio realizado por profesionales de la educación sobre los miedos de los jóvenes y sus inquietudes que ya ha sido publicado como artículo y se ofrece para divulgarlos en las distintas asambleas.

- Otras compañeras plantean las carencias en la educación, se educa a los jóvenes mal y no se les ayuda a pensar por sí mismos. Hay que centrar los esfuerzos en una educación de calidad que despierte conciencias y sentido crítico.

- El debate se centra en que es necesario que los ciudadanos tengan conciencia de sí mismos como individuos dentro de un colectivo, que se hagan preguntas y que sean conscientes de los problemas sociales.

- Se comenta la idea de despertar a una nueva sociedad con conciencia, el cambio debe nacer desde el interior de cada ciudadano. En definitiva se busca un cambio ético en lo social.

Datos de interés:

Correo de la Asamblea de Algirós:
asambleaalgiros15m@googlegroups.com

Grupo Facebook Asamble de Algirós:
<http://www.facebook.com/groups/206091546094393/?id=262465907123623>

Dirección red N-1: www.n-1.cc

Dirección red N-1 asamblea de Algirós:
<https://n-1.cc/pg/groups/293081/algirs/>

Autores recomendados:

Arcadi Oliveres, Vicenç Navarro y Carlos Taibo

Documentales recomendados:

- La obsolescencia programada
- La doctrina del shock
- Food Inc.

TESTIMONIS

Teresa García

Os voy a contar mi experiencia de compromiso como militante cristiana en un barrio obrero... Esto de contar me trae a la memoria cuando Lucía y Pau, mis nietos, me piden que les cuente un cuento... Y me admira cómo entran en situación, se meten en el relato, en los personajes y si olvido o cambio alguna escena me corrigen o preguntan a qué se debe la nueva situación... porque se lo saben, saben de qué va... y les interesa .

Por eso pienso que tiene mucha importancia conocer las raíces y los momentos históricos de un grupo de personas implicadas en el desarrollo y vivencias de su barrio, aunque soy yo, Teresa, la que da la cara... y esta es mi historia:

La verdad es que mi primera experiencia comunitaria con un sentido social crítico, aunque en ese momento no lo creía así, fue de pinche de cocina en un campamento de parroquia y os puedo asegurar que es una gran experiencia, de organización, utilización de los recursos, de compartir ideas, esfuerzos por sacarlas adelante y muchas, muchas horas. Mi etapa en la de parroquia así como mi iniciación y formación en un movimiento cristiano han sido motores cruciales en mi deambular y búsqueda de un compromiso comunitario... me centro ya en mi barrio:

Llegué al Parque Alcosa en el año 93, el "Parke" es un barrio periférico, literal, pues está situado a 4km del núcleo urbano de Alfafar, rodeado, yo diría arropado por los pueblos de Benetusser y Massanassa. Mi barrio tiene una población de casi 10.000 habitantes; en el "Parke" viven la mitad de la población de Alfafar.

En ese momento existía un sector amplio del que mal llamamos "marginal", o sea, nivel social bajo, un alto índice de paro, jóvenes sin alternativas laborales ni sociales, consumo de drogas... os redituó por si habéis perdido la pista, hablo de los 90. El barrio

tenía, ya entonces, una historia hecha, un camino trabajado con movimientos sociales reivindicativos y asamblearios que consiguieron, en los años 80, importantes mejoras para el barrio y que repercutió en la calidad de vida de la gente, mucha emigrante entonces, mucha inmigrante en el momento actual, quizás se explica así la diversidad de asociaciones culturales, sociales, deportivas, lúdicas que existen, casi una treintena, de éstas hay dos de las que os voy a hablar, ellas han sido puntales en la labor crítica y social.

Contacté con el *Kolectivo* en primer lugar, quizás guiada por inquietudes más personales, mejor dicho, familiares pues dos de mis hijas eran adolescentes aparte de que tengo una gran fe en la fuerza, la perspectiva que tiene la juventud (cosa que hasta ahora no me ha fallado) y valoro la ingenuidad de no haber adquirido los prejuicios que sin darnos cuenta las personas adultas vamos asimilando.

Con una metodología un tanto singular, asamblearia sí, y singular pues tienen un estilo un tanto ácrata, empecé a entrever lo que significaba un compromiso de barrio, para el barrio y con el barrio... bueno, con una parte del barrio, como bien sabéis todas las que participáis en movimientos vecinales, a las personas nos cuesta salir del círculo de la comunidad de escalera, incluso ese círculo no pasa del vecino de al lado, aprendí, practicando, que es como mejor se aprende, lo que era un Proyecto de Integración Social, y lo viví desde lo esencial, desde las personas, desde las personas que tienen más difícil su participación en la sociedad, un papel que el sistema se cuida muy bien de delimitar... según su aspecto... según las formas... según la accesibilidad al mercado de consumo..y todo ese conjunto de conocimientos y sensaciones afianzó en mí la dirección en la que tenía que encauzar mi fe y mi ilusión en la idea de en principio, era posible la NO COLABORACIÓN CON EL SISTEMA, y por consiguiente, que era posible luchar por el cambio, en las personas, en los ambientes, en las instituciones. Tomé parte en campañas y proyectos varios, todos ellos en trabajo de campo, cercanos, piel con piel, diría yo.... Me explico:

- Seguimiento de presos del barrio en Picasent con actividades de teatro, radio, escucha. Y preparando su integración cuando salieran.
- Seguimiento de las chavalas y chavales que decidían entrar en el proyecto de NO CONSUMO, les acompañábamos en el durísimo paso: acompañamiento, vigilancia, con turnos durante las 24h. a veces la familia apoyaba.
- Comedor Popular que nos sirvió a muchas de ayuda, la gente del entorno apoyaba en su puesta en marcha.

Dentro de los proyectos de los Fondos Sociales Europeos se creó la Cooperativa de limpieza, una iniciativa de integración laboral con la creación de puestos de trabajo en los sectores con menos empleabilidad y un gran riesgo de exclusión: mayores de 50 años, mujeres monoparentales, inmigrantes, jóvenes de primer empleo, personas con antecedentes...

La marcha contra el paro a Madrid, quizás algunas de las personas que estáis aquí la recordéis, en el año 94-95...yo tuve la suerte de participar en alguna etapa con mi amigo y acompañante en mi iniciación de la HOAC Enric Gil. El *Kolectivo* ha ido evolucionando al igual que el barrio...el barrio está más bonito, la problemática de la drogadicción ya no existe, gracias a una gran labor de equipo que ha cuidado de la salud del grupo y del barrio, ahora son la *Coordinadora* de Kolectivos y agrupa sectores de formación, mujer, y menores y continúan con las dificultades que conlleva sacar adelante un proyecto propio, original que va contra lo establecido, cuando lo establecido va contra los derechos y la dignidad de las personas.

Tras unas reflexiones derivadas de mi proceso de formación y mi afectiva relación con Juan García, compañero militante, entonces presidente de la AVV (también fue uno de los fundadores) decidí establecer mi Plan de Acción en este movimiento vecinal. Fue un cambio de estilo con una misma razón de ser: la denuncia ante los abusos institucionales, crear conciencia crítica, pero sobre todo exigir que la participación en el desarrollo del barrio no se delimitara al pago de impuestos o a la celebración de las fiestas patronales.

La AVV, la *aso*, como me voy a dirigir a ella desde ahora, se pone en marcha en la década de los 70 impulsada por personas con inquietudes sociales y políticas. En un periodo de conflictos y transición, hasta los 90 os cuento brevemente algunas de las luchas y consecuencias, que se realizaron, algunas las más señaladas con el apoyo del barrio y otras asociaciones. Por ejemplo:

- Campaña contra un crematorio de basura, con acampada en el lugar, se consiguió pararlo.
- Campaña para conseguir el primer ambulatorio del barrio, participaron todos los vecinos que llegaron a encerrarse en el edificio de la seguridad social en Valencia.
- Campaña por la ampliación y construcción de un nuevo colegio, se hicieron encierros nocturnos, cortes de carretera, cargas policiales, huelgas de hambre ...no voy a hacer ningún comentario...
- Campaña para que la escuela infantil no la cerraran y la convirtieran en un mercado, todo el barrio se manifestó y la escuela Rabisanxo sigue funcionando actualmente

Esta fue una etapa rica en participación del barrio con un carácter luchador y crítico, le siguió una etapa más tranquila, digamos de letargo ciudadano en la que la *aso* desarrolló actividades de formación como la Escuela de Arte Popular con una asamblea de Enseñanza que aglutinaba a los alumnos, profesores y responsables de la Escuela. Allí se enseñaba dibujo, pintura, escultura, paciencia, gratuidad... También se creó la escuela de Yoga que continúa en activo gracias a la perseverancia de Empar.

En estos últimos años se han hecho diversas campañas de mantenimiento del barrio. Al cabo de los años se ha conseguido un barrio de aceras amplias donde los coches no se hacen los dueños, una accesibilidad aceptable, espacios de parques infantiles...y una avenida central que es nuestro pequeño pulmón y un lujo para nuestro disfrute, un lujo peleado contra el Ayuntamiento que se empeñó, primero en arrancar los pinos que llevaban 35 años creciendo con el barrio, con premeditación y alevosía quitaron los primeros, la gente se echó a la calle, se ataron con cadenas hasta

que las grúas abandonaron el barrio, lo siguiente que se le ocurrió al Sr. alcalde fue intentar vender el suelo público de la avenida a una empresa privada para poner en marcha un proyecto de aparcamientos subterráneos. Al final, la unidad de todas las asociaciones y la presión de las masivas y carismáticas asambleas de barrio consiguieron paralizar esa actuación, corría el 2006.

- Campaña para conseguir la ampliación de un nuevo Centro de Salud pues el antiguo, también conseguido por presión vecinal había quedado obsoleto.
- Recogida de firmas contra la subida de impuestos en el 2009.
- Realizamos acciones para reivindicar la participación ciudadana en la gestión de los presupuestos: con la presencia de varias personas de diferentes asociaciones, nos presentamos papel y lápiz en mano, haciendo turnos para ir copiando los presupuestos que no nos querían entregar ni fotocopiar.
- Charlas informativas sobre las problemáticas sociales actuales, Banca ética, Decrecimiento, Reforma Constitución, con proyección de alternativas de cambio, colaborando con el 15M, ATACC, PAH.
- Apoyo y coordinación con asociaciones de otros pueblos, por ejemplo la lucha por la urbanización del Camino de Orba, llamada también “la calle de los pantanos”, el camino de Orba es una calle que divide Benetússer y el Parque, durante años se pasaron la patata caliente entre los Ayuntamientos y la Consejería, de diferentes colores políticos, contactamos con asociaciones y AMPAS, hubo manifestaciones, colocación de pancartas... ha sido una de las reivindicaciones más largas conjuntas y se logró al fin en el 2011... después de 15 años.
- Formamos parte del Consell de la Dona y como actividad anual organizamos un “Rastrillo Solidario” desde hace 9 años, a favor de asociaciones que trabajan los sectores más desfavorecidos de la mujer. Esta acción requiere la colaboración de las Entidades y comercios del pueblo...

De todos estos años de denuncia y luchas varias me queda la firme convicción que podemos y debemos luchar por llevar ade-

lante nuestras ideas, implicándonos en la realidad en que vivimos y hacer un frente común ante los responsables políticos exigiéndoles formar parte en los objetivos vitales para el barrio.

Y esta afirmación, que es obvia y consecuente, es fruto de una reflexión, hecha desde mi fe, apoyándome en el mensaje que Jesús me envía a través de sus vivencias y exigencias evangélicas, esto enriquece de manera transcendental mis propias experiencias de lucha, en los pocos triunfos y en los muchos fracasos logrados... Cómo podría si no, transmitir el Amor que el Padre me da y me pide que regale, pues si no, no sirve? Pablo en Corintios, refiriéndose al discernimiento nos dice: “Por tanto, examine cada persona su propia conciencia y entonces, coma del Pan y beba del Cáliz”. Mi compromiso se nutre del discernimiento, de la oración, de la valoración y puesta en común en mi equipo de todos los pequeños pasos que voy dando en mi quehacer comunitario

Lo primero que Jesús hace cuando comienza su misión apostólica es crear una pequeña comunidad, cuyo principio era compartir lo que se tenía fueran o no del grupo (recuerdo el reparto de los panes y los peces) y vuelvo a leer a Pablo en Corintios 3, “Por tanto, que nadie presuma de lo que son solo hombres, pues todo es para vosotros, Pablo, Apolo, Cefas... Teresa... el mundo, la vida, la muerte, el presente y el futuro, todo es vuestro, vosotros de Cristo, y Cristo de Dios... ¡Y doy gracias al Padre porque lo he descubierto! Hubo un momento en mi vida de iluminación y fui consciente de la fuerza del Espíritu que existía en mí y decidí hacia dónde tenía que caminar, quiero deciros que yo antes no era peor persona. Recuerdo situaciones injustas en las que reaccionaba como lo hago ahora, pero sí soy mejor después de. Porque esta decisión cambió mi mirada a las situaciones que me rodeaban, cambió la perspectiva y concepción de la justicia.

Sola no hubiera podido, mi militancia en la HOAC me ha dado los recursos y medios que me ayudan a contrarrestar, a equilibrarme... porque una no es de piedra y hay muchos obstáculos en el camino... mi equipo, que está por ahí, sabe bien de estas vicisitudes.

Jose Mª Castillo escribe en su libro "Teología para comunidades" refiriéndose a la política no formal que, si hablamos de todo aquello que determina el que en una sociedad concreta haya justicia y haya libertad entonces el evangelio no es neutral ni puede serlo. Porque donde no hay justicia y no hay libertad no puede haber tampoco fe cristiana.

Y esta conclusión-afirmación es la que me hace creer en que si el reino es una utopía, preparar el Camino... es posible!

Y, si no, a las pruebas me remito: En el mes de Enero el Ayuntamiento dio orden de desalojo de los locales sociales, por lo visto no había dinero para los alquileres.... que la cohesión de todas las entidades del barrio haya servido para evitar el desalojo, siendo capaces de limar las diferencias, respetando la diversidad de ideales, escuchándonos, uniendo fuerzas, saliendo juntas a la calle... eso para mí es ESPERANZA.

El *kolectivo* ha estado más de 100 días en la plaza y en la puerta de la Generalitat con una huelga de hambre de tres personas... que un kolectivo minoritario, en defensa de su proyecto social, apoyado por pequeños grupos y particulares logren que la administración pague sus deudas y les concedan un trato digno sentándose a dialogar.....eso para mí es ESPERANZA.

Paola y Marcelo son una pareja del barrio, con dos niñas , el banco les dio la orden de desalojo porque les quedaban 70.000€ por pagar y ellos estaban en el paro....Que la labor conjunta de la AVV con la plataforma contra las hipotecas, recogiendo firmas, más de 90.000, viajando a Madrid, dando a conocer su caso en los medios de comunicación haya servido para evitar el desahucio y haya expectativas de condonar la deuda, para mí eso es ESPERANZA.

Como esperanza es lo que sentí al acompañar al 15M en la marcha Este hacia Madrid, esperanza, alegría compartida por miles de personas, las que andábamos y las que nos recibían, transmitiendo un mismo mensaje: juntas podemos luchar por la justicia para todas las personas, por derecho, porque nos pertenece, porque así nos ha hecho el Padre IGUALES y con el mismo AMOR.

Esta es la historia de mi compromiso que no es solo mía, en estos folios hay un montón de personas, de emociones, de luchas y proyectos... de vida. Y falta mucho por conseguir, mucho por qué luchar... por eso es que esta historia es un cuento muy real

Mari Patxi Ayerra

Es curioso, Teresa, cómo nos acabamos de conocer aquí y cómo se parecen nuestras vidas. Has empezado contando cómo les cuentas a tus nietos. Yo también les cuento a mis nietas, porque, digo, no sólo quiero que sepan Caperucita y los cuentos nuevos. De manera que, empezando por el “érase una vez” les cuento cosas de nuestros abuelos, de los de mi marido y de las historias de vida de todos. Lo cuento como si fueran cuentos, pero ellos mismos me piden “cuentos de la vida”. Y me pasa igual que a ti: si me equivoco en algún detalle porque le he echado fantasía, enseguida me dicen:

–Abuela, que eso no era así, que era... Y un día le dicen a mi marido (a cuyo abuelo le ocurrió una cosa horrible porque se cayó a una mina en Murcia y se quemó) ¿te acuerdas cuando tu abuelo se cayó y se quemó y tu abuela venía sola andando a Madrid... Y mi marido, que quiere olvidar todo eso me dice: pero ¿qué cosas les cuentas? Yo trato de contarles la acción de Dios en la vida, pero ellos se quedan con las notas más dramáticas y luego tengo que lidiar yo con los agujeros negros familiares.

Yo soy poco discreta: oía a Teresa y pensaba: mira qué serena y qué bien lo hace. Lo mismo que Pilar de Miguel, que me daba una envidia... Porque yo soy un poco cagaprisas. Voy a intentar hablar igual que ellos a ver si puedo. A veces doy charlas a sordos que hacen lectura postlocutiva (lectura labial) entonces empiezo despacio pero me acelero y me siguen como pueden. En fin, un desastre.

Me gustaría contar cosas como esta: para mí, Dios es lo más importante que me ha ocurrido en la vida. Mi gran romance ha sido con Dios. También tengo otro con mi marido, claro, que me dura. Y no como a mis hermanas que ya los han liquidado. Ya sabéis que

los maridos, en general, dan bastante mal resultado: se reprimen las emociones, les da cáncer de próstata y hala, allá que se van.

Repito: Dios es el gran romance de mi vida. Debo tener un fe enfermiza porque voy a teología y sigo en formación permanente porque se ve que soy un poco burra: nunca tengo dudas. El otro día en mi comunidad, cuando cada uno contaba su historia con Dios yo dije: aunque todos os borrárais y dijérais que todo es una comedura de coco que nos han hecho, yo seguiría creyendo porque es lo que da sentido a mi vida y me la pinta de colores. He tenido la suerte de que mis padres hayan nutrido muy bien mi fe, bien en el colegio... También he tenido desvaríos de presentarme al Dios puñetero, pero he tenido la suerte de que el Vaticano II llegó a mi vida con aires frescos y me quitó la maleza aquella del Dios castigador, con lo cual vivo bastante liberada y liberadora, con lo cual me creo mucho lo de ser Buena Noticia e ir por el mundo intentado potenciar el ser sal y luz y que otros también lo sean. Últimamente doy un taller de felicidad y estoy muy contenta de mí misma porque lo hago muy bien. Y creo que Dios tiene tanto que ver con nuestra felicidad: el sueño de Dios es que seamos felices y que no descansemos hasta que todo el mundo lo sea y que todo el mundo viva bien. Ese es, creo, el proyecto de Dios.

En mis tiempos empecé a trabajar como funcionaria del Ministerio de la Vivienda y cuando tuve el primer hijo contraté a una persona para que lo cuidara. Pensando con honradez ocho horas de mi trabajo debían servir para pagar a esta persona, con lo cual me quedaba sin un duro y sin mi hijo. Y pense: mejor que en un sprint tuviésemos más hijos. Mi novio quería entonces tener diez hijos, pero me engañó: al tercero se plantó. (Lo puedo decir porque no ha venido conmigo en el AVE y no le vais a ver nunca en la vida) A veces oía decir que la píldora era pecado y ni siquiera sabía si sería cancerígena. Encima mi ginecólogo (yo fui de las primeras en visitar este ámbito) me decía si no estría en pecado. Yo le decía que no se preocupara que yo esas cuestiones las resolvía con Dios en la oración.

Bueno voy a volver a los apuntes porque diréis que he venido de tan lejos, total, para deciros que he tomado la píldora.

Así pues, cuando dejé de trabajar en el Ministerio me dediqué a hacer barrio. He cumplido 65 años. Oficialmente yo ahora debería estar probando balnearios y hoteles a costa del IMSERSO y viviendo a costa de mi marido, que para eso soy una mantenida. Pero la verdad es que sería una pena: sería desaprovecharme porque no quiero vivir para viajar: yo me acuerdo de los sitios por la gente con la que he estado. Y no me gustan las piedras. Esto casi no lo digo porque queda fatal: este fin de semana último estuve en Aguilar de Campoo dando unas charlas y me prepararon una ruta de piedras. Yo dije: Ay, Dios mío, con lo que a mí me gusta hablar con la gente... Siempre me han gustado más las personas que los monumentos; debo tener un defecto de fabricación.

Así pues, tuve la suerte de trabajar para el barrio en la asociación de amas de casa, donde teníamos un centro de planificación familiar, trabajamos para que hubiera guarderías, para que hubiera colegios y de todo. Ahora tendremos que movernos para que haya residencias, para que haya algunas decentes, que no las hay y también habrá que currárselas.

También tuve la suerte de ser catequista y de poder formarme en teología, estudiar psicología y hacerme terapeuta familiar. He tenido la suerte de crecer, de crecer junto a mis hijos, de comprometerme con el barrio y vivir una vida entroncada en hacer escalera, de querer a la gente de mi escalera, de hacer la transformación con pensamiento global pero con acción muy, muy local. Yo creo que en mi familia es importante que se viva el amor, es importante que vivamos la fe. Tengo muchos amigos con el disgusto de que sus hijos no creen y yo estoy muy contenta de momento porque los míos tienen *experiencia de Dios*, que es distinto a creer: *sienten*. Porque yo he practicado eso que Ezequiel dice de "*dar limosna de lo de dentro*". Soy exhibicionista: no me cuesta nada contar mis intimidades porque creo que somos todos tan parecidos, la única cosa es que lo enseñes o no, pero a todos nos pasa parecido. Entonces yo lo digo: "Me ha puesto a tono el salmito de esta mañana que no veas".

A mis hijos les escribo de vez en cuando y les he contado el marrón que me suponía venir aquí, porque el título de este en-

cuentro me daba a mí dentera: no sabía si me iba a poder mover en este ambiente. Tengo que aprender a decir que no, sobre todo a lo que no sé. Así es que me he preparado en religiones varias para venir a contároslo y, ya véis, he venido a deciros que he tomado la píldora. En fin, es que para mí todo está relacionado. El jueves di una charla que me salió para un once, pero mi preocupación era Valencia. Y mira por dónde una lectura del martes decía algo sí como “te enviaré a tierras levantinas donde crecerán las flores y sus hojas serán medicinales”. Digo anda, ¡chúpate esa! resulta que tenía que venir yo aquí a florecer. Y así es que el taller me ha salido muy bien y ha tenido mucho éxito, menos a un señor que no le he caído bien, pero lo demás todo bien.

Lo que quiero decir es que tengo entretrejida mi vida con Dios. Dios para mí es quien me pone las pilas. Es como el cargador de mi móvil, que lo he mirado y he visto que le faltaba una raya y he pensado que igual no me duraba todo el viaje. Pues bien, a mí me recarga la oración y me pone las pilas el evangelio, el rezar con otros, la comunidad, realizar el sueño del reino de Dios: que todos seamos más iguales y vivamos a gusto. Que no se quede en que viva yo bien sino en que vivamos bien todos. Por eso trabajo y por eso vivo. Y me es tan sagrado dar una charla o dar unos ejercicios espirituales (porque soy una osada: le doy un trabajo al Espíritu Santo tremebundo) igual doy unos ejercicios espirituales a una congregación que se deja, que doy una charla donde sea o voy a ver al vecino del tercero que está chungo y que tiene unas malas pulgas del demonio, pero que necesita una caricia porque llevamos toda la vida viviendo juntos.

También me parece sagrado estar con mi nieta, como por ejemplo el otro día, que salió un arco iris doble y le dije: “Mira, Paula lo que nos ha regalado Dios esta tarde ¡un arco iris doble! Entonces la niña, que está aprendiendo inglés empezó: ¡Gracias, Dios por el *pink*! ¡Gracias, Dios por el *green*! Y así hasta completar el espectro ¡Un nivelazo! Pero sentí que le estaba enseñando pura teología: le estaba grabando a mi nieta en las entrañas que es Dios quien nos regala la vida y la alegría.

Su cumpleaños es el 24 de diciembre, de manera que siempre le pregunto: ¿Quién cumple los años el mismo día que tu? Y contesta: el Niño Jesús. Fíjate qué suerte tienes. Entonces hacemos una tarta de chocolate y galletas, con los otros nietos. Pongo nacimientos por toda la casa. Incluso en el baño y en el microondas y le cantamos "Cumpleaños feliz" al Niño Jesús para "pastorearla". Con esto creo que estoy tatuándole la experiencia de Dios. Dios se te contagia en los primeros años y en la vida de familia y es importantísimo que contemos lo que vivimos.

Anteayer, el jueves, fui a dar una charla en una parroquia y como los jueves me toca nietos, ese día no pude estar con ellos y les dije lo que iba a hacer. Y que cuando hablaran con Dios le dijeran que me ayudara porque iba a decirles cuánto les quería Dios, cosa que prometieron hacer. Al volver me dijo una de ellas: ¿Ya les has dicho cuánto les quiere Dios? Me parece que esto es el secreto de la felicidad: saber que Dios nos quiere y que tiene para nosotros un proyecto de felicidad y plenitud.

Una cosa que me planteo en la vida es la importancia de vivir en grupo. Me siento apoyada por una comunidad. Creo que la llamada de Dios es personal. No es ni familiar ni siquiera de pareja: a veces las líneas de las parejas son como las del tren: que no se juntan nunca. Pero veo que en las comunidades religiosas y en las de curas pasa lo mismo. Así que es así de difícil: la llamada de Dios es personal y la respuesta es personal.

Yo me siento llamada a ser Buena Noticia y a ser una caricia para los otros. Esto lo vivo con mi comunidad y me apoyo en gente y tengo personas nutrias a mi alrededor. Por eso lo mismo me voy a ver a un vecino que está recién operado y le llevo un juego y una crucecita. Le digo que no sé si tiene amistad con Dios. Pero me dice que sí, que el Cristo de no sé dónde hace no sé qué milagro. En cambio si otros me dicen que no creen les digo que no se preocupen que yo ya lo arreglaré con Dios por mi cuenta.

También a una vecina mía cuando se va a misa le digo: Sagra-rio, dale recuerdos a Dios de mi parte. Y el portero que lo oye (ru-mano, él) me dice: ¿por qué siempre cantas y estás contenta? Yo

le digo que yo vivo feliz. A mis 65 años he aprendido que los disgustos realmente disgustos gordos hay pocos, muy pocos. Y casi todas las cosas son pequeñas pero las dramatizamos en exceso. Por eso procuro no dar importancia a las mías y sí a las de los otros. Y procuro vivir, no mucho para mí, Jugando al yo-yo, sino jugando al tú-tú. Intentando que el centro de mi vida sean los otros.

Mi secreto de felicidad está en el proyecto de Dios y la única revolución pendiente que tenemos es la de la fraternidad y la igualdad. Por eso es importante generar relaciones de igualdad, construir puentes, hacer barrio, salir a la calle y ayudar a quien lo necesita: los exrtranjeros que no entienden nuestra lengua ni nuestras costumbres. Siempre cosas pequeñas que se sienten y detallicos diversos. Porque las grandes heroicidades no se presentan a penas. Yo trabajo la pastoral de la cariñada: llevar algo a alguien, ayudar a hacer pequeñas cosas, compartir en lugares como el metro o las tiendas o ascensores: ya que siempre estamos tan cerca que casi nos tocamos, pues toquémonos el alma. A esto me siento llamada: a hacer la revolución de la ternura, a querernos más y a tener unas relaciones más calenticas. Que es lo que más necesitamos. Cuando voy atenta a los otros. Cuando salgo rezada de casa y no pensando en lo mío, mis ojos ven más y mis oídos oyen más y mejor las necesidades de los otros y estoy más disponible y estoy más generosa. Hago más reino. Y mi ser y mi casa se ennoblecen. También después participo en Amnistía Internacional o me reúno con el 15M pero en mi entrono soy sencilla, austera, poco pomposa, ofreciendo cosas sin ponerme medallas: dificultad cero. Hacer mercadillo con la ropa para no gastar más, para compartir y contagiar austeridad. Muchas más cosas os diría, pero ya os podéis hacer una idea de cómo es mi vida. Nada más. Muchas gracias.

PREGÀRIES I CELEBRACIONS

DISSABTE MATÍ

(Presideix l'Arquebisbe de València En Carles Osoro)

1.- Monició

Aquest matí ens reunim com a església. Volem que aquesta pregarària ens permeta posar-nos a la Vostra presència i reconèixer el nostre voltant com a sagrat. Sabem ben cert que la nostra vida creient es desenvolupa tant a l'àmbit privat com al públic. Per això hem de descobrir una necessària coherència d'ambdós. Ara que ens hem reunit ens agradaria reflexionar i imaginar un altre món possible en què la democràcia siga enfortida. Un món de tots i totes, com el somnià Jesús de Natzaret.

2.- Introducció

B- Obriu-me els llavis, Senyor.

A- I proclamaré la vostra lloança.

B- Sigueu amb nosaltres, Déu nostre.

A- Senyor, veniu a ajudar-nos.

B- Glòria al Pare i al Fill i a l'Esperit Sant

A- Com era al principi, ara i sempre,

i pels segles dels segles. Amén.

3.- Càntic

L'ESPERIT DEL SENYOR VINDRÀ A NOSALTRES.
NO TINGUEM POR D'OBRIR DE BAT A BAT
EL NOSTRE COR AL SEU AMOR (Bis)

4.- Del Salm 72

- 1- Déu meu, doneu al rei el vostre dret, doneu-li la vostra recititud. Que governe amb justícia el vostre poble, que siga recte amb la gent humil.
- 2- Que les muntanyes duguen pau al poble, que li duguen benestar els tossals. Que les persones humils es vegem emparades i salvats les filles i els fills del pobres. Que desfaça els opressors!
- 1- Que dure com el sol i la lluna, segles i més segles. Que siga com la pluja que amera l'herba, com els ruixats que assaonen la terra. Que el benestar florisca als seus dies. I mesos i anys abunde la pau.
- 2- Salvarà les persones pobres que reclamen, les desvalgudes que no tenen defensor. S'apiadarà de les pobres i les dèbils, els salvarà de la mort; els rescatarà d'enganys i violències, estimant com un tresor la seua vida.
- 1- Que els camps de blat abunden al país i pels cimals onegen les espigues com al Líban; que les ciutats florisquen com l'herba del camp.
- 2- Que es perpetue el seu nom i cresca mentre dure el sol. Que els pobles es valguen del seu nom per a beneir-se i li auguren la felicitat.
- 1- Glòria al Pare i al Fill i a l'Esperit Sant.
- 2- Com era al principi, ara i sempre, i pels segles dels segles. Amén.

5. Lectura bíblica: Fets 1,14; 2, 42-47

6. Projectió meditativa. Silenci breu

7.- Intercessions

- B- La misericòrdia de Déu és nova cada matí. La seua fidelitat és gran. Confiant en el seu amor, presentem la nostra intercessió.

- L- *Per l'Església*. Deia Pau VI: "Tota l'Església, en tot el seu ser i obrar, quan anuncia, celebra i actua en caritat, té tendència a promoure el desenvolupament integral de l'ésser humà".
- A- Déu de la Saviesa: ensenyeu-nos a construir pau, justícia i solidaritat per a tots els éssers que habitem aquest planeta.
- L- *Per la ciutadania del món*. Benet XVI comença el seu missatge quaresmal amb aquestes paraules: "Vetlem els uns pels altres per animar-nos a l'amor fratern i a les bones obres" (Heb 10,24).
- A- Déu, el nostre Pare-Mare: que, tot vivint responsablement la nostra ciutadania, treballem per assolir, al nostre País i a tot el món, democràcies reals en què la participació i la deliberació hi siguin veritables i afavorisquen la vivència de la solidaritat.
- L- *Per l'Amèrica Llatina*. Ara fa 32 anys, a la vespra del seu assassinat, Mons. Romero pronuncià aquestes paraules: "En el nom de Déu i d'aquest poble que tant ha patit, els laments del qual puguen cap al cel cada vegada més sorollosos, us pregue, us mane, que acabe la repressió". Amb ell seguim pregant per El Salvador i per tota l'Amèrica Llatina.
- A- Amb eixos homes i dones maltractats durant segles per l'exploració i la pobresa, us preguem, Pare-Mare bo, que els arribe la pau i la justícia, i que construïm un món on cap ésser humà hi siga exclòs.
- L- *Per la gent que sofreix*. Caritas diu: "L'augment massiu de la pobresa relativa, no tan sols erosiona la cohesió social posant en perill la democràcia, sinó que té també un impacte negatiu en el pla econòmic pel desgast progressiu del "capital social".
- A- Pare-Mare de bondat: alcem la veu en favor de les persones febles, maltractades, confoses o empobrides. Que siguem signes d'esperança per a totes les que pateixen al nostre món.
- L- *I finalment, per nosaltres*. En començar aquest XXIV Fòrum amb el lema "Compromís cristià i nova democràcia", ens disposem a reflexionar, escoltar, compartir i comprometr'ns.

A- Saviesa nostra en qui som, existim i ens movem: que tothom construïska el Regne, que sapiem compartit tot el que ens dónes i que no li falte el pa de cada dia a cap persona.

8.- Parenostre

B- Déu d'amor i misericòrdia entranyable: nosaltres no sabem pregar com cal. Envieu el vostre Esperit en ajuda de la nostra feblesa per tal de pregar com Jesús ens ensenyà:

Pare nostre, que esteu en el cel:
siga santificat el vostre Nom;
vinga a nosaltres el vostre Regne;
faça's la vostra voluntat,
així a la terra com es fa en el cel.
El nostre pa de cada dia
doneu-nos, Senyor, el dia d'avui.
I perdoneu les nostres culpes
així com nosaltres
perdonem els nostres deutors.
I no permeteu que nosaltres
caiguem a la temptació.
Ans allibereu-nos de qualsevol mal.

9.- Oració comunitària

Pare maternal: que arribe a tots els pobles el Regne de justícia i pau; que la pau florisca per tota la terra; que les persones humils del poble siguem defensades; que els fills i les filles de la gent pobra siguem socorreguts; que desaparega tota opressió; i que Crist siga la benedicció de la humanitat sencera. Amén.

10.- Benedicció

B- Que la pau de Déu, que sobrepassa tota comprensió, guardi els nostres cors i els nostres pensaments en Crist Jesús, Senyor nostre.

A- Amén.

B- I que la benedició generosa del bon Déu Pare, Fill i Esperit Sant, davalle sobre nosaltres.

A- Amén.

11.- Càntic

FE NO ÉS ESPERAR, FE NO ÉS SOMNIAR.
FE ÉS PENOSA LLUITA PER L'AVUI I PEL DEMÀ.
FE ÉS UN COP DE FALÇ, FE ÉS DONAR LA MÀ.
LA FE NO ÉS VIURE D'UN RECORD PASSAT.

- 1- No esperem el blat sense haver sembrat;
no esperem que l'arbre done fruits sense podar-lo:
l'hem de treballar, l'hem d'anar a regar,
encara que l'ossada ens faça mal.
No somniem passats que el vent s'ha emportat.
Una flor d'avui es marceix just a l'endemà.
Cal que nasquen flors a cada instant.

- 2- Enterrem la nit, enterrem la por;
apartem els núvols que ens amaguen la claror.
Hem de veure-hi clar, el camí és llarg
i ja no tenim temps d'equivocar-nos.
Cal anar endavant sense perdre el pas,
cal regar la terra amb la suor del dur treball.
Cal que nasquen flors a cada instant.

DISSABTE VESPRE

COMPROMÍS VERS UNA NOVA SOCIETAT

INTRODUCCIÓ

1.- Monició

2.- Càntic

VÓS SOU, SENYOR, LA LLUM DEL MEU COR;
VÓS SOU LA MEUA FORÇA.
EN VÓS, SENYOR, JO TROBE EL MEU BÉ.
VÓS M'OMPLIU DE JOIA.

- 1- Aclaparats per tant dolor, oh Déu meu!
Voltats arreu de gran foscor, oh Déu meu!
- 2- El dret no ha estat el defensor, oh Déu meu!
dels desvalguts davant dels forts, oh Déu meu!
- 3- No fem justícia als oprimits, oh Déu meu!
vivint tan lluny dels seus neguits, oh Déu meu!

3.- Del Salm 53

A- Oh, Deu meu, salveu-nos per amor del vostre Nom. Amb el vostre poder feu-nos justícia.

L1- Escolteu, Déu meu, la meua súplica, estigueu atent a les meues paraules.

A- El Senyor és el nostre auxili. El Senyor sosté la nostra vida.

L2- Gent estrangera s'alça contra mi, gent violenta, que no fa cas de Déu vol la meua mort. Però el Senyor és qui m'ajuda; el Senyor fa costat a qui em sosté.

A- El vostre Nom ens allibera de tot perill. Senyor, lloarem la vostra bondat.

L1- De tot cor oferiré sacrificis; Senyor, lloaré la bondat del vostre Nom. El vostre Nom m'ha alliberat de tot perill, he vist derrotats els adversaris.

II. SÍMBOL DE LA CREU

1.- Recepció de la Creu

(Des del fons de la sala ve la Creu il·luminada per un focus. Mentrestant se sent una "veu en off")

Mireu l'arbre de la Creu on morí el Salvador del món. En ell continuem clavant tants éssers humans explotats i oprimits. En ell seguim crucificant xiquetes i xiquets famolencs i abandonats. En ell, igual que ahir, Crist continua morint per les injustícies del nostre món.

(Una vegada s'ha posat la Creu al seu lloc, l'Assemblea canta:)"

2.- Càntic

EL TEU COS TOT FERIT PELS HOMES
ENS GUAREIX I ENS HA DUT SALVACIÓ.
A LA CREU ENS DÓNES VIDA,
AMB LA SANG EL TEU PERDÓ.

Et condemnen a mort per ser fidel,
innocent testimoni de l'amor.
I et carreguen amb l'arbre de la Creu,
oblidat en la pena i el dolor.
També avui et tornem a condemnar

en els homes que moren sens raó,
torturat, famolenc i sense llar.
Som injustos: tanquem el nostre cor.

3.- Del Salm 71

- 1- El Senyor és la meua roca, el meu refugi i el meu Salvador.
Déu meu, ajuda meua.
- 2- Sigueu el meu castell de refugi, la meua roca salvadora. Déu meu, traieu-me de les mans de la gent injusta.
- 1- Vós sou la meua esperança, Déu meu; he confiat en Vós, Senyor, des de la infantesa. Vós em traguéreu de les entranyes de la mare; només nàixer em vaig emparar en Vós.
- 2- D'un cap a l'altre del dia, els meus llavis anunciaran la vostra bondat. Us heu mostrat Salvador tantes vegades! Qui les podria comptar? M'instruïu, Déu meu, des de la infantesa, i encara avui proclame les vostres meravelles.
- 1- No em rebutgeu si he envellit; si em decau el vigor, no m'abandoneu. El que és jo, mantindré l'esperança.
- 2- El Senyor és la meua roca, el meu refugi i el meu Salvador.
Déu meu, ajuda meua.
- 1- Glòria al Pare i al Fill...
- 2- Com era al principi...

III. SÍMBOL DE LA PARAULA

1.- Recepció de la Bíblia

(Des del fons de la sala ve la Bíblia, il·luminada per un focus. Mentrestant, se sent una "veu en off")

Deixeu que la Paraula de Déu cresca en vosaltres. Ella il·luminarà el vostre caminar i us donarà força per a construir un món on hi habite la justícia i la gent pobra siga evangelitzada.

Ensenyeu-vos i exhorteu-vos mútuament amb la saviesa de Déu, per tal que la seua Paraula, que és veritat i vida, us santifique.

(Una vegada s'ha posat la Bíblia al seu lloc, l'Assemblea canta:)"

2.- Càntic

Glòria a Vós, Oh Crist Senyor,
que ens heu donat la vida.
Que la Paraula vostra
reste sempre en el nostre cor.

Tots hem viscut amb joia
les vostres meravelles.
Feu que la nostra història
trobe en Vós l'acabament.

3.- Paraula de Déu: Lluç 4,16-21

4.- Salm interleccional

A- L'Esperit del Senyor parla al meu cor; tinc la seua Paraula a la boca. Déu que salva m'ha dit:

L- Qui es condueix amb amor i actua amb temor de Déu, és com la llum del matí, com el sol d'un matí sense núvols que, després de la pluja, fa brillar l'herba de la terra.

A- La meua ànima es manté ferma en Déu, perquè Ell ha fet amb mi un pacte etern, disposat clarament i ben guardat.

L- ¿No és Ell qui fa germinar la meua salvació i les meues delícies? Però qui es desvia del Senyor és com la brossa que es crema al foc!

A- L'Esperit del Senyor parla al meu cor; el Senyor fa germinar la nostra salvació. Glòria al Pare...

IV. SÍMBOL DE LA LLUM

1.- Recepció del Ciri Pasqual

(Des del fons de la sala ve el Ciri Pasqual, il·luminat per un focus. Mentrestant, se sent una "veu en off")

Enmig de vosaltres sóc Jo; resteu amb mi i donareu fruits de justícia i amor. Vessaré el meu Esperit damunt de vosaltres, i del vostre interior fluirà una font d'aigua viva que produirà una festa que mai no s'acabarà. Sereu, doncs, llum del món i totes les nacions contemplaran la meua llum.

(Una vegada s'ha posat el Ciri al seu lloc, l'Assemblea canta:)"

2.- Càntic

Jesús és Veritat, Camí,
la Llum que il·lumina el nostre destí.

V. COMPROMÍS

1.- Oració salmòdica

- 1- Felices les persones que donen part del sou que cobren a les que no treballen, a les que tenen fam, perquè Crist és qui ho rep i els omplirà de joia.
- 2- Benaurades les pobres que lluiten per una nova societat, perquè són més a prop del Regne del Pare. Benaurades les qui busquen Crist en les marginades, perquè Déu les acollirà amb amor.
- 1- Benaurades les humils i de cor obert, perquè s'obriran a Déu i seran instrument del seu amor. Benaurades les qui, ajudades pel Déu vivent, s'acosten a les seues germanes amb el cor i les mans ben obertes.
- 2- Benaurades les qui deixen acariciar per Déu la seua realitat, sovint bruta, dissortada, desenganyada... i obrin el seu cor i el seu esperit a la veu de Déu, perquè construïran el Regne.

- 1- Felices les qui posen la vida al servei de les reivindicacions de les treballadores i no cedeixen a cap mena de pressió. Tindran també la solidaritat de Déu i l'alegria del deure acomplert.
- 2- Benaurades les qui, amb humilitat i en nom de Déu, treballen per les que necessiten esperança. Benaurades les qui lluiten sense defallir per un món millor. L'Esperit del Senyor els sostindrà i els donarà força per a renovar la faç de la terra.

2.- Càntic

Volem ser signes de l'amor de Déu.

Déu ha optat pels pobres
i camina al teu costat.

3.- Compromís de l'Assemblea

- L- Davant d'un món materialista on els diners valen més que els éssers humans,
- A- Nosaltres volem construir un món on les persones siguin tractades amb dignitat, on tot es compartisca, on no hi haja gent superior ni inferior sinó germanes i germans.
- L- Davant d'un món egoista, mancat d'interès pels problemes de les altres persones i que es desentén de les ancianes, malaltes, menors, pobres o immigrants,
- A- Nosaltres volem construir una Església on la Paraula de Déu hi ocupe tot el lloc i siga més escoltada i viscuda, per encoratjar la humanitat a viure al servei de la gent més pobre.
- L- Davant d'un món on els éssers humans són considerats robots, màquines que produeixen i consumeixen, i són utilitzats pels interessos econòmics i polítics,
- A- Nosaltres volem construir una societat amb més protagonisme i més participació ciutadana, que dinamitze el poble vers la llibertat i la solidaritat.

L- Davant d'un món de gent "cremada", ressentida, que no troba eixides als greus problemes de la humanitat,

A- Nosaltres volem mantenir la utopia i treballar amb esperança junt amb tota la gent que lluita perquè un altre món, més humà i més just, siga possible.

L- Davant d'un món que destrueix la ciutat terrena i no pensa en el més enllà,

A- Nosaltres volem construir un món on es respecte l'obra de Déu i es crega en la vida, la pau i la fraternitat, sempre en camí vers el Déu de la vida.

4.- Parenostre

En haver manifestat el nostre compromís de transformació del món, acabem la nostra pregària del vespre amb l'oració de la fraternitat que Crist ens ensenyà.

5.- Càntic

UNINT LES MANS BEN FORT
VEUREU QUINS PRODIGIS POT FER L'AMOR;
UNINT LES MANS BEN FORT
VEUREU EN LA PAU ABRAÇAR-SE EL MON.

1- L'amor dóna força a qui cau;
ningú més potent que l'amor;
si el cor defalleix de neguit,
et dóna esperança l'amor.
Si el cor defalleix de neguit,
et dóna esperança l'amor.

2- L'amor dins la fosca fa llum
i el poble fa lliure i serè;
no fiblen les guerres allà
on regna per sempre l'amor,
no fiblen les guerres allà
on regna per sempre l'amor.

DIUMENGE MATÍ

1.- Monició

“Sí, és arribat el moment de superar els límits d’allò que és possible i fer realitat demà molts impossibles de hui”.

Amb aquestes paraules comença la contribució de Federico Mayor Zaragoza, al llibre col·lectiu **Reacciona**.

Sí, és arribat el moment de la reacció, de prendre consciència de la realitat, de vogar coordinadament per a canviar el rumb de la història, d’evitar que l’enriquiment d’unes poques persones haja de ser a costa de l’empobriment de moltes, de la majoria.

Unides i units en Crist, el nostre germà gran, és el moment d’encetar la pregària d’aquest cinquè diumenge de Quaresma i demanar a Déu que ens ajude a obrir camins per tal d’arribar a gaudir tots plegats de la Pasqua que vindrà.

2.- Càntic

- 1- El poble està en esclavitud, ell vol ressorgir.
El poble és força del Senyor, vol justícia i pau.
FEU CAS, PARE DEL CRIT DEL VOSTRE POBLE!
FEU CAS, PARE: DEU-NOS LLIBERTAT.
- 2- La marxa és dura, encega el sol, lent el caminar.
El poble clama llibertat, solidaritat.
- 3- El poble ansieja llibertat, ell vol ressorgir.
Vençuda queda l’opressió. El Senyor va amb ell.
- 4- El poble espera en el Senyor, el seu Salvador.
La seua pau li ve de Déu, que camina amb ell.

3.- Salm 83 (*Déu meu, no us quedeu en silenci*)

- 1- Déu meu no us quedeu en silenci, sense dir res, impassible!
¿No veieu com es revoltien els vostres enemics, com alcen el cap els qui detesten l'evangeli?
- 2- Tramen un complot contra el vostre poble, conspiren contra les persones preferides del vostre Regne i diuen: “Suprimim-les i que ja no se'n parle d'elles mai més”.
- 1- Els poderosos i les poderoses de les finances conspiren tots alhora. Qui serveix el capital lliga pactes contra el vostre Nom.
- 2- També els aduldors de la corrupció i els polítics venals s'han aliat contra el vostre pla de salvació. Tots actuen sota la mateixa injusta consigna.
- 1- Mireu com creix, Senyor, el nombre de persones famolenques, l'estol de les que no tenen treball, la multitud que ha perdut sa casa, les marginades sense subsidi.
- 2- Escolteu, Senyor, el seu clam: “Fins quan, ens deixareu a les seues mans?” Cobriu-los la cara de vergonya fins que busquen el vostre Nom.
- 1- Desfeu els embolics de males arts, desbarateu els seus plans, desconcerteu-los amb la vostra Paraula i quedaran avergonyits i avergonyides per sempre.
- 2- Aleshores la justícia i la pau es besaran, el vostre poble retrobarà l'alegria, l'honradesa germinarà de la terra i tothom sabrà que Vós sou l'únic Senyor.
- 1- Gloria al Pare i al Fill i a l'Esperit Sant.
- 2- Com era al principi, ara i sempre i pels segles dels segles.
Amén.

4.- Lectura bíblica: Èx.3,7-12

5.- Silenci meditatiu

6.- Lectura actualitzada

Déu segueix veient i escoltant el seu poble, la gent pobra, la que no té veu, l'oprimida pel poder dels nous faraons.

Déu continua atenent en tot moment el clam de les persones empobrides, de les immigrants marginades, de les velles oblidades en residències, de les menors i adultes explotades en treballs inhumans, de les aturades sense esperança, de les famílies amb subsidis miserables... I pateix igual com patia amb el poble d'Israel.

Els nous faraons ocupen els despatxos de les grans companyies, els consells d'administració dels grans bancs. Estan en les reunions dels poders econòmics i polítics, on es prenen les decisions al marge i en contra de milions de persones. Des dels centres de poder imposen el sistema neoliberal, basat en la lluita de forts contra dèbils, en la desigualtat social.

Però el sistema també infecta la nostra forma de pensar i molt sovint ens fa persones insolidàries amb les més pobres i sordes al sofriment.

Ara necessitem escoltar la veu de Déu, que ens envia a nosaltres: "Ara, jo t'envie al Faraó perquè alliberes el meu poble" de l'esclavitud, l'opressió i els sofriments que imposa el sistema econòmic actual. I ens diu que no estem a soles: "Jo sóc amb tu".

No tenim excusa; cal posar atenció al seu missatge i, tot confiant en Ell i amb les nostres obres, ajudar el poble d'Israel a eixir d'Egipte.

7.- Intercessions

Confiant en l'ajut del Senyor i amb disponibilitat de dur a terme el seu encàrrec alliberador, presentem-li la nostra intercessió en favor dels nostres germans i germanes.

- L1- Senyor, il·lumineu la vostra Església perquè, fidel al projecte i l'ensenyament de Jesús, siga exemple de solidaritat i servici a la gent pobra i desvalguda.

- A- *Que, entre totes i tots, fem d'ella un recinte de pau, unitat i solidaritat enmig del món.*
- L2- *Preguem per les persones que tenen responsabilitats polítiques i socials al nostre país i a la Unió Europea. Que, tot posant atenció a la veu insistent i exigent de la ciutadania, servisquen el poble amb justícia, veritat i saviesa.*
- A- *Que, entre totes i tots, assolim una Europa unida per la veritat, la justícia i la igualtat.*
- L1- *Preguem per tots els pobles de la terra, especialment els més oprimits i explotats per institucions econòmiques i polítiques que cerquen només el seu propi benefici, sense importar-los la desnutrició, la pobresa i la deshumanització de la majoria.*
- A- *Que, entre totes i tots, ens comprometem en la construcció d'un altre món més just, solidari i humanitzador, al servei de les persones i no dels negocis.*
- L2- *Preguem per les víctimes, conscients o inconscients, del sistema capitalista, especialment les immigrants i marginades, abandonades i menyspreades, silenciades, empobrides, febles i humils.*
- A- *Que, entre totes i tots, ens esforcem per posar en marxa noves experiències que promoguen la justa distribució de la riquesa, el treball digne i la convivència lliure i respectuosa amb la natura.*
- L1- *Preguem per nosaltres, que ens hem aplegat a aquest Fòrum.*
- A- *Que, entre totes i tots, fermentem les nostres parròquies, comunitats i grups diversos i siguem estímul i testimonis, a petita escala, que la convivència, la igualtat, el diàleg i el respecte als drets humans són ja possibles.*

8.- Parenostre

Acabem amb la pregària central del cristianisme, tot dirigint a Déu, el nostre Pare-Mare, l'oració que Jesús ens ensenyà.

9.- Càntic

- 1- Obrim camins a l'esperança,
obrim camins sense tardança,
obrim camins que el món avança,
obrim camins ara mateix.
- 2- Obrim camins per a un món jove,
obrim camins ara que és d'hora,
obrim camins i via fora!
Obrim camins ara mateix
- 3- Obrim camins Crist en espera
obrim camins i ens allibera,
obrim camins en primavera,
obrim camins ara mateix.
- 4- Obrim camins a colps de vida,
obrim camins és nostra crida,
obrim camins de joia i vida,
obrim camins ara mateix.

CELEBRACIÓ DE L'EUCARISTIA

I. COMENÇAMENT

0.- Monició introductòria

Celebrar el Memorial del Senyor, on el fem present i ens unim a Ell per tal d'assumir el seu Projecte de realitzar un cel nou i una terra nova, és el més important de la nostra fe. Per això, en acabar el Fòrum ens reunim amb goig per celebrar l'Eucaristia.

La taula està parada. Anem a fer el gest de Jesús. Ell lliurà tota la seua persona per tal que nosaltres fem el mateix i siguem persones capaces de lliurar-nos a les altres.

Que, amb la Celebració de l'Eucaristia segellem, davant de Déu i de les germanes i germans, el que hem volgut potenciar amb aquesta edició del Fòrum: el compromís cristià de transformació de la nostra societat perquè un altre món siga possible i una nova democràcia siga real veritablement.

Amb l'ajut del Senyor, que mai no ens mancarà, comencem aclamant que el Senyor és el nostre Salvador i també del món sencer.

1.- Càntic

SALVATOR MUNDI, SALVA NOS. (Bis)

SALVA NOS, SALVA NOS.

SALVATOR MUNDI, SALVA NOS.

2.- Salutació en el nom del Senyor

3.- Acte penitencial

P- En presència del nostre Senyor i abans de començar l'Eucaristia, confessem la nostra implicació al mal del món, amb plena confiança en la seua misericòrdia. *(Llarg silenci)*

A- Senyor, Déu nostre: No us hem estimat amb tot el cor. Per la nostra vida i els nostres actes hem fet que el món dubtés del vostre amor, de la vostra justícia, de la vostra pau. (*Silenci*)

No hem estimat el nostre proïsme com a nosaltres mateixos. Hem abandonat la gent pobra i feble. Hem abandonat el món a les seues injustícies. (*Silenci*)

Tingueu cura de nosaltres; ajudeu-nos a pensar, parlar i obrar sempre segons la vostra voluntat. (*Silenci*)

P- Que Déu ens manifeste el seu amor i perdó. Que l'aigua que anem a vessar damunt nostre, renove el Baptisme que ens incorporà a l'obra salvadora del Crist, ens purifique del mal i ens faça testimonis de l'Evangelí.

(*Aspersió de l'Assemblea*)

– **Càntic:**

Oh Déu meu!, creeu Vós en mi,
creeu Vós en mi un esperit ben pur;
per dins purifiqueu-me;
deu-me, Senyor, la vostra saviesa.
Tingueu pietat, deu-nos l'amor,
deu-nos l'amor, deu-nos amor i gràcia.
Rebeu-nos i acolliu-nos;
il·lumineu-nos amb la Llum Santa.

Oh Senyor, misericòrdia; demane perdó.
Que el vostre amor m'acompanye
sempre, en tot lloc.

Oh Déu meu!, creeu Vós en mi,
creeu Vós en mi un esperit ben pur;
per dins purifiqueu-me;
deu-me, Senyor, la vostra saviesa.

Oh Senyor, deu-nos la pau, deu-nos la pau,
 deu-nos la pau de l'ànima.
 Ens guie la Paraula
 vers el camí de la Nova Pasqua.

4.- Oració inicial

- P- Déu de bondat, que voleu un món nou on hi regnen la justícia i la pau per a tots els vostres fills i filles. Mireu-nos reunits per a celebrar el Memorial del vostre Fill Jesús.
- A- Que Ell desperte en nosaltres els desitjos del vostre Esperit, que vol transformar la faç de la terra. Que, amb la seua força, col·laborem fermament en la construcció del vostre Regne entre nosaltres. Per Jesucrist, l'únic Senyor nostre. Amén.

II. LITÚRGIA DE LA PARAULA

1.- Primera Lectura: Jr. 31,31-34

– Cant interleccional:

- 1- Si tu desnues lligams de servitud,
 i si alliberes el poble encadenat,
 LA NIT DEL TEU CAMÍ
 SERÀ COM LLUM A PLE MATÍ.
 Llavors de les mans brollarà una aigua viva.
 Una aigua que fa viure la terra de demà,
 una aigua que fa viure la terra de Déu.
- 2- Si destrueixes allò que ens oprimeix,
 si dons la mà a qui viu humiliació,
 LA NIT DEL TEU COMBAT
 SERÀ COM LLUM A PLE MATÍ.
 Llavors del teu pas podrà nàixer una dansa.
 La dansa que inventa la terra de demà,
 la dansa que inventa la terra de Déu.

3- Si tu abats els murs que hi ha en nosaltres,
i si perdones la gent que et fa mal,
LA NIT DEL TEU PATIR
SERÀ COM LLUM A PLE MATÍ.
Llavors del teu pa podrà viure una Església.
L'Església que aplega la terra de demà,
l'Església que aplega la terra de Déu.

2.- Evangeli: Jn. 12,20-33

3.- Homilia

Neus Forcano i Aparicio

Comentari a l'Evangeli de Joan 12, 20-33: "La glorificació de Jesús s'acosta"

Ja s'anuncia la primavera. Esclaten les primeres flors dels ametllers i se sent l'olor de la tarongina. S'acosta la Pasqua i ens preparem per a la festa.

A Jesús se'l coneix ja pels gestos d'alliberament que ha fet i les paraules que ha dit. S'apropa el moment en què entrarà a Jerusalem en un pollí, tot desafiant els fonamentalistes religiosos, les autoritats polítiques i els moralistes de l'època.

L'evangelista ens avança la glorificació de Jesús perquè entenquem que el gra de blat ha de morir per fructificar.

Però recordem que Jesús no mor, a Jesús el maten. Mentre ha passejat per la Galilea en crisi, ha volgut estimar els altres i lloar Déu; ha ofert vida plena i amb sentit; ha mostrat que és possible ser una persona lliure, coherent, valenta; que és possible confiar en un Déu que no empetiteix la persona, al contrari, li dóna la màxima llibertat i la màxima capacitat d'estimar.

Les dones i les vídues han trobat sentit al seu viure; publicans i estrangeres, dones desconegudes i paganes, han rebut la seva tendresa.

Als amics i amigues els ha regalat un amor profund que acompanya en tot moment; ha mirat el món amb sensibilitat i compasió pels qui pateixen.

Ell és profundament conscient de la decisió que pren, i reafirma la seva opció pel Regne. Ha arribat l'hora.

Però Jesús se sent torbat, també dubta. "Què he de dir: Pare salva'm d'aquesta hora? Però jo he vingut per arribar en aquesta hora!"

L'amor i la confiança entre Jesús i Déu es veuen acomplerts ara i aquí, en l'espai i el temps de la vida humana. La veu del Pare-Mare que ens ha donat tot l'amor i que ens fa semblants en llibertat i capacitat d'estimació, anuncia el ple sentit d'una vida en comunió amb Déu i els altres.

La glorificació expressa aquest amor acomplert, l'esperit d'amor entre el Pare i el Fill, que és llum per a tots i que ens crida amb la veu de la tendresa perquè es deleix perquè puguem sentir-lo, perquè puguem convènc'ns, perquè puguem embolcallar-nos d'aquesta glòria esplèndida d'amor compartit i viscut plenament en els carrers, a les places, a casa, a la feina... d'aquesta nostra Galilea en crisi.

Quins són els meus talents? Què em demanes Déu-Pare-Mare nostra?

Sabré veure qui és el meu germà? Com tracto i estimo la meva germana?

Com parlo, què dic, què aporto al benestar del meu entorn?

Esperit de saviesa, esperit de solidaritat,
guia'ns enmig de l'olor de la tarongina
i la llum dels ametllers en flor.

4.- Professi6 de fe

P- Creiem en Déu, que és el nostre Pare i Mare; Ell ha creat el cel i la terra i ens crida a col·laborar en la seua obra creadora.

- A- Creiem en Déu, que ens ha creat i ha posat en les nostres mans el món perquè en fem la terra de tothom, on no hi haja més persones pobres i riques, explotadores i explotades.
- P- Creiem en Jesucrist, home com nosaltres i nascut de Maria per la força de l'Esperit Sant. Ell, que viu per sempre i ens convoca a una vida en plenitud, ens allibera del mal i de la mort.
- A- Creiem en Jesús de Natzaret. Humà com nosaltres, ens fa conèixer qui és Déu, perquè Déu és amb Ell. Amb la seua vida i el seu missatge ens crida a la llibertat, tot alliberant-nos de prejudicis i de l'orgull, i ens convoca a construir un món nou.
- P- Creiem en l'Esperit, Dador de vida i Força en la nostra feblesa. El seu alè ens mena a la transformació de la faç de la terra.
- A- Creiem que l'Esperit de Déu viu dins del cor de cada persona. Ell ens mou a fer créixer un món lliure de plors, violència i fam. Amb la seua força ens comprometem en la lluita reivindicativa d'una societat més participativa i democràtica.
- P- Creiem en l'Església, el nou Poble de Déu aplegat enmig del món com a instrument d'igualtat i fraternitat per a tots els pobles de la terra.
- A- Seguint els passos de Jesús cerquem una Església nova que faça present l'acció alliberadora de Déu i construïska enmig del món el seu Regne, de pau, justícia, llibertat i solidaritat.
- P- Esperem la resurrecció dels morts i la vida de la glòria.
- A- Creiem que un dia Déu donarà plenitud a la nostra vida i la nostra història. Aquesta esperança ens fa indomables i ens condueix a apostar sempre per la utopia del cel nou i la terra nova.

5.- Intercessions de l'Assemblea

P- Preguem, germanes i germans, amb plena confiança, a Aquell que ens crida a la construcció del Regne enmig de la nostra societat.

L- Preguem per l'Església. (*Breu silenci*)

A- Que tots els membres de l'Església siguem fidels a Jesús. Que siguem una comunitat d'esperança al món, en solidaritat amb la gent pobre i defensant sempre l'ésser humà. (*Silenci*)

L- Preguem per tots els pobles de la terra. (*Breu silenci*)

A- Que visquen en pau i solidaritat, donen resposta a les necessitats de tots els seus fills i filles, siguem fidels a la seua identitat cultural i establisquen relacions fraternals. (*Silenci*)

L- Preguem per les persones a qui se'ls ha confiat alguna responsabilitat. (*Breu silenci*)

A- Que servisquen sempre el poble en la justícia, la llibertat i la pau, treballen pel desenvolupament integral de la ciutadania, lluiten contra tota mena de corrupció i mai no se'n aprofiten del seu càrrec. (*Silenci*)

L- Preguem per les persones que lluiten i treballen per un món nou, amb més democràcia, igualtat i fraternitat. (*Breu silenci*)

A- Que es mantinguen fortes en la lluita malgrat les dificultats, promoguen la consciència crítica del poble i troben suport en nosaltres. (*Silenci*)

L- Preguem per les víctimes de la injustícia del sistema capitalista. (*Breu silenci*)

A- Que les persones que més pateixen les conseqüències de la crisi del sistema (aturades, immigrants, desnonades, marginades, joves o ancianes...) troben sempre solidaritat. Que lluitem per evitar que es retallen els seus drets encara més.

L- Preguem per les persones ací presents. (*Breu silenci*)

A- Que perseverem en la fe i que donem testimoniatge de coherència amb els valors que professem. Que acresquem el nostre compromís en les mediacions de la societat per tal de transformar el món segons el disegni de Déu. (*Silenci*)

P- Senyor: aquest Poble que se sent estimat per Vós us ha presentat les seues intercessions. Que, amb la vostra gràcia siga signe de la llibertat i la justícia que voleu per a tota la humanitat. Per Crist, l'únic Senyor nostre. Amén.

III. LITÚRGIA EUCARÍSTICA

1.- Col·lecta.

L'Eucaristia és sempre compromís de justícia i fraternitat. Per això ens convoca sempre a la solidaritat. Nosaltres en haver escoltat la Paraula de Déu i en disposar-nos a actualitzar el Darrer Sopar de Jesús, fem un compromís de solidaritat amb les germanes i germans més necessitats. I ho expressem amb el gest de la col·lecta.

Enguany ens solidaritzem amb dos projectes:

- *Projecte de Fundisval – València, dirigit a persones incapacitades i en situació de desemparament.*
- *Casa Cultural “Tejiendo sororidades” de les Javerianes de Cali, Colòmbia, per a la seua tasca dirigida a menors.*

- Càntic

Déu ha optat pels pobres
i camina al teu costat.

- Ofertori.

- Col·lecta

Senyor: Vós voleu un món on totes les persones hi siguen tractades amb dignitat. En presentar-vos aquesta col·lecta volem expressar la nostra solidaritat amb els éssers humans marginats i menyspreats per la nostra societat. Que aquesta ofrena siga també signe del nostre compromís per un món just i solidari.

- Pa:

Senyor: El pa de l'Eucaristia repartit és el signe sacramental del que Vós voleu: una societat on es reparteixen i comparteixen tots els béns de la terra, per tal que tothom pugui viure en igualtat i fraternitat. En oferir-vos aquest pa, fruit de la terra i del nostre treball, volem expressar el nostre compromís de col·laborar amb Vós en aquest projecte de vida per a tota la humanitat.

- Vi:

El vi que ara us presentem, Senyor, i que beurem ens recorda el vostre missatge que només donant la vida, la guanyem. La vostra vida vessada per nosaltres ha donat vida al món sencer. Que l'ofertament d'aquest vi signifiqui el nostre desig de donar la vida, com Jesús, per la construcció d'una societat lliure i alliberadora.

- **Càntic:**

1- Bo és el Senyor i les coses totes Ell ha creat:
els mars, els astres, les muntanyes
i els éssers vius.

VÓS HO SOU TOT PER A NOSALTRES,
A VÓS VENIM.
VÓS TENIU CURA DE NOSALTRES
I ENS ENFORTIU.

- 2- Ell és la llum en les tenebres i el bon pastor que la perduda ovella cerca del seu ramat.
- 3- Hem d'estimar com Ell estima i servir tothom, que el nostre amor serà la prova que som del Crist.

2.- Pregària Eucarística (De Reconciliació II)

P- Us donem gràcies i us lloem, Déu bo i misericordiós, pel nostre Senyor Jesucrist, perquè per Ell heu acomplert la vostra obra d'amor sobre el món.

Aclamació de l'Assemblea:

Sí, Senyor. Gràcies a la Bona Nova de l'Evangeli ens heu reunit als homes i les dones de tota raça i cultura en un sol cos, que és la vostra Església.

P- Sabem i proclamem que en aquesta humanitat, dividida per les dissensions i les discòrdies, Vós inclineu les voluntats perquè siguin promptes a la reconciliació. El vostre Esperit mou els cors dels éssers humans perquè els enemics tornen al diàleg, els adversaris es donen la mà i els pobles s'esforcen a fer camí els uns cap als altres.

Aclamació de l'Assemblea:

El vostre Esperit fa que, malgrat les divisions, totes les persones ens encaminem a la unitat, i que l'Església es presente enmig del món com un signe de la vostra fidelitat i del vostre amor.

P- És també obra del vostre poder que, amb voluntat de pau, les lluites es calmen fraternalment, que l'odi siga vençut per l'amor i que la venjança deixi pas al perdó. Per això, cal que sempre us donem gràcies i que us lloem amb els estols celestials que aclamen la vostra majestat.

A- SANT...

P- A Vós, doncs, Senyor de l'Univers, us beneïm per Jesucrist, que va venir en nom vostre. Ell és la Paraula que ens salva, la mà que esteneu als pecadors, el camí pel qual ens arriba la vostra pau. Oh Déu, quan ens havíem apartat de Vós, ens féu retornar per mitjà del Fill que entregàreu a la mort, perquè ens convertírem a Vós i ens estimàrem els uns als altres.

Aclamació de l'Assemblea:

Reconeixem l'amor tan gran de Jesús i, recordant el seu manament, som ací per fer la seua voluntat i convertir-nos en instrument d'alliberament.

P- Així, doncs, celebrant la reconciliació que Crist ens ha obtingut, us preguem que santifiqueu aquestes ofrenes, fent que hi davalle el vostre Esperit, com la rosada, ara que complim el manament del vostre Fill.

(NARRACIÓ DE LA INSTITUCIÓ - CONSAGRACIÓ)

P- Proclameu el misteri de la fe.

Cant de l'Assemblea:

ANUNCIEM LA VOSTRA MORT,
CONFESSEM LA VOSTRA RESURRECCIÓ,
ESPEREM EL VOSTRE RETORN, SENYOR JESÚS.

P- Senyor, Déu nostre, el vostre Fill ens deixà aquesta penyora del seu amor; fent ara el memorial de la seua mort i resurrecció, us oferim aquesta ofrena que Vós ens heu donat: el sacrifici de la reconciliació perfecta.

Petició de l'Assemblea:

Que també nosaltres ens oferim a Vós, Déu de la vida, perquè ens convertiu en les persones noves del vostre Regne enmig de la humanitat.

P- Pare Sant, us preguem que ens accepteu amb el vostre Fill i que, en aquest convit fraternal, ens concediu el seu Esperit, que faça desaparéixer tot allò que ens divideix.

Petició de l'Assemblea:

Que Ell ens òbriga a la solidaritat per fer de la terra un lloc de comunió i fraternitat.

C- Feu, Senyor, que la vostra Església siga signe d'unitat entre tothom i promoga la vostra Pau. Que aquest Esperit ens conserve en comunió amb el Papa, els bisbes i tot el vostre Poble.

Petició de l'Assemblea:

Que la nostra Església de València siga signe profètic d'unitat i pau en un món dividit per tantes lluites, discriminacions i injustícies.

C- Acolliu en el vostre Regne les persones que s'han adormit en el Senyor, especialment les que han compartit aquesta experiència del Fòrum i enguany ens han deixat: Agustí Flors, Ana Obrer, Antonio Andrés (de la IERE), Giulio Girardi, Julio Lois, Manuel Casesnoves, Paco Fernández, Pepe Fornés i Vicenta Cardona, i totes les difuntes, la fe de les quals només Vós heu conegut.

Petició de l'Assemblea:

Que units a la Verge Maria i a tots els sants i les santes, aplegueu la gent de qualsevol llengua o país al convit del vostre Regne en el món nou, on resplendeix la plenitud de la pau.

C- Allà podrem celebrar la unitat perfecta i la reconciliació sense fi per Crist, l'únic Senyor nostre.

PER ELL, AMB ELL I EN ELL,
VÓS, DÉU PARE OMNIPOTENT,

EN LA UNITAT DE L'ESPERIT SANT,
REBEU TOT HONOR I TOTA GLÒRIA
PELS SEGLES DELS SEGLES. AMÉN.

3.- Parnostre

Pare nostre que esteu en el cel:
siga santificat el vostre nom;
vinga a nosaltres el vostre Regne;
faça's la vostra voluntat
així a la terra com es fa en el cel.
El nostre pa de cada dia
doneu-nos, Senyor, el dia d'avui.
I perdoneu les nostres culpes, així com nosaltres
perdonem els nostres deutors.
I no permeteu que nosaltres
caiguem a la temptació.
Ans allibereu-nos de qualsevol mal.

4.- Pau. Càntic

Amb germanor anirem caminat
sota un cel ben blau.
Joiosos himnes ressonaran
d'amor i de pau.

5.- Comunió.

- Càntics:

1- Que n'és de bo quan viu tothom ben unit,
formant només un poble, marcat per l'Esperit.

JUNTS MIREM D'OBRIR PAS A LA VERITAT.
JUNTS MIREM D'IMPLANTAR
AMB L'AMOR LA PAU.

Déu és en nosaltres, i amb Ell tot ho podem.
Fermes en l'esperança món enllà avancem.
JUNTS...

2- Bé val la pena creure que Déu ens vol sants;
amb Crist som pedres vives,
amb Crist, que és nostre Cap.
JUNTS MIREM D'OBRIR PAS A LA VERITAT.
JUNTS MIREM D'IMPLANTAR
AMB L'AMOR LA PAU.
No tenim barreres de raça o de nació;
som només un poble: poble del Senyor.
JUNTS...

3- Amb penes o alegries; amb goig o amb dolor;
amb èxits o fracassos; rient o ran del plor.
JUNTS MIREM D'OBRIR PAS A LA VERITAT.
JUNTS MIREM D'IMPLANTAR
AMB L'AMOR LA PAU.
Crist vingué a salvar-nos morint en una creu.
Cal que avui i sempre alt ho anunciem.
JUNTS...

...

Dóna la Pau, oh Senyor,
a qui confia en Tu. Dóna,
dóna la Pau, oh Senyor, donà la teua Pau.

...

1- Senyor, que comparteixes el teu Pa i el Vi
amb la gent que coneixes i viu ta amistat:
nosaltres estimem aquest gest teu i el teu do.

EN TU TROBEM LA VIDA, JESUCRIST, SENYOR!

- 2- Aquesta Eucaristia, Pare de bondat,
recorde aquell gran dia de la Llibertat.
Nosaltres seguirem el teu camí sense por.
- 3- Aplega'ns en el Regne que ens has preparat;
l'amor amb què Tu estimes ens hi ha convidat.
Amb fe i amb alegria l'esperem, i amb dolor.
- 4- La nostra vida siga com el Pa i el Vi;
"Mireu-los com s'estimen", el món puga dir.
Que el nostre testimoni siga sal i llavor.

6.- Silenci meditatiu

IV. COMIAT

1.- Pregària final

- P- Us donem gràcies, Senyor de la vida i la llibertat, per aquesta Eucaristia, amb la qual hem finalitzat el XXIV Fòrum.
- A- Que en haver-nos renovat per la vostra Paraula i haver-nos alimentat amb el Pa i el Vi Eucarístics, ens ompliguem del vostre Esperit per tal d'anar al món a transformar les seues estructures i fer una societat més justa, fraterna i igualitària.
- P- Vós sou sempre amb nosaltres, perquè voleu la vida en plenitud per a tots els vostres fills i les vostres filles. Amén.

2.- Benedicció

- P- Que el Senyor siga amb vosaltres. **R/**
- P- Que els nostres pensaments i accions siguem guiats per la llum i la força de l'Esperit Sant.
- Que visquem des de l'amor del Déu Pare-Mare vessat sobre tothom, per tal de construir un món amb més solidaritat i llibertat.

I que la benedicció de Déu, Pare, Fill i Esperit Sant, davalle
sobre tots nosaltres. **R/ Amén.**

P- Germanes i germans, aneu-vos-en en la pau de Crist.
R/ Donem gràcies a Déu.

3.- Càntic final:

Escolta sempre la cançó de l'alegria,
la veu joiosa de qui espera un nou dia.

VIU, CANTA AMB ESPERANÇA,
I SOMNIANT UN MÓN MÉS JUST,
FAREM QUE SEMPRE
LA GENT VISCA AMB ALEGRIA.

Si en el viatge tan sols trobes la tristesa
i el dur bagatge de la soledat completa.

N.B.

*La pregària del matí del dissabte ha estat composta i dirigida per
la Comunitat Seglar Dominica.*

*La del matí del diumenge ha estat composta i dirigida pel Grup
Cristià de Torrent.*

*La del vespre del dissabte i l'Eucaristia han estat compostes i diri-
gides per Juli Ciges i Mar Seguí.*

FESTA AL FÒRUM

En el migdia del diumenge vam tornar, un any més –i ja en serà el tercer– a la festa participativa on les danses tingueren tot el protagonisme.

La dansa és una de les formes artístiques més antigues de l'ésser humà. Les tribus acostumaven a dansar al voltant d'algun símbol: un arbre, un tòtem, el foc, uns novençans o qualsevol altre element representatiu o ocasió de festa. Aquest festeig s'ha mantingut fins als nostres dies, i ara, recuperant la música i el folclore, continuem dansant en cercle. La vivència d'aprendre danses de diferents cultures ens permet experimentar una infinitat d'emocions. Per exemple, l'alegria de les danses gregues, la meditació de la dansa hindú, el foc de la dansa israeliana, la intensitat de la dansa gitana, el vent de la dansa celta, la calidesa de la dansa llatina, i així, movent el cos movem les emocions que s'experimenten gràcies a la força del cercle.

Les danses sagrades en cercle van ser una idea en el cor de Bernhard Wosien en els anys 70. Molts ens vam fer eco de la seua crida i, en donar-nos la tasca de promoure la pau a través de la Dansa en Cercle, aquesta manera de dansar es va obrir camí i va anar prenent cos.

Les danses ens permeten arribar a estats de profunda connexió amb la nostra essència individual i col·lectiva, són un vehicle de pau i sanació molt poderós, així com una forma de meditació (danses meditatives) La seua senzillesa i espontaneïtat fan que siguin accessibles a persones de totes les edats, més enllà de les idees, les creences, la cultura o la forma física.

La música del món, les danses tradicionals i els moviments arquetípics ens connecten amb les arrels de la humanitat i l'inconscient col·lectiu. Compartir dansant en cercle ens posa en contacte amb la Terra i amb les dimensions subtils.

Aquest any hem tingut la particularitat de dansar diferents músiques del món que, en principi, no tenien associada una dansa, però que, tractant-se de melodies molt belles, he tingut la idea d'incorporar-hi moviments senzills que han permès dansar-les sense dificultat. Sens dubte el resultat ha estat del gust de tothom i, com en anys anteriors, hem gaudit junts d'aquest moment de festa i en guardem un bon record.

Àngel Roca

